Дэни Губаи

VOXZERO. КАМЕРТОН

Беренче китап

Гомер буе татулыкта эндәшмичә торганчы,
бер тапкыр чыңлап калу яхшырак

Дэни Губаи

VoxZero. Камертон

«Автор»

2026

Губаи Д.

VoxZero. Камертон / Д. Губаи — «Автор», 2026

Шәһәр оркестр кебек корылган. Унбер миллион тавыш үз партиясен тигез һәм вакытында башкара, ә пульт артында машина басып тора: ул барысын берьюлы ишетә һәм беркемгә дә көчәнеп яңгырарга туры килмәсен өчен һәркемгә шәфкать күрсәтә. Беләзек яшел булып яна, яңгыр вакыт тәртибе буенча ява, бәхетне көн саен, су һәм яктылык кебек, өләшәләр.Оркестрның йөзе бар – тавышы һәр иртә шәһәргә хәерле көн тели торган яшь хатын. Ул шулкадәр күптән ялганлый ки, үз тавышы кайда бетеп, чит текст кайда башланганын инде хәтерләми. Ә аста бер ритмда яңгырамаучы малай үсеп килә. Бер көнне бу чыңлауны бөтен шәһәр ишетәчәк.Көчләп тагылган бәхет һәм кыйммәтрәк торган ачы хакыйкать турында роман. Кыюлык һәм үсеп җитү турында. Һәркемдә беркем үрелеп җитә алмый торган урын барлыгы турында.Яктыртылган яруслар астына төшегез. Вакыт тәртибе беткән җиргә чыгыгыз. Һәм бер нота бер ритмда уйнаудан баш тартса, нәрсә була икәнен ишетегез.

© Губаи Д., 2026
© Автор, 2026

Содержание

Беренче өлеш. Кыш	5
Бүлек 1. Камил Аһәңгә юл	5
Бүлек 2. Оптимум	9
Бүлек 3. Кабинет	14
Бүлек 4. Почмак 62	19
Бүлек 5. Тынлык 1.01 альфа	26
Икенче өлеш. Яз	31
Бүлек 6. Тынлык 2.02 бета	31
Бүлек 7. Җыелыш	35
Бүлек 8. Буяулар	45
Бүлек 9. Туры эфир	53
Бүлек 10. Умарта	59
Интерлюдия. 418	67
Конец ознакомительного фрагмента.	74

VoxZero. Камертон

Беренче өлеш. Кыш

Бүлек 1. Камил Аһәңгә юл

Унбер миллион кешегә ялганлау техника эше генә икән, ә техникада Ариадна камил иде.

Техника – тын алуда иде. Тавыш утырмасын өчен, әйтелеше авыр сүз алдыннан дүрткә кадәр санап тын алу; фикер беткән җирдә түгел, ә тамашачыга ышанырга кирәк булган җирдә ясалган пауза; иреннәрдән ярты секунд алда күзләрдә башланган елмаю, чөнки иреннән башланган елмаю ялганны хәтта көйләнгәннәргә дә сатып бирә, ә көйләнгәннәр, кем ни сөйләсә дә, ахмак түгел – алар бары тик күрмәскә риза булганнар. Ариадна сүз белән ялганламый иде. Үлчәнгән, өч бүлек аша узган сүзләр чит иде; сүзләрдә ялган юк иде, сүзләрдә сәясәт бар иде. Ариадна тәне белән – тәненең «мин моңа ышанам» дип әйтүе белән ялганлый иде. Моңа өйрәтеп булмый. Моның белән, бервакыт аңа әйткәнчә, туарга яисә ясалырга кирәк.

– Утыз секунд, – колагында режиссерның җылы тавышы яңгырады.

«Аһәң Медиа» студиясе анда дулкынланып булмаслык итеп төзелгән иде. Яктылык һәр яктан килә һәм күләгә төшерми иде: аны, ундүрт яшьлек кызны, беренче тапкыр шушы өстәл артына утыртканнан бирле, инде унике ел бу яктылык астында Ариадналның күләгәсе юк иде, һәм ул, ампутациягә күнеккән кебек, үзенең күләгәсезлегенә күнеккән иде. Һаваны тән үзенең чиге барлыгын онытырлык температурада тоталар иде. Аның каршында, камера урынында, кызыл түгел – кызыл борчый – яшел утчык йомшак кына яна иде; аларда эфир да, ризалык та, яшәргә рөхсәт тә – барысы да яшел иде. Ә уң якта, кадрдан читтә, тонык панельдә аның тавыш кәкресе – нечкә, яктылы сызык – тын гына сулыш ала иде; система аны Ариадна янәшәсеннән шул ук мизгелдә сызып бара, ә Ариадна тигездән чыкса, ул үзе дә сизмичә сафка кайтсын өчен, тупас итеп түгел, пышылдап кына, колаклыкка азрак тон өстәп, аны төзәтеп куя иде. Көйләүне вәгазьләгән чагында аның үзен көйлиләр иде. Ул моны белә иде һәм, барыбер сорамыйча тибеп торган йөрәк турында уйламаган кебек, күптән инде бу турыда уйламас булган иде.

– Егерме.

Тигез яктылык, шома панельләр, һәм өстәл артында, кадрда, кемнеңдер пөхтә башындагы ялгыз уй кебек, ул бер үзе – студиядә аннан башка бер генә кеше дә юк иде. Ләкин Ариадна бу бушлыкта кешеләр барлыгын белә иде. Кайдадыр, бу якты, бер генә җөе дә күренмәгән диварлар артында, җылы тавышы аның колагына килеп ирешә торган режиссер утыра иде; аның янында Ариадна беркайчан да яктыда күрмәгән, әмма аркасы белән тоя торган кешеләр утыра иде. Хәер, алар бернәрсә дә хәл итми иде. Аның кәкресен – шул ук мизгелдә төзәтеп торылган нечкә тавыш сызыгын – кеше алып бармый иде. Аны ИҖСА алып бара иде: тавышны ярты тонга күтәреп, сафка кайтаручы да – аның күренмәс кулы, Ариадналның тавышын аның үзеннән яхшырак белүче дә – ул. Ә диварлар артындагы кешеләр аның ничек эшләгәнен карап кына утыра, күрсәткечләрне тикшерә, баш селки иде; баш селкергә кеше булсын өчен генә кирәкле, ә башка бернәрсәгә дә кирәкмәгән бу кешеләр машина янында төзек механизм янындагы Күзәтүчеләр кебек иде. Ә аларның барысыннан да өстә, тагын да ераграк, Ариадналны кертмәгән кабинетта, моның барысын төзегән кеше утыра иде – Ариадна аны хәтта күңеленнән дә атамый иде; аның йөзе юк, бары тик һава басымы кебек тигез һәм гаять зур барлыгы гына сизелә иде. Мимар. Ул эфирга кысылмый иде. Аңа кирәк тә түгел иде: ул бер тапкыр барысын да үз-үзен көйләрлек итеп көйләп куйган иде. Һәм хәзер төгәл йөргән сәгатькә караган кебек кенә карап тора иде. Кайвакыт Ариаднага ул аңа да – аерым, башкаларга караганнан озаграк –

карый кебек тоела иде. Ул бу уйны куа иде. Мимар турында уйлау караңгыда, бәлки, булмаган да чит карашка борылып карау белән бер иде.

– Ун.

Бер объектив та үтеп керми торган өстәл астында Ариадна сул кулын йодрыкка кысты. Ул һәрвакыт шулай итә иде. Еллар буе ул моны үзенә болай аңлатты: менә монда, өстәл тактасы астында, аларга бирелмәслек нәрсә яшеренә. Ирекле кул. Камера да, кәкре дә, ИҖСА да күрми торган кечкенә бер тартышу. Аның шәхси, яшерен, бердәнбер «юк»ы – йөзе «әйе» дигәндә йодрыкка яшерелгән. Ул бу йодрыкка, тотынгычка тотынган кебек, тотына иде.

– Өч. Ике.

Яшел утчык алышынмады – ул бераз яктырды да гади генә «хәзер» дигәнне аңлата башлады.

– Хәерле кич, – диде Ариадна, һәм тавышы җылы, тигез, унбер миллион кешегә үз булып яңгырады. – Күбегез хәзер, бөтен шәһәр белән, бер үк сәгатьтә, тиешенчә, кичке ашка утыра. Бу яхшы. Шәһәрнең бер ритмда сулыш алуы – менә шул инде татулык. Табыныгыз хәерле булсын. – Ул җылы пауза ясады. – Беләм, күбегез арыды. Сафта тору – хезмәт. Көн саен тату булуны сайлаганыгыз өчен сезгә беркем дә рәхмәт әйтми. Мин әйтәм. Рәхмәт.

Һәрвакыт кешеләрдән сорамаган нәрсә өчен рәхмәт әйтүдән башлыйлар иде. Бу коралсызландыра иде. Сиңа рәхмәт әйткән кешегә каршы баш күтәреп булмый.

– Беләм, кайвакыт бәя сезгә югары тоела, – дип дәвам итте ул. – Тотып торырга кирәк булган тон. Кычкырып бирелмәве хәерлерәк сораулар. Ләкин бездән элек нәрсә белән түләгәннәрен искә төшерегез.

Ата-бабаларыгыз үзләрен ирекле дип атады – һәм гомер буе тынычлык белмәде. Мең чит фикер, мең борчу, мең «ә әгәр» – һәрберсенең башында көне-төне шау-шу торды. Алар теләсә кемгә теләсә нәрсә әйтә ала иде. Һәм барысы берьюлы, көне-төне әйттеләр дә, үз кычкырышларына буылдылар, һәм беркем беркемне ишетмәде. Алар ирекле иде – шуңа күрә ялгыз да иде. – Фикер беткән җирдә түгел, ә тамашачыга риза булырга өлгерергә кирәк булган җирдә кыска пауза. – Ирек борчуның бер башка исеме генә булган икән.

Ә тагын алар бер-берсе белән килешеп яши белмәде. Система соңрак бер генә стериль сүз белән – Низаг дип атаган нәрсә аларда игъլансыз башлана һәм тәмамлана белми иде: үзеннән-үзе кабына, еллар буе пыскып ята, барысын да үзенә тарта иде. Низаг алардан башка башлана һәм алардан башка тәмамлана иде, ә башы белән ахыры арасында – Ариадна икегә кадәр санарлык озын пауза ясады һәм колак очы белән генә уң яктагы кәкренең түбән таба тайпылуын, системаның йомшак ярымтон белән аның тавышын тотып калуын ишетте, – ә башы белән ахыры арасында шул Низагның җимерекләре астында балалар йоклап калды.

Бүген сезнең балаларыгыз имин йоклый. Аларны беркем дә тартып алмас, чакырып алмас, бөек идея астында күммәс. Алар бары тик йоклый. – Җылы пауза. Ә аның артында, студияне тигез алтынга күмеп, экран яктысы йомшак кына җылынды – әйтерсең, сүзләр үзләре җылына иде. – Без ул борынгы шау-шуны дәваларга өйрәндек. Без уйларны тигезләдек – һәм борчу китте. Ата-бабаларыгызның башында гүләгән җирдә – сездә тынлык. Алар берәм-берәм бәргәләнгән җирдә сез бергә, бер ритмда атлыйсыз, һәм беркем дә артык түгел. Без сездән идеяләр сорамыйбыз. Иман сорамыйбыз. Без бер генә кечкенә нәрсә – тон гына сорыйбыз. – Һәм тагын соңгы, төгәл пауза. – Башыгызда, ниһаять, тын булсын өчен – бу кыйммәтме соң? Янәшәдә шул ук татулыкта кемдер булсын өчен? Балалар йокласын өчен?

Теге борынгы бәла турындагы саннар да калган бөтен текст кебек үк шул ук бүлектән килә иде, һәм аларны эфирдан эфирга кабатлаган Ариадна күптән инде аларда күпме хакыйкать, күпме – кирәкле доза икәнен белми иде. Белгәне шул гына иде: алардан башка ары таба ышанмыйлар, ә алар белән риза булалар; һәм тарихны да, тон кебек үк, кемдер, мөгаен, янәшәдән нечкә яктылы кәкре белән алып бара һәм, ул тигездән чыга башлау белән, төзәтеп куя торгандыр.

– Бүген мин күпләр курыккан бер сүз турында сөйләшергә телим. Көйләү.

Ул фикер беткән җирдә булмаган теге паузаны ясады.

– Аны диагноз кебек пышылдап әйтәләр. Ә бит Көйләү – җәза түгел. Каһәр түгел. Аналар тыңлаусыз балаларны куркыта торган нәрсә түгел. – Ул, карават астында үзенә дию-парилар уйлап чыгарган балага иелгән кебек, игелекле генә камерага таба бераз иелде. – Көйләү – шәфкатьнең иң югары рәвеше.

Һәм «шәфкать» сүзендә аның тавышы төште.

Күп түгел. Таяныч тоннан җиде процентка түбән – ул бу санны белә иде; кәкрене колак очы белән ишетә, уң яктагы нечкә сызыкның түбән таба калтыранып алуын һәм шундук тигезләнүен, колаклыктагы системаның аның чираттагы авазын ярты тонга күтәреп, сафка кайтаруын күрә иде. Җиде процент. «Шәфкать» сүзендә ярты тон түбән – әйтерсең, ул моны аларга түгел, үзенә әйтә, әйтерсең, шәфкатьнең шәфкать икәненә кемнеңдер, ниһаять, аны ышандыруы аңа үзенә кирәк иде.

Һәм Ариадна моны белә торып эшләдеме, әллә бөтенләй сизмичә калдымы – белми иде.

Ялган түгел – ялганга ул күнеккән, ялган аның эше иде. Тавышын төшерергә карар кылганын хәтерләмәве – менә нәрсә түзеп булмаслык иде. Өстәл астында йодрык үзе кысылды. Тавыш үзе утырды. Ә әгәр алар «үзләре» икән – бу «үзләре» кемнеке соң? Яшерен генә риза булмаган, үзенең «юк»ын өстәл тактасы астына яшергән үз тәнеме? Әллә аңа егерме ел элек, алты яшендә, ак бүлмәдә салып куелган теге, икенче нәрсәме? Аннары, ундүрт яшендә, бала җаны әле катып җитмәгәндә, аны шушы яктылык астына бастырып, күздән елмаерга өйрәткәннәр һәм нәкъ шушыны салганнар: монда тавышыңны төшер, монда аларга ярык калдыр – шуннан алар сине яратыр, чөнки идеаль тигез диктор артыннан беркем дә бармас, ә үзе бераз шикләнгән сыман тоелган диктор артыннан барысы да барыр. Идеаль ялганны ялганлаганын белмәгән кеше сөйли. Идеаль каршылыкны үз каршылыгының алдан ук исәпкә кертелгәнен белмәгән кеше күрсәтә.

Ул үз йодрыгын аларның исәп-хисабыннан аера алмый иде. Һәм һәр эфир саен аеру авыррак була барды, чөнки икесе дә – йодрык та, исәп-хисап та – үзләрен бер үк төрле тоталар иде: өстәл астында эндәшмиләр һәм игелекле сүзләрдә аның тавышын төшерәләр иде.

– …һәм шуңа күрә, – теге, икенче Ариадна боларны уйлаган арада, ул камил итеп сөйләвен дәвам итә иде, – без абынганнарны төрмәгә кайтармыйбыз. Без аларны өйгә кайтарабыз. Үзләренә. Ризалыкка.

Аның артында, кадрның яртысын алып торган диварда, экран яктырды, һәм анда үрнәк күренде. Эчке кәгазьләрдә моны шулай – үрнәк дип атыйлар, ә эфирда «өйгә кайтканнарның берсе» диләр иде. Ул яшь, бик яшь иде; йомшак яктылыкта аның йөзе, астан бернәрсә дә борчымый торган су өсте кебек, шома һәм тыныч иде. Ул елмая иде. Күзләре тулы тәртиптә иде – һәм алар артында бернәрсә дә булмавы да тулы тәртиптә иде: куркуы да, шатлыгы да, анда очратырга тиешле кешенең үзе дә юк иде; кешене ремонт алдыннан фатирдан җиһазны чыгарган кебек сак кына чыгарганнар да чиста итеп җыештырылган, елмаючы бушлык калдырганнар.

– Мине хаоста ташламаганыгыз өчен рәхмәт, – кайткан кыз моны бер генә кыл да калтырамаган тигез, яссы тавыш белән әйтте. – Элек җаным шундый авырта иде. Хәзер миңа яхшы. Хәзер мин татулыкта.

Ариадна аңа карап, сер бирмичә тора иде. Кайдадыр – ул моны күрмәсә дә белә иде, – хәзер, шушы секундта, челтәрнең караңгы почмакларында, үзләреннән әле чыгарылмаганнар урланган ешлыкларда тота торган «Тынлык» чатында кемдер яза иде: «күзләренә карагыз. анда беркем дә юк бит». Һәм кемдер җавап бирә иде: «анықына түгел. дикторның күзләренә карагыз. диктор барысын да күрә бит». «ә дикторның күзләрен КӨЙ төзәтмимени?» – «КӨЙ тавышны көйли. күзләрен ул әлегә үзе тота». Алар машинаны үзләренчә, урамча – ишегалды этенең кушаматы кебек кыска итеп, КӨЙ дип атыйлар иде; ә аның дөньясында, өстә, машинаның озын һәм хөрмәтле башка исеме бар иде, һәм, әйтерсең сүз ике төрле зат турында

бара, бу аерма Ариаднаның күңелен һәрвакыт тынгысызлый иде. Һәм аны әле тере булуында тотып алучы бу кешеләрне күрә алмаска тиешле Ариадна – Ариадна ни өчендер аларны, синең әле барлыгыңның бердәнбер шаһитларын саклаган кебек, саклый иде. Алар аның ярыгын күрделәр. Димәк, ярык бар иде. Димәк, ярылырлык нәрсә бар иде.

Тик бу уй да алдан салып куелмаган булса гына. Тик аны күрәләр дигән өмет аның көйләнешендәге соңгы, иң нечкә юл булмаса гына: каршы торам дип уйласын – каршы торучы тырышыбрак эшли.

– Онытмагыз, – диде Ариадна, һәм бу соңгы җөмлә иде, аннан соң заставка, йомшак музыка һәм «үзләштерү» өчен мәҗбүри бер минутлык тынлык килә иде. – Аһәңсезлек – сезнең гаебегез түгел. Ләкин ризалык – сезнең сайлавыгыз. Тоныгызны саклагыз. Якыннарыгызны саклагыз. Һәм әгәр якыныгызның көе бозылса – йөз чөермәгез. Ул үзен үзе язып куйганчы, аны Көйләүгә язып куегыз – ул чакта инде соң булыр.

Ул иреннәреннән ярты секунд алдан – күзләреннән елмайды.

– Хәерле төн. Тату булыгыз.

Яшел утчык сүрелде.

– Чиста, – режиссер аның колагына тавышына бернинди төс бирмичә әйтте; аларда бу «яхшы» дигәнне аңлата иде. – Идеаль чиста. Рәхмәт, Ариадна.

Аны үзендә булмаган күләгәләргә кире кайтарып, студиядәге яктылык бераз сүнә төште. Уң яктагы кәкре сүнде. Ариадна тагын бер секунд утырды да өстәл астында йодрыгын язды. Бармаклары оеган, учында исә тырнаклардан дүрт ак ай урагы – кулның гомумән кысылган булуының бердәнбер исбаты, бердәнбер дәлиле калган иде. Ул шул ай уракларына карап, соңгы вакытта һәр эфирдан соң уйлый торган, ләкин әйтергә кеше булмаганга беркемгә дә әйтмәгән уен уйлады: кысылган йодрыкның исбаты бар, ә аны нәкъ үзенең кысканлыгының исбаты юк – һәм булмаячак.

Ярдәмче кыз су китерде һәм әтисенең аны өстә, чәйгә көткәнен әйтте.

Ариадна торды да унбер миллион кеше белгән, артында бернәрсә дә күренми торган теге тигез, якты шәһәр йөзен киде. Моңа ул сөйләшергә өйрәнгәнче үк өйрәнгән иде – яисә аны өйрәткәннәр иде, анысын ул хәтерләми; бәла дә шунда: ул ак бүлмәгә кадәр булган бернәрсәне дә хәтерләми, ә кеше хәтерләмәгән нәрсәне аңа үзенеке дип тоттыру җиңел.

Ул учында дүрт сүрелә барган ай урагын алып, лифтка таба китте, һәм алар юлда, йокларга яткырыла торган шәһәр утлары кебек, сүнә бардылар.

Бүлек 2. Оптимум

Шул ук кичне, егерме беренче катта – урта катламның беренче, иң аскы кырыендагы катында – һәм манарадан бөтен бер дөнья түбәндә Кинең гаиләсе шул ук трансляция астында кичке ашка утыра иде. Ул дивардан күрсәтелә иде: аларның кунак бүлмәсендә бөтен дивар экран иде, аны сүндермиләр, яктылыкны сүндермичә генә киметкән кебек, тавышын гына киметәләр иде, чөнки Эфирсыз кунак бүлмәсе – кешеләр теләсә нәрсә турында сөйләшә башлый ала торган бүлмә. Хәзер дивардан, аның бөтен киңлегенә җәелеп, шәһәрнең иң тыныч йөзе – бер хатын йөзе карап тора иде. Матур йөз – ләкин аның матурлыгы тигез, үлчәнгән, бер генә артык сызыгы да юк: шома, биек яңак сөякләре, туры, нечкә борын, кирәгеннән югарырак та, түбәнрәк тә булмаган тыныч, тигез дугалы кашлар. Кара чәчләре йомшак һәм катгый итеп, бөртекләп җыелган – чынмы икән дип тикшереп карыйсы килә иде. Һәм күзләре – соры, ачык, зур, текәлеп карасаң төбе булмаган җылы игътибар белән туп-туры сиңа карый торган күзләр; берьюлы унбер миллионга карый торган һәм беркемгә дә карамый торган күзләр. Ул сакларга кирәк булган тон турында сөйли иде, һәм Ки, өстәл әзерләгәндә, аны һава торышын таныган кебек тануын абайлап алды: ул яңгыр кебек, КӨЙ кебек, беләктәге «Ризалык» кебек, һәрвакыт бар иде.

Бу гади кич иде, һәм бөтен эш шунда иде. Әтисе, һәрвакыттагыча, эштән җидедә кайтты; пиджагын салды, тигез итеп элеп куйды; карамыйча гына «тонуң ничек» дип сорады, һәм Ки, һәрвакыттагыча, «ярыйсы» диде. Әнисе кичке ашны җылытты. Эль кашык-чәнечкеләрне куеп, кычкырып саный иде: «бер, ике, өч, дүрт». Гаилә диярлек. Дивар сөйләгәнгә колак салмасаң. Һәм Ки, аларга – әтисенә, әнисенә, сеңлесенә, бу әзерләнгән өстәлгә карап, үзен сәер бер уйда тотып алды: ә ул, гомумән, моның барысына карата нәрсә тоя соң? Аларга карата? Җылылык, туганлык, барысындагы кебек гади һәм җылы бер нәрсә тоярга тиеш иде. Ул үз эченә колак салды – һәм анда булган нәрсәгә исем тапмады. Нәрсәдер бар иде. Ләкин моны гаилә дип атыйлармы – ул белми иде.

– Тавышын көчәйт, – әтисе күзен күтәрмичә генә әйтте.

Әтисе кухня стойкасы янында басып ашый һәм шул ук вакытта эшли иде: аның алдында һавада таблицаларның тонык голопроекциясе эленеп тора, ул аларны бер кулы белән актара, ә икенчесе белән авызына «Оптимум» – чәйнәргә дә, нәрсә ашаганыңны уйларга да кирәкми торган беж төсле туклыклы брикет каба иде. Ул явыз кеше түгел иде. Моны Ки төгәл белә иде һәм шуңа иң нык сагышлана иде: әтисе игелекле иде: аның игелеге тигез, нәтиҗәле, өзеклексез иде. Ул улын да һәр эшне эшләгән кебек – эшлекле итеп ярата иде. «Синең тонуң бер атнада дүрт пунктка төште, – өч көн элек ул Кигә, кулын җилкәсенә салып, ягымлы гына шулай дигән иде. – Мин сине консультациягә язып куйдым. Һәм сиңа „Тигез“не заказ иттем, кечкенә доза, ул шкафчыкта. Бары тик эч. Миңа тынычрак булыр». Әтисенең мәхәббәте вакыт тәртибенә охшаган иде, һәм бу тәртиптә Ки графиктан чыгып торган бер юл иде.

– …Көйләү – җәза түгел, – дивар сөйли иде. – Көйләү – шәфкатьнең иң югары рәвеше.

Һәм Ки эчендәге Камертон тын гына сызлады.

Моның өчен ул бервакыт Лиланың әтисенең рәсеме биргән сүздән – Камертоннан башка сүз белми иде. Аның эчендә, кабыргалар астында, йөрәк тирәсендә нәрсәдер, татлыга теш сызлаган кебек, яңакны кыскан кебек, ялганга аваз бирә иде. Дивардагы хатын «шәфкать» дигәндә, аның тавышы нәрсәгәдер абынгандай көчкә сизелерлек калтыранды, төште дә шундук төзәлде. Һәм Кинең эчендә, әйтерсең бүлмәдә бер ул гына бу тигез, җылы тавышта үзендәге шул ук ярыкны ишетеп алган, җавап итеп шул ук кыл кыска гына, авыртып тартылды. Ул кулында тәлинкә тоткан килеш катып калды. Башка беркем дә сизмәде. Әлбәттә, беркем дә.

Шулай да Ки әтисенә карап, аның буш түгеллеген күрә иде. Менә әтисенең карашы таблицалардагы ниндидер юлда тукталды, ул – бер секундка, тере, кешечә бер секундка, әйтер-

сең нәрсәдер ошамады, әйтерсең риза булмаска теләде – кашларын җыерды, һәм Ки әтисенең беләгендәге «Ризалык»ның калтыранып, тигез яшелдән сарыга, кырыйга таба шуышуын күрде. Һәм шундук әтисенә эчтән нәрсәдер салкын кагылгандай булды: әйтерсең тимәвең хәерлерәк булган нindидер куркыныч нәрсәне исенә төшерде – аның йөзе бер мизгелгә борчулы, уңайсыз булып китте. Һәм ул күзен юлдан алды, кырыйдан чигенгән кебек, үз уеннан чигенде, һәм беләзек буйсынып кире яшелләнде. Әтисе күзен йомып ачты, тотыныр нәрсә эзләде – һәм диварга, җылы эфирга тотынды да җиңел сулап куйды. Риза булмауны бастырмаганнар. Аны бары тик куркыныч иткәннәр. Һәм әтисе аннан үзе куркынычсызлыкка качты – һәм качканын сизмәде дә. Ки моны йөз тапкыр күргән иде, һәм барыбер күнекми иде. Бу чылбыр белән түгел, болай эшли иде: кырыйга җиткәч, сиңа шулкадәр шомлы була, син үзең, үз аягың белән кире чигенәсең. Һәм әтисе чигенә иде. Әнисе дә.

– Логикалы, – тынычланып, әтисе таблицаларга әйтте. – Нәтиҗәле. – Бу аның ике иң югары сүзе иде, алар белән ул дөньяга фатиха бирә иде. Аннары проекцияне читкә куеп, гадәттәгедән җылырак, хыялыйрак итеп кинәт әйтте: – Тыңлагыз әле. Бу кварталны дүртебез дә – тоннар буенча да, күрсәткечләр буенча да – тартып чыгарсак, безне сәяхәткә кертергә мөмкиннәр. Шәһәрдән читкә. Тегендә. – Ул дивар өстендәге нindидер, анда булмаган нәрсәдән күзен алмый иде. – Бары тик яшелне тотучыларга гына бирәләр. Лаеклыларга. Безгә бервакыт инде бәхет елмайды – хәтерлисеңме, Ки, теге юлы? – Аның тавышы бөтенләй тын, хыялый булып китте. – Ә хәзер күрсәткечләр буенча чыксак, тагын булдырачакбыз. Лаек булачакбыз. Мин сезне тагын диңгезгә алып барырга телим. Утрау. Җылы җил. Бары тик без генә, тирә-юньдә беркем дә юк диярлек. Ул чактагы кебек. Хәтерлисеңме?

Ки хәтерли иде.

Һәм бер мизгелгә кунак бүлмәсе юкка чыкты, Ки кечкенә иде, аңа сигез яшьләр тирәсе иде, һәм утрау, ак ком, шәһәрдә булмый торган шундый зәңгәр су, җылы җил – теге урын бар иде. Эль тумас борын, алар өчәү – ул, әнисе һәм әтисе генә иде. Әти сәбәпсез, болай гына көлә, аны югары чөя иде, ә Ки бәхеттән чыелдый һәм курыкмый иде, чөнки – әтинең куллары. Әни Эфирдан түгел, үзенең тере, бераз көйсез тавышы белән җырлый, кояш суга бата иде, һәм бернинди таблица да, бернинди тон да юк иде, бары тик җылы, зур дөнья һәм дөньядагы иң тере ике кеше – аның кешеләре бар иде. Ул шуңа тотына иде.

Ул чакта алар түбәнрәк – әтисе егерме беренчегә, урта катламга, тәрәзәдән күренешкә кадәр хезмәт итеп күтәрелгәнче, унөченче катта, җиргә якын тар фатирчыкта яшиләр иде. Ки ни өчен икәнен аңлата белми иде, ләкин аңа анда, аста, теге тарлыкта монда, чиста биеклектәгегә караганда тереклек күбрәк булган кебек, җиргә якынрак чакта әти-әнисе ешрак көлгән кебек тоела иде. Бәлки, аңа бары тик сигез яшь булгандыр. Бәлки, ул аңламаган тагын бер нәрсәдәдер эш. Ул белми иде. Бары тик аста җылырак булганын гына хәтерли иде.

Һәм – хатирәнең нәкъ кырыенда – нәрсәдер туры килми иде. Нәрсә икәнен Ки тотып ала алмады. Ул утрауны, «табигать»не, зәңгәр суны, комны хәтерли иде – ләкин анда ничек барганнарын хәтерләми иде; ягъни тын, шома капсула-поездны, тәрәзәдән караганын хәтерли иде. Ә тәрәзә артында ни барлыгын хәтерләми иде, анда, сөртелгән урын кебек, бушлык иде. Тагын бер нәрсә: беләзекләр. Хәтта анда, утрауда да, һәркемнең беләзеге бар иде, һәм алар, әни җырлаганда да, әти көлгәндә дә, һәрвакыт тигез, ачык яшел – мәңгеяшел, ләкин хәзергедән яктырак булып балкый иде. Ки бу уйга, бу туры килмәүгә – ни өчен ул оҗмахны хәтерли, ә аңа илтүче юлны хәтерләми; ни өчен хәтта оҗмахта да беләзекләр булган – үрелде, ләкин үрелеп җитмәде, үрелергә нәрсәсе юк иде, уй шуып чыкты. Бары тик томанлы, уңайсыз бер шырпы калды: ә теге оҗмах булганмы соң? Ул аны күргәнме – әллә аңа аны, барысын да күрсәткән кебек, күрсәткәннәрме?

Ул белми иде. Белә дә алмый иде. Һәм, әтисе карап, көтеп торганга, уйны җибәрде.

– Хәтерлим, әти, – диде Ки. – Яхшы иде.

– Ә миңа хәзер дә яхшы, – Эль кинәт, тәлинкәсеннән күзен алмыйча, беркемгә дә түгел, әйтте.

Һәм бу дөрес иде. Бөтен коточкычы шунда иде: аның чыннан да тегендә – тынычлыкка, җылыга, авыртмый торган урынга барасы килә иде. Аңа унҗиде яшь иде, ә унҗидедә эти белән бәхәсләшергә – үз башыңа бәла эзләргә, үзеңнекен итәргә, чит «кирәк»не ватарга, син андый түгел икәнне исбатларга тиеш; бу яшь, бу кылчыклы, баш бирмәс рух аңарда бар иде, беркая да китмәгән иде, һәм гадәттә Ки әтисенә нәкъ шулай – тырпаеп, каршы әйтергә әзер булып карый иде. Ләкин хәзер түгел. Хәзер ул әтисенә карый иде – һәм аны аңлый иде. Эчендә тын булсын, Камертон тынсын, барысы кебек җылы «Оптимум» ашап, диңгезгә сәяхәтне генә көтеп була торган булсын иде дип, ул үзе дә дөньяда иң нык шуны теләр иде. Кызыктыру тышта түгел иде. Кызыктыру аның үзендә иде, һәм бу иң нык куркыта иде.

Янәшәдә әнисе өстәл әзерли иде. Тәлинкәләрдә яшелчәле ит – брикет түгел, чын ит иде; ләкин аның өстенә, таләп ителгәнчә, һәр йортта эшләнгәнчә, тигез катлам итеп «Оптимум плюс» – һәрнәрсәгә, теләсә нинди ашка, һәрвакыт салына торган мәҗбүри тәмләткеч сибелгән иде. Аннан башка ярамый иде – шулай язалар, шулай киңәш итәләр, барысы да шулай эшли иде. Әнисенең йөзе дә мәшгуль иде. Ул аны, сәгатьне төгәл вакыт сигналына туры китергән кебек, дивардагы хатынның йөзенә туры китерә иде: тегесе җылы елмая – әнисе дә җылына; тегесе җитдиләнә – әнисе дә җитдиләнә. Ки моны аңарда күптән күрә, һәм бу туры китерелгән йөз астында кайдадыр утрауда үзенең тере, кәкре тавышы белән җырлаган әни калганмы, әллә аны да, җиһаз кебек, сак кына чыгарып, чиста итеп җыештырылган елмаю гына калдырганнармы – күптән аңламый иде. Ләкин кайвакыт. Кайвакыт нәрсәдер чыгып күренә иде.

Дивар балалар турында әйткәч, ул чыгып күренде дә.

– …шул Низагның җимерекләре астында балалар йоклап калды, – дивардагы хатын сөйли, һәм тавышы бер мизгелгә тын кайгы белән тула иде. – Бүген сезнең балаларыгыз имин йоклый. Аларны беркем дә тартып алмас, чакырып алмас, бөек идея астында күммәс. Алар бары тик йоклый.

Һәм Кинең әнисе кинәт туктап калды. Чәнечкене кулында тоткан килеш, өстәлгә ярты юлда шулай катып калды. «Йоклап калды» дигән сүзләрдә аның йөзеннән Ки исемен белмәгән нәрсәдер – әйтерсең эчтә, җыештырылган өлеш астында, кемдер бер секундка тәрәзә янына килеп, тышка, үзенең нәрсәсенәдер, авыртканына караган – ниндидер тартышу, күләгә узды; һәм аның беләгендәге «Ризалык» калтыранып саргая башлады: тәне аңарда күтәрелгән нәрсәне, аның ихтыярыннан тыш, сатып бирде. Ки бу сарыны күрде һәм тынын кысты. Ләкин әнисе дә аны күрде. Һәм курыкты – беләзектән түгел, ә тигездән чыкканыннан, аның сарысын хәзер барысының да күрәчәгеннән курыкты, – һәм Ки аның тырышып, ашыгып, күтәрелгән нәрсәне кире этеп кертүен, эчендә изүен, тынычлык белән басуын, бөтен көченә яхшы турында, куркынычсыз нәрсә турында, балаларга яхшы булу турында уйлавын күрә иде; һәм «имин» дигән сүздә аның беләзеге – тынычлыктан түгел, ә борчуны сүндерер өчен үзеңә күпме тынычлык агызырга туры килгәннән була торган ачык, көчле, гадәттәгедән куе, тулып ташкан яшел булып кабынды. Ул артык басты. Үзе. Һәм бу ачык, тутырылган яшел – Ки моны тотып алды, йөрәге чәнчеп куйды – теге, утраудагылар белән төп-төгәл бер иде. Мәңгеяшел. Кырыйдан ашып агызылган. Әнисенең йөзе кире кайтты. Ул чәнечкене өстәлгә кадәр илтеп җиткерде.

– Әни, – Ки тын гына дәште.

– Барысы да яхшы, бәгърем, – дип җавап бирде ул, Эфирдагыча елмайды, һәм Ки тәрәзәнең ябылганын, якын килгән кешенең тирәнгә киткәнен аңлады.

Эль пөхтә генә ашый иде. Аңа сигез яшь иде, һәм ул идеаль иде. Һәм Ки, аңа карап, моңарчы кушып карамаган нәрсәне кинәт аңлады: Эль үле түгел. Эль бары тик бәхетле. Аңа гаиләдә тынычлык булганга, беркем дә талашмаганга, әни елмайганга һәм әти өйдә булганга яхшы; аңа, кечкенә чагында, әле күрә белмәгән чагында теге утрауда Кинең үзенә ничек яхшы

булган булса, нәкъ шулай яхшы. Эль кыланмый иде. Эль әле үзендә бернинди Камертон да ишетмәгән иде, аның ялганны ишетерлек нәрсәсе юк иде, шуңа күрә ул, әлегә берни дә сизделмәгән кешенең балаларча, бөтен бәхете белән чын-чынлап бәхетле иде. Бу – Ки үзе иде. Эль – ишеткәнгә кадәрге Ки иде. Һәм бу аның йөрәген бу йорттагы бөтен үле нәрсәдән дә ныграк кысты: сеңлесе программа булганга түгел, ә сеңлесе бервакыт йә уятылачак та, аның кебек авыртачак, йә беркайчан да уятылмаячак бәхетле бала булганга. Кайсы куркынычрак – Ки белми иде. Эль ашавыннан аерылмыйча, яраткан җырчыкны кабатлаган кебек, тигез балалар речитативы белән диварга ияреп кабатлый иде:

– Тон. Ризалык. Шәфкать. – Һәм аның курчагы, кыз йөзле кечкенә өй роботы, аңа ияреп ярты тонга югарырак яңгыраш белән кабатлый иде: – Тон. Ризалык. Шәфкать.

– …һәм әгәр якыныгызның күе бозылса, – дивардагы хатын йомшак, назлы диярлек итеп әйтте, – йөз чөермәгез. Ул үзен үзе язып куйганчы, аны Көйләүгә язып куегыз.

– Ишетәсеңме? – диде әтисе һәм кич буе беренче тапкыр Кигә карады. Ачу белән түгел. Шәфкать белән. Шул ук нәтиҗәле шәфкать белән. – Бу дөрес. Бу – мәхәббәт турында, Ки. Йөз чөермәү – менә шул инде мәхәббәт. – Ул моны әйтте дә таблицаларына кайтты һәм әле генә, улы алдында, хуплап баш селкеп, күе бозылганны язып кую дөрес дип ризалашканын сизмәде; сизмәде, чөнки графиктан чыгып торган юлның нәкъ шушы өстәл артында тәлинкә тотып утырганы турында уйламады.

Ки утырды. Ни булдыра алды, шуның кадәр ашады. Кичке аш тәмсез иде – ягъни күренеше белән ул кичәгедән башка иде: кичә – балык, бүген – ит, иртәгә тавык булачак, – ә тәме һәрвакыт бер үк, чөнки бар нәрсә өстендә «Оптимум плюс» ята, һәм ул теләсә нинди ризыкны үзе белән басып, үзенә кайтара иде, шуңа күрә ит тә, балык та, яшелчә дә – барысының да тәме бер үк – җылы кәгазьнеке кебек җылы, бернинди дә түгел иде. Шәһәр көн саен күренешкә төрле, ә тәмгә бер үк нәрсәне ашый һәм моны сизми иде. Диварда заставка, йомшак музыка башланды, тавыш «үзләштерү» өчен бер минутлык тынлык игълан итте, һәм барысы да – әтисе таблицалары өстендә, әнисе җыештырылган йөзе өстендә, Эль инде буш тәлинкәсе өстендә, аның беләзеге тигез яшел, янындагы курчагы тигез яшел – тынып калды, һәм шәфкатьне үзләштерергә тиешле бу билгеләнгән тынлыкта Ки бөтен гаиләсенең, бөтен йортның, бөтен катның, җиргә кадәр бөтен манараның ялган яңгыраганын тәне белән ишетте: саф һәм үтәли үле җырлаучы зур хор – һәм ул бу хорда бер үзе башка тональлектә яңгырый, һәм моннан шулкадәр авырта иде, хәтта учын күкрәгенә кысасы килә иде.

Тынлык минуты бетте. Дивар яңадан сөйли башлады.

Ки торды, арыганын, үз бүлмәсенә китәчәген әйтте. Әтисе, эшеннән аерылмыйча, баш селкеде: «Йоклар алдыннан „Тигез“не эч. Кечкенә доза. Миңа тынычрак булыр». Әнисе Эфирдагыча елмайды. Эль «хәерле төн, татулыкта» диде, курчак «татулыкта» дип кабатлады, һәм Ки чыгып китте.

Ул үз бүлмәсенә китте, ләкин анда озак тормады.

Үз бүлмәсендә, аскы тартмада, әйберләр астында аның бу йортта да, бу манарада да, бәлки, бөтен шәһәрдә дә беркемдә дә булмаган ике әйбере ята иде. Кечкенә кара йөрткеч: Лила анда аңа ул башка беркайда да, беркайчан да ишетмәгән тавышлар – Эфир музыкасын түгел, мәйданнардагы көйләрне түгел, ә бөтенләй башка, таныш булмаган, шәһәрнең бер генә катында да яңгырамаган нәрсәне – тыңлаганда тигез булып калып булмый торган нииндидер башка, борынгы дөньяның тавышларын һәм кылларын яздырган иде. Һәм аның тузган карандаш рәсеме – «Ризалык»ны тишеп үткән камертон. Ки йөрткечне кесәсенә салды, кулында рәсемне тотып басып торды һәм Лила турында уйлады. Һәм күкрәгендәге Камертон кич буе беренче тапкыр сызламады, ә, камертон тавышына көйләнгән кыл аваз биргән кебек, башкача – җылы, саф аваз бирде. Ул аның елмаюы – бераз кәкре, көйләнмәгән, тере елмаюы турында, рәсем ясаганда аның ничек күзләрен кысуы турында, аның янында тон тотарга, бернәрсә дә тотарга кирәкмәве, бары тик яшәп була торуы һәм Камертонның авыртмавы турында уйлады.

Ул бервакыт аның эчтәге бу нәрсә турында: «бу ватылу түгел, Ки. Бу – син тере. Синдә алар барысында да ваткан нәрсә ватылмаган» дигәнен исенә төшерде. Һәм бу сүзләрдән аңа куркыныч түгел, ә киресенчә – әйтерсең кемдер аны беренче тапкыр кимчелекле дип түгел, ә бөтен дип атады – җиңел булып киткәнен дә хәтерләде.

Ул рәсемне кире әйберләр астына яшерде, йөрткечне кесәсендә калдырды һәм – дивар һаман тигез тавыш белән мыгырдаган, әтисе таблицалары өстендә, әнисе җыештырылган йөзе өстендә утырган, ә Эль инде йоклаган яки йоклаган булып яткан бүлмәдән, фатирдан – катның яңгыравыклы тынлыгына, баскычка, шәһәргә тын гына чыгып китте.

Аста – тигез, яшел, чит бишек җыры тавышы астында йоклаучы шәһәр ята иде, һәм кайдадыр анда ул янына барып, ялган яңгырамаска мөмкин булган бер тере кеше – янында Камертон авыртмый, ә чыңлый торган бердәнбер кеше бар иде.

Ул лифтка бармады: лифтта керүдә «Ризалык» укыла, һәм камера кемнең кайчан төшкәнен хәтерләп кала иде. Ул баскычка – лифт булганда нигә кирәк, дип, беркем дә файдаланмый торган ташландык авария баскычына, бөтен катлар аша аска сузылган, экрансыз, датчиксыз, беркемнеке дә булмаган яңгыравыклы бетон коесына чыкты. Кайвакыт күздән югалырга кирәк булган бөтен шәһәр яшьләре кебек, Ки дә бу баскычны – үзенең яшерен сукмагын күптән белә иде. Мәйданчыктагы тәрәзә чын иде – Эфир түгел, – һәм аның йөзенә салкын, беркемнеке дә булмаган, аның йокы картасына туры китерелмәгән җил китереп сукты. Монда өске катларның саф җиле юк иде. Монда тереклек исе килә иде.

Тагын яңгыр исе дә килә иде.

Һәм Ки яңгыравыклы баскычтан төшкәндә, аннары аска һәм читкә – йортлар арасындагы күпер-кушылмалар буйлап, эскалаторлардан, Эфир хәтта төнлә дә сөйләгән зур экранлы асылмалы мәйданнар яныннан – кат артыннан кат үтеп, тегендә, шәһәрнең икенче башына, Лила янына, аның янына соңгы тапкыр барганын әле белмичә барганда, – моның барысы өстендә, манараларның тигез яшел утлары өстендә, асылмалы мәйданнар һәм күперләр өстендә, бер ритмда йоклаучы унбер миллион өстендә кичке фаразда булмаган нәрсә җыела иде. Болытлар вакыт тәртибе буенча бармый иде. Алар сәгать буенча яңгырга, алдан игълан ителгән яңгырга күнеккән шәһәр өстендә түбән һәм авыр булып җыелалар иде. Ә бусы беркем тарафыннан да игълан ителмичә, үзеннән-үзе җыела иде, һәм беркемнән дә сорамады.

Өстән карасаң – ә кемдер, бәлки, карый да иде, – аста, эфир сүндерелгән студия кебек, зур, күп яруслы, чиста, җыештырылган шәһәр ята иде: бер тап та, бер җыерчык та, бер артык тавыш та юк. Идеаль. Аның яруслары баскыч-баскыч булып аска төшә, һәр ярусның үз тормышы бар иде: кыркылган яшеллекле асылмалы скверлар, агачлар тигез рәтләр булып басып торган парклар; һәм каналлар – турыдан-туры катлар буйлап, йортлар арасыннан җибәрелгән, ярлары буйлап җылы яктыртылган тар су урамнары. Көндез бу каналлар буйлап көймәләр шуа иде – теләсә кайсысына утырып, парклар һәм скверлар яныннан тыныч кына, ашыкмыйча кирәкле җиргә кадәр йөзеп барып була иде, һәм бу, гомумән, идеаль итеп корылган нәрсә никадәр матур була ала – шулкадәр, чынлап та матур иде. Хәзер, төнлә, көймәләр пристаньнәрдә хәрәкәтсез тора, су кара һәм шома иде, һәм беркайда да бер җан да юк иде. Һәм кайдадыр бу балкып торган, йоклаган ярусларда, егерме беренче катның яңгыравыклы авария баскычыннан бер сыраң, унҗиде яшьлек егет – шомалыктагы бердәнбер тигезсезлек, аны көткән җиргә шуышучы бердәнбер тере тапчык – төшеп бара иде, һәм аның кесәсендә бу шәһәрдә беркайда да яңгырамаган тавышлар ята иде.

Ә өстән инде беренче тамчылар – чын, авыр тамчылар төшә иде. Бервакыт – бүген түгел, ләкин бервакыт – урамнарга ябышкан бар нәрсәне юып төшерер өчен җыела, туплана һәм ява торган тамчылар. Беркем дә чакырмаган яңгыр. Һәрвакыт үзеннән-үзе килә торган яңгыр. Ки якасын күтәрде һәм тизрәк атлады.

Бүлек 3. Кабинет

Ә шул арада – шул ук төнне, шул ук шәһәрдә, тик аның нәкъ йөрәгендә – өскә таба икенче бер кеше күтәрелә иде.

Әгәр теге, беренчесе, ерак яруслар буйлап аска – җиргә, җылыга таба шуышкан бердәнбер тере тигезсезлек булса, бусы, киресенчә, шәһәрнең нәкъ үзәгендә – бөтен мәйданнар һәм каналлар өстендә калкып торган, барысыннан да биегрәк бердәнбер манарада – һаман да өскәрәк, шәһәр бетеп күк башланган җиргә таба хәрәкәт итә иде. Бу төнне үз баскычлары буйлап төрле якка баручы икәү иде: берсе – ярусларның ерак читендә, җиргә якын бер егет, икенчесе – үзәктә, түбә янында бер хатын. Алар бер-берсе турында белмиләр иде, һәм алар арасында бер ритмда йоклаган бөтен шәһәр ята иде. Берсе яраткан нәрсәсенә таба төшә иде. Икенчесе үзен ясаган кешегә таба күтәрелә иде.

Ярдәмче кыз кыска гына җиткерде: әтисе көтә. «Керүеңне сорый» түгел, «кулай булганда» түгел – көтә. Һәм Ариадна, студия йөзен әле салмыйча, лифтка таба китте.

Әтисенең кабинеты өстәрәк иде. Бу манарада – торак биек йортлардан аерым, шәһәр, аның мәйданнары һәм каналлары өстендә калкып торганында – бар нәрсә биеклек буенча корылган иде: никадәр югарырак – шулкадәр йөрәккә якынрак. Аста – студияләр, монтаж бүлмәләре, Эфир әзерләнә торган заллар. Алар өстендә – аппарат, беркем дә тавышын күтәрми торган тын коридорлар. Тагын да өстәрәк – әтисе: биектә, түбәнең нәкъ астында, ләкин түбәдә түгел. Ә нәкъ түбәдә, әтисеннән дә өстәрәк, манараның йөрәгендә – Ариадна күрмәгән диярлек, беркайчан да янына күтәрелмәгән Кронос; анда, өске катка юл аның өчен түгел иде. Ул әтисе янына бара иде – биеккә, ләкин иң өскә түгел. Лифт аны керүдә укыды: ул гадәттәгечә беләген якын китерде, һәм «Ризалык» яшел булып җемелдәп, аны үткәрде. Кабина йомшак, әтәрмичә өскә кузгалды, һәм тәрәзәдә шәһәр кими, күк арта барды. Катлар тын таблолар белән алышына иде. Кешеләр юк диярлек иде: никадәр югарырак – шулкадәр кешесезрәк, чистарак, яктылык тигезрәк. Ярусларның берсендә лифтка катгый киенгән бер хатын керде – өстә барысын да алыштыра торган тигез ягымлылык белән Ариаднага баш какты да бер каттан соң, бер сүз дә әйтмичә, чыгып китте. Ишекләр ябылды. Ариадна ары таба бер үзе күтәрелде.

Ул һәр тапкыр сизә һәм һәр тапкыр куып җибәрә торган сәер нәрсә шунда иде: ул никадәр югары күтәрелсә, тирә-юньдә түгел, ә аның эчендә шулкадәр тынрак була иде. Әйтерсең һәр кат саен аннан һава чыга иде. Аста, студиядә, нәрсәдер – эфир калдыгы, өстәл астындагы йодрык – әле калтырый иде; монда, өстә, моның барысы үтүк астындагы җыерчык кебек үзеннән-үзе шомарып китә, һәм әтисенең ишеге янына ул инде тигез, шома, буш булып килә иде. Ул моны дулкынлану белән аңлатырга күнеккән иде. Монда дулкынланырга көч кенә юк иде. Монда, гомумән, көч юк кебек иде.

Ишек, ул аңа кагылганчы ук, ачылды.

Әтисе чәйне үзе пешерә иде, һәм аның бөтен асылы шунда иде. Син теләп өлгергәнче үк лифт кофе китерә торган, ашамлык дивардан җылы һәм калориясенә кадәр исәпләнеп чыга торган, хәтта һаваны да, аның, Ариаднаның, исеме каршындагы юлда шулай язылганга, йокы картасына туры китереп сайлый торган манарада – монда, иң өстә, шәһәр өстендә әтисе иске тимер чәйнектә су җылыта иде. Аның өстенә бөкрәеп басып тора иде. Тыңлый иде. Әйтерсең су нәрсәдер ычкындырырга мөмкин, ә ул аны ишетми калырга теләми.

– Тамчы тама-тама, – ул аңа борылмыйча гына әйтте һәм чәйнекне, ул чыелдап җибәрергә нәкъ бер мизгел калгач, алды. – Дәвамын үзең.

– Таш тишә.

– Тишә. – Ул чынаякларга агызды, һәм пар алар арасында нечкә пәрдә булып күтәрелде. – Яхшы мәкаль. Ялганламый, ялагайланмый. Татлы булыр дип вәгъдә итми – тигез булыр ди.

Ә тишелгән таш, игътибар ит, инде авыртмый. Ашалган таш бәхәсләшми. Халык юкка тел чарламый бит.

Ул аның, чит тәңкә белән вак акча кайтаргандай, мәкальләр белән сөйләшү гадәтен яттан белә иде. Бала чакта моны картлар гадәте дип уйлый иде. Аннары төшенде: калкан. Үзеңнекен әйтсәң – үзең җавап бирәсең. Ә «халык» артына яшеренсәң – сөйләүче юк, хор бар; хордан бер тамакны тотып кара. Ул яшеренә дә иде. Һәм – моны да Ариадна бервакыт тотып алган иде – ул аларны чарлый иде. Җылы, аш бүлмәсенекен, бала чактан танышны ала да ярты әйләнешкә бора: тыштан шул ук әби әйтеме, ә эчендә инде пычак йөзе ялтырый, һәм син нәрсәгә киселгәнеңне аңлап өлгергәнче киселәсең.

Сәер нәрсә башка иде: ул моны гомумән аңлый иде. Шәһәрдә бу әйтемнәр күптән ишетелми иде: Эфирның тигез теле, бөтен артык нәрсәне чистарткан кебек, аларны да чистартып ташлаган иде, һәм тирә-юньдәге кешеләр шома, бертөсле, икенче төпсез сөйләшәләр иде, чөнки бернинди төп тә тотмыйлар иде. Ә ул ишетә иде. Һәм икенче катлавын – йомшак астындагы пычак йөзен ишетә иде, әйтерсең бу сизгерлек кул җитмәгән, чистартылмаган нindидер почмакта бары тик аңарда гына калган. Кайвакыт Ариадна уйлый иде: бу уйлар миндә гомумән каян? Ни өчен мин әле болай – колак салырга, мәкерне тотып алырга, җөйне күрергә булдырам? Барысы да оныттылар. Мин – юк. Һәм бу бүләкме, әллә кимчелекме – белми иде.

– Бүген син яхшы сөйләдең, – дип, ул урынына утырды.

Шул гына. Сөйләшү башланды. Чәй аны басып торып башламас өчен бары тик сылтау гына иде.

Эфирны ул тәне белән хәтерли иде. Бөтен шәһәр карарга тиешле «Камил Аһәңгә юл», аның йөзе барлык диварларда берьюлы – ул, тыныч кына, Көйләүнең каһәр түгел, ә иң югары шәфкать икәнен аңлата. Тавышы калтырамасын өчен, өстәл астында йодрыгын агарганчы кысып торганын хәтерли иде. Һәм еллар буе шушы йодрык белән юанды: менә ул, минеке, яшерен, камера үтеп керми торган нәрсә. Өстәл тактасы астындагы ирекле кул. Кечкенә, шәхси, беркемгә дә түгел.

– Мин текстны укыдым, – диде ул. – Сүзгә-сүз.

– Сүзгә-сүз. Тик «шәфкать» сүзендә тавышыңны төшердең. Ярты тонга. Әйтерсең үзеңне күндерәсең. – Ул чәйгә өрде, һәм пар чайкалды. – «Тынлык» чатында моны күрделәр. Бер кичтә челтәр унбер процентка үсте. – Кайберәүләр кызына сокланган кебек, санга сокланып, ул бераз эндәшмичә торды.

– Каракның бүреге яна, диләр. Намуслыныкы ныграк яна, кызым. Карак, ичмасам, нәрсә яшергәнен белә һәм саклана. Ә намуслы ут булып дөрли дә бөтен шәһәрнең аңа ни өчен борылып караганын үзе дә аңламый.

Чәйдән төтен һәм нindидер үлән исе килә иде; бу йортта сере чишелмәгән бердәнбер нәрсәдән мәхрүм калмас өчен, ул бу үләннең исемен белми иде һәм беркайчан да сорамады.

– Син мин моны махсус эшләгән кебек сөйлисең.

– Ә махсусмы?

Тын гына. Ике йотым арасында. Тәрәзәдән җил өрмиме дип сораган кебек.

Менә шунда идән аяк астыннан китте. Курку түгел – куркуны ул аркылыга-буйга белә иде, курку кайнар, тере иде, аның белән яшәп була. Бу салкын иде. Бу – үзеңнең баскычында, һәр чокырын капшап белгән караңгыда, булмаган басмага аяк басып, арадагы бушлыкка егылып төшкән кебек иде.

Чөнки ул белми иде.

«Шәфкать» сүзендәге тавыш – әйе, ул аны төшерде, хәрәкәтнең үзен, тамактагы йомшак төшүне хәтерли иде. Ә карар? Ул ничек карар кылганын хәтерлиме? Әллә тамак үзе утырдымы – чөнки аңарда кайдадыр, егерме ел элек ак бүлмәдә көйләп куелган өлешендә, алдан ук язып куелган иде: монда тавышыңны төшер, монда аларга ярык калдыр – шуннан алар сине яратыр.

– Нәрсә турында сөйләгәнеңне аңламыйм, – диде ул һәм моның никадәр тигез килеп чыкканын ишетте. Һәм үз тигезлегеннән эче суынып китте: тигез сөйләм – оптимальләштерелгәннәрнең, инде ашалып беткәннәрнең сөйләме иде.

Әтисе аңа – кызы исем таба алырлык бернинди чагылышсыз – карап тора иде. Ә Ариаднаның якасы астында, муенында нечкә, күптән агарган җөй сызлады – ул монда, бу кабинетта гына сызлый, дөньяда башка беркайда да сызламый иде. Табиблар моны тукымалар хәтере, фантом дип атыйлар, бернинди тереклек юк, җөй дә җөй, диләр иде. Ләкин ул әтисенең карашы астында уяна иде, һәм Ариадна тән баштан ахмаграк дигәнгә күптән ышанмас булган иде.

– Сиңа алты яшь иде, – диде әтисе, һәм аның моны аңа түгел, ә җөйгә әйткәне күренеп тора иде. – Син төшке аш вакытында урамдагы кешеләр ни өчен бертөсле елмая дип сорадың. – Ул башын чайкады, һәм бу чайкалуда тере диярлек нәрсәдер – ниндидер иске, начар тегелгән курку калтыранып китте.

– Икенче бер атаның мондый сораудан шулпа белән икенче аш арасында чәче агарыр иде. Шәһәрдә икенче урындагы кешенең кызы хезмәтчеләр алдында тирә-юньдәгеләрнең барысы да рәсем генә түгелме дип сорый. Гаҗәп. Ышанычлы булсын өчен тәрәзәне ачып, мәйданга кычкырасы гына калган иде.

– Һәм син нишләдең.

– Ашап бетердем. – Тигез генә. – Ә аннары мондый сораулар сине башка кисмәсен өчен эшләдем. Әйткән сүз – аткан ук, моны һәркем белә. – Ул аңа күзләрен күтәрде, һәм аларда җиңү дә, җылылык та юк иде – бары тик ялангач төгәллек. – Ә мин сиңа белмәгәннәрен әйтим. Аткан укны тотып булмый. Ә менә җәя тартучыны тотып була. Атканчы. Акрын гына. Бу, күренүенчә, арзанрак та, шәфкатьлерәк тә булып чыкты. Мондый сораулы башка балаларны күз уңыннан ычкындырганнар – һәм бөтенләйгә, эзсез алып киткәннәр. Ә мин үзем күз уңыннан ычкындыруны артык күрдем. Әзләп-әзләп. Үз кулым белән. Үз кулың – кисә торса да, үзеңнеке.

– Һәм син моны – күз уңыннан ычкындыру дисеңме?

– Моның йөз исеме бар, теләсә кайсын сайла. – Ул бер йотым эчте. – Ашыккан – ашка пешкән. Ашыкмыйча гына кемнән китәсең – анысын сорамыйлар, ә бушка. Кичәге үзеңнән китәсең, кызым. Син бит урамдагы теге елмаюлардан ничек авыртканын хәтерләмисең. Бөтен эш шунда. Үткән эшкә – салават, диләр; ә үткәнен онытканга – ике салават, чөнки ул бушлыкта басып тора да таштa торам дип уйлый. Син искә алмыйсың. Тигез басып торасың. – Ул, номер ахырындагы фокусчы кебек түгел, ә үзеннән алыр нәрсә юклыгын – буш икәнен күрсәтүче кеше кебек, учларын өскә каратып кулларын җәйде. – Хәзер миңа ышанмыйсың – менә сиңа килеп чыкканлыкның бөтен белешмәсе. Авыртса – ышаныр идең.

Аста, тәрәзә астында еракта, бөтен бер квартал берьюлы сүнде дә яңадан кабынды – урамнар челтәре буйлап синхрон дулкын йөгереп узды, әйтерсең кемдер шәһәр белән күзен йомып ачты. Өзеклек. Соңгы атналарда алар ешайды. Берәүләр – калибровка, диләр иде. Икенчеләр – КӨЙ. Ә шәһәрнең, гомумән, төрлечә сөйли башлавы үзе өзеклекләрдән дә зуррак яңалык иде: моннан бер ел элек ул сөйләми иде. Ул риза була иде.

– Бер трансляция әзерләнә, – диде әтисе, һәм аның тавышы эшлекле, кыска нотага күчте, һәм Ариадна бу үзгәрешкә сөенеп куйды диярлек – табиб назлылыгын алып, эшкә тотынганда шулай сөенәсең. – Зур. Күптән булмаганча. Туры эфир – язма түгел, игътибар ит, бу принципиаль, тере килеш, бөтен дөньяга, берьюлы. – Аңарда малайларча диярлек, дәртле нәрсәдер – әтисендә яхшы уйланган адым алдыннан гына кабына торган сирәк чаткы чыгып күренде; режиссер, яисә язучы, залны тетрәтәчәген инде белгән күренеш алдыннан, мөгаен, шулай кабынадыр. – Бер еллык эш. Барысы да бер ноктага, бер кичкә, бер туры эфирга җыела. Кешеләр моны озакка истә калдырачак. Бик озакка.

Ул нәрсә икәнен атамыйча, моны тәмләп сөйли иде, һәм атарга кирәк тә түгел иде: ул максатка түгел, ә башкаруга, ниятнең сафлыгына, йөрешнең йөрешкә ничек җайлы ятуына соклана иде.

Ул аның нәрсә турында сөйләгәнен сорамады. Туры җавап бирмәячәген – һәм нәкъ шушы әйтеп бетермәүдә аның ләззәтенең яртысы булганын белә иде.

– Кронос синең алып баруыңны тели, – диде әтисе һәм аңа чынаяк өстеннән карады. – Бөтен өмет сиңа, кызым. Моны синнән яхшырак беркем дә эшләмәячәк. – Ул бераз эндәшмичә торды. – Мин синең баш тартуыңны теләр идем.

Һәм Ариадна сокланып куя язды – тозак шулкадәр җайлы итеп тегелгән иде. Аңа нәрсәне алып барырга тәкъдим иткәннәрен ул шулай белми дә калды: әтисе атамады, ә сорау – аңа барыбер түгел икәнен күрсәтү булыр иде. Ләкин ул үз һөнәрен белә иде. Мондый эфирны ничек әзерләгәннәрен, аның нәрсә булачагын, бөтен шәһәрне бер ноктага, туры тапшыру белән, тере килеш нигә җыйганнарын белә иде: бәйрәмне болай игълан итмиләр. Болай күрсәтәләр. Кемнедер – һәммәсенә, гыйбрәт өчен. Һәм әтисенең бу «озакка истә калдырачак»ны авызында нинди тын ләззәт белән әйләндергәненнән, Ариаднаның аркасы буйлап, ахырына кадәр уйларга үзенә ирек бирмәгән фаразның салкыны йөгерә иде.

Ә тозак шунда иде: йөреш юк иде. Алып барырга ризалашсаң – кулга әйләнәсең, үзең әле белмәгән нәрсәне башкарасың. Баш тартсаң – димәк, синең сәбәбең бар, димәк, синдә нәрсәдер каршы тора, димәк, бу сәбәп яшәгән кеше – нәкъ син үзең, ә бу инде дәлил. Ул үзенә отыш булып ятмаслык йөреш калдырмый иде. Ул гомумән, хәтта шашкада да – аңа сигез яшь булганда, ул бирешкәндә дә – калдырмый иде; ләкин бирешкәндә дә үз оттыруын бер йөрешкә кадәр шундый осталык белән үлчи иде, хәтта ул аннары әтисе аңа паёк кебек өләшкән җиңү өчен горурлыктан төн яртысы йоклый алмады.

Һәм шунда ул – аның шулай ышанасы килә иде – үз картасында булмаган нәрсәне эшләде, чөнки бу баш күтәрү дә, буйсыну да, хәтта алар арасында сайлау да түгел иде.

Ул чынаягын читкә куйды. Эчмичә. Өстәлнең нәкъ уртасына – әтисе белән үзе арасына куйды. Һәм бернәрсә дә әйтмәде. «Әйе» түгел. «Юк» түгел. «Иртәнгә кадәр уйларга бир» түгел. Тынлыкны. Әтисе – Ариадна аның күзләренең бераз кысылганын, кич буе беренче тапкыр кызының тавышындагы тонга үрелеп, тавыш булмаганга, тон тапмаганын күрде – бернәрсә дә сала алмаган шома, бер генә эләктергечсез тынлыкны. Ул көтә иде. Ул көтә белә иде: көтү аның икенче, ә бәлки, беренче һөнәре иде.

Һәм – Ариадна моны тотып алды, һәм йөрәге дерт итеп куйды – тынлык турында аңарда әйтем табылмады. Ул булган икесен – «сүзең көмеш булса, эндәшмәвең алтын», «эндәшмәү – ризалык билгесе» – барлап чыкты да икесен дә читкә ташлады: андый түгел. Халык эндәшмәү турында әйтемнәргә саран; халык эндәшмәүне яратмый – анда беркемнең дә артына яшеренеп булмый, ул һәммәсенә бер һәм һәркемдә үзенеке. Ул аның үз хорын барлап, хордан кирәкле тавышны тапмаганын күрде, һәм бу аңарда бөтен кич эчендә беренче тапкыр шома килеп чыкмаган нәрсә иде.

– Чәй суыныр, – ул ахырда әйтте. Әйтемсез. Үзеннән. Һәм үзеннән булганга, Ариаднаның йөрәге әлек әйтелгән бар нәрсәдән дә ныграк кысылды.

– Суыныр, – дип аваз бирде ул. Һәм тагын тынып калды.

Ул ирекле идеме – белми иде. Һәм шул минутта ниндидер тыныч, җиңеллек китерә торган диярлек ачыклык белән моны беркайчан да белмәячәген аңлады: төсне атый, үлчи, таркатып бирә белә торган, ләкин аны күрми торган приборга төс бирелмәгән кебек, бу белем аңа төзелеше буенча бирелмәгән иде. Ләкин ул бер нәрсәне күреп алды һәм хәзер аны, өстәл астында кысылган йодрыкны тоткан кебек, кабыргалары астында тота иде. Әтисе гомере буе аны да, аның авызы аша бөтен халыкны да укыды. Ә тынлыкны укый алмады. Ул да. Аның артындагы хор да. Димәк, ярык бар иде.

Бу аның ярыгымы – әллә, ул аны үзе тапкан дип уйласын өчен, махсус ясалган тагын бер ярыкмы – ул элеккечә белми иде. Ләкин ул гомумән хәтерләгән бөтен еллар эчендә – ә ул үзен алты яшьтән генә хәтерли, арырак, тирәнгә хәтер кисеп алгандай шома өзелә иде – беренче тапкыр аңа ярыкның булуы җитте. Кем кулы белән ясалганы турында белешмәсез.

Аста квартал тагын күзен йомып ачты – озаграк, караңгырак, әйтерсең шәһәр тынын кысты. Һәм әтисе, бөтен гадәтләренә каршы, тәрәзәгә беренче булып борылды. Сүнә дә җанлана торган дулкынга карап, озак итеп аска текәлде. Һәм – тын гына, аңа түгел, пыялага – әйтеп куйды:

– Су тишеген табар.

Ариадна аның нәрсә турында әйткәнен сорамады. Астагы яктылык турындамы. Шәһәр турындамы. Кызы турындамы. Әллә хәзер манараның нәкъ аскы өлешендә, бөтен катлар астында, серверларның тимер тынлыгында пешеп килгән, һәм бөтен сизгерлеге белән дә әтисе әле кычкырып атамаган нәрсә турындамы.

Бүлек 4. Почмак 62

Ә аста, әтисе үз тәрәзәсеннән караган җирдә, яңгыр ява иде. Шул ук – рөхсәтсез, чакырылмаган, кич буе җыелган яңгыр. Ул, ниһаять, яуды – һәм сәгать буенча түгел, һәм вакыт тәртибе белән яуган яңгырга күнеккән шәһәр аптырап чылана иде: су асылмалы үткәвелләрнең пыяласы буйлап ага, күперләрдән тама, эскалатор өстендәге чыбылдыкка дөбердәп тора, ә сирәк үткән кешеләр, әллә өзеклек түгелме икән дип тикшерергә, әллә дымлы йөзне бер эфир да юкка чыгармаганга гына, башларын күтәреп карыйлар иде. Ки бу яңгыр астында – ярустан яруска, һаман түбәнрәк, шәһәр витрина булудан туктап, тискәре ягына әйләнгән җиргә таба төшә иде. Өстә, торак катларда барысы да ялтырый һәм тон тота иде; ләкин никадәр түбәнрәк – шулкадәр тузганрак, шулкадәр тирәрәк: «Аһәң-фәлән» һәм «Оптимум-төгән» язулары сүнә, каналларның яктыртуын тонык лампалар алыштыра, эскалаторлар көчкә, шалтырап бара, һәм инде кондиционерларның озоны түгел, ә су һәм тут исе килә иде. Монда «аскылар» дип аталучылар җиргә якын яшиләр иде, өстә бу сүзне җиңелчә җирәнеп кенә әйтәләр иде, ә Ки бирегә, тынчу бүлмәдән салкынча җиргә чумган кебек, төшә иде: монда тын алырга була иде. Һәм – җемелдәп куйды. Урамнар челтәре буйлап берьюлы фонарьләр, экраннар, каналлар яктыртуы ярты секундка сүнде дә, әйтерсең шәһәр күзен йомып ачты, дулкын булып яңадан кабынды. Өзеклек. Соңгы атналарда алар ешайды; өстә, кабинетларда, нәкъ шушы дулкынга хәзер тәрәзәләрдән карыйлар, кемдер аны калибровка, кемдер ИҖСА дип атый иде. Монда, аста, аңа беркем дә башын да күтәрмәде – җемелдәде дә җемелдәде, күнеккәннәр. Ки бер мизгелгә адымын бутады, караңгылыкны көтеп торды да ары китте. «Почмак»ка кадәр ике борылыш калган иде. «Почмак 62» һәрвакыт эшли иде. Һәм бу шәһәрдә беркем дә «кайчаннан бирле» дип әйтә алмый торган бердәнбер нәрсә иде.

Калган һәр нәрсәнең башы бар иде: КӨЙне фәлән вакытта кабызганнар, Эфирны фәлән вакытта җибәргәннәр, Көйләүне иминлек өчен керткәннәр. Ә «Почмак» – ике бушап калган проспект кисешкән почмактагы тәбәнәк ашханә – бары тик бар иде; аның язуын шулкадәр күптән алыштырмаганнар, ул кайчан да булса янганмы-юкмы – беркем дә хәтерләми иде. Һәм ул ябылмый иде. Беркайчан да – шәһәрне КӨЙгә тапшырып, барысына да татулыкта йокларга кушылган төнлә дә, таң алдыннан да, мәҗбүри карау эфир сәгатьләрендә дә. Һәр нәрсәнең режимы булган шәһәрдә «Почмак», сүндерергә онытылган нәрсә кебек, режимнан тыш, тәүлек буе эшли иде. Һәм яшүсмер бирегә теләсә кайсы сәгатьтә килеп, шул ук парны, шул ук гөрелтене, конуслар артындагы шул ук кемнәрнедер очрата ала иде. Вакыт аның башына хуҗа булмаган кебек, аның үзенә дә хуҗа түгел иде. Чорга кадәрге урын, диләр иде. Яндырмаган, оптимальләштермәгән, «Аһәң-нәрсәдер» дип үзгәртеп атамаган, ә бары тик, онытып калдыргандай, эшләргә калдырган бердәнбер чын-чынлап Низагка кадәрге урын. Аны кем тота, кем кертә, аңа нигә тимиләр – беркем дә белми иде. Һәм нәкъ шуңа күрә бирегә барысы да агылып килә иде.

Ки ишекне этте, һәм аның йөзенә җылы бәрелде: пар, тәмләткечләр исе – төрле, таныш булмаган, шәһәрдә иснәп караганы юк, берсен дә атап булмаслык, – бер эфир белән дә тигезләнмәгән тере тавышлар гөрелтесе. Монда дивардан бирелә торган түгел, ә пешерелә торган ризык исе килә иде.

– Соңга каласың, – Лок вак хәрефләре белән язылып беткән салфеткалар өеме өстеннән башын күтәрмичә әйтте. – Синсез өченче теорияне күмеп куйдым инде.

Лок аларның урынында, ерак дивар янында, инсталляция астында утыра иде. Ул Кинең «башлылар» дип йөрткәннәреннән иде: функционер улы, яхшы манарадан, чиста «Ризалык» белән һәм Кине кертмәгән җирләргә юлы бар. Шуның белән бергә ул Кигә ошаган бердәнбер «өске» иде. Лок дөньяның абсурд итеп корылганын аңлый иде. Акыллы, җентекләп, саннар белән аңлый иде. Бары тик моны башы белән – теореманы аңлаган кебек – аңлый иде, ә Ки сызлаган һәм аңлата белмәгән күкрәктәге теге урын белән түгел.

– Утыр. Ал, суына. – Лок аңа таба конус этеп куйды.

Конуслар фирма конуслары, «почмакныкы» иде: нәкъ теге почмакка – алтмыш ике градуска бөтереп төрелгән өчмөешле юка күмәч (Лок аны бервакыт транспортир белән үлчәп, бер атна бәхетле йөргән иде), өсте ачык, эче крем яки паста сыман куе, җылы нәрсә белән тутырылган. Аларны ашыкмыйча, өстән тешләп ашыйлар иде. Шулпа эчәләр иде. Бары тик шулпа белән пюре-шулпалар гына, кимерергә кирәк булган каты бернәрсә дә юк; Ки бервакыт монда хәтта ризык та «тигез» – агучан, җылы, теш таләп итмәүче дип уйлаган иде, ләкин «Почмак»та бу ни өчендер өстәгечә ачуны китерми иде. Чөнки аның тәме бар иде. Төрле тәм – шәһәрдәге һәр ризык өстендә, аны никадәр алыштырсаң да, яткан теге бердәнбер җылы, бернинди дә булмаган тәм түгел. Монда «Оптимум плюс» сипмиләр иде. Монда шулпа шулпага охшаган, яшел шулпа әчкелтем, ә борычлысы чын-чынлап, һәр тапкыр башкача пешерә иде. Бу ашларны атап булмый иде – аларның исемнәре дә юк, бер менюда да юк, сүз белән сөйләп бирерлек бернәрсә дә юк; аларны бары тик татып, тел белән танып була иде. Һәр нәрсәнең ярлыгы булган шәһәрдә монда исемсез һәм тере нәрсә тора иде. Ки кайвакыт уйлый иде: шулпаның тәме булуы гына да инде җинаятькә тарта.

– Су эчәсеңме? – Лок төсе уңган «МӨСТӘКЫЙМ» язулы шешәгә ымлады. – Тик истә тот. – Ул тавышын төшерде, якынрак шуышты, күзләре ялтырап китте. – Бер версия буенча, хуҗа аңа «Тигез» сала. Микродоза. Монда барысы да шундый игелекле генә утырсын өчен. Икенчесе буенча – ул принцип буенча салмый, һәм шуңа «Почмак» – шәһәрдә син намуслы су эчә торган бердәнбер урын. – Лок канәгать булып артка янтайды. – Ә менә нәрсә матур: тикшереп булмый. Беркайчан да белмәячәксең. Эчәсең дә белмисең – сине йөртәләрме, әллә, ниһаять, юкмы.

– Ә син ничек уйлыйсың? – Ки бер йотым эчеп сорады.

– Ә мин уйламыйм, – Лок шат кына әйтте. – Мин җыям. Уйлау – инде якны сайлау, ә як өчен нәрсә булганын беләсең. Мин бары тик теорияләр җыям. «Почмак» турында миндә алар кырыкка якын. Бу – бункер. Хуҗасы – ике йөз яшьлек, Чорга кадәрге соңгы тере кеше. Моннан иске тоннельләргә юл бар. КӨЙ үзе дә бу урын турында белми, монда аның сукыр ноктасы. – Ул салфеткаларга шакылдатты. – Саташу, әлбәттә. Бөтен теорияләр дә саташу. Ләкин матур.

Ул моны җиңел, көлемсерәп сөйли иде, һәм Ки нигә җиңел икәнен аңлый иде: авыр – бу инде татулыкта түгел, бу – сары беләзек, бу – сораулар. Лок моның барысын уен итеп, марка коллекциясе итеп, мавыгу әле риза булмауга әйләнмәгән нәкъ теге куркынычсыз тирәнлектә тота иде. Елмаеп сөйләнгән яшерен сүз куешу турындагы теорияләр – булганнарның иң тату баш күтәрүе. Алыр нәрсәсе булмаган баш күтәрү.

– Әйе, әйткәндәй. – Лок җанланып китте, яңа салфетка эләктерде. – Яңа гына. Әти кичә өйгә кайтып сөйләде. Ул бит Җыелышка йөри, аны кертәләр. – Ул моны чит дөнья ишеге янында ук валчыклар җыючы улның аерым ярым сулышы белән әйтте: кертмиләр, ләкин янәшәдә, тыңлап тора. – Мине анда, аңлашыла, бусагага да кертмәячәкләр, яшьмен әле һәм дәрәҗәм юк. Ләкин әти кайвакыт ычкындырып куя. Бу аларда, өскеләрдә, шундый бер утырыш инде. Ябык. Әллә ничә вакытка бер тапкыр. Бер-берсенә төрле нәрсә саталар.

– Нәрсә саталар? – Ки, колак очы белән генә тыңлап, чәйни иде.

– Ә менә аңлашылмый, бөтен тәме дә шунда. – Лок тавышын төшерде, якынрак шуышты – үз стихиясендә. – Әти үзе дә рәтләп аңлатмады, ул җентеклелеккә саран, мин аңа охшамаганмын. Ләкин, ди, анда әйберләр генә түгел. Анда… – ул сүз эзләп бармакларын селкетте, – …тойгылар да, ахрысы. Кемнекедер. Язып алынган. Күз алдына китерәсеңме? Алтынлы зал утыра, ә аларга кемнеңдер, белмим, елавын тыгып саталар. Яки көлүен. Һәм алар моның өчен әллә кемнәр кебек сугышалар. Әти әйтә, бер кисәк өчен шулкадәр биргәннәр, миңа өч гомергә җитәр иде. – Лок, тарихның кыргыйлыгыннан балкып, артка янтайды. – Күр син аларны, ә? Туклыктан котыралар. Аларга шулкадәр күңелсез, хәтта кешенең эчен сатып алалар. Туклар, бар нәрсәләре бар, менә… – Ул бармагын чигәсе янында бөтерде. – Кырыгынчы теория дип

сана. Иң авыруы: никадәр өстәрәк – шулкадәр бушрак, һәм аларга чит чын нәрсә шулкадәр кыйммәтрәк. – Көлеп куйды. – Саташу бит. Ләкин матур.

Ки иңнәрен сикертте – байлар ерак, аның үз авыртуы бар, якынрак. Ләкин Локның бу кыргый сүзләрендәге нәрсәдер – «кешенең эчен сатып алалар», «никадәр өстәрәк – шулкадәр бушрак» – бер секундка күкрәгендәге тын тавышка аңлаешсыз, узгынча гына кагылды да онытылды.

Тирәдәге кафе яши иде. Күрше өстәлдә өч кыз «чик» уйный: бер-берсенә бәйләнә, бәхәсләшә, шаркылдап көлә иде. Һәм кемнең «Ризалык»ы сарыга якынрак шуышыр дип, беләзекләргә күз сала иде. Кем аны нәкъ кырыена кадәр җиткереп тә сарыга егылмаса – шул отты, шул батыр, шул «көйсезләнә язды, ләкин түзеп калды». Шырпы озынлыгындагы ут белән уен. Берсе, иң кыюы, иптәшләренең чыелдавы астында беләзеген чишеп, ун секундка, унбиш секундка – никадәр йөрәге җитте, шуның кадәргә – бөтенләй салды: ялангач беләк, бернинди тон, бернинди күзәтү юк, тыелган ялангачлык; аннары ашыгып кире каптырды, чөнки салынган беләзек – бу инде уен түгел, бу – бозу, ялангач беләк өчен килеп алалар. Кызлар куркудан һәм дәртле шатлыктан чыелдыйлар иде. Ерак өстәл янында ике малай тагын икәү белән оста булмаса да таныша иде, һәм аларның бөтен флирты беләзекләр аша бара иде: беләкләре белән бәрештеләр, контактлар, музыка, «мин сыйлыйм» дип конус өчен вак түләү ыргыттылар; беләзек кесә дә, элемтә дә, тезген дә – барысы берьюлы иде, һәм алар, тезгенне күрмичә, тезген аша флирт итәләр иде. Ки моның барысына карап, тартып алачакларын сизгән нәрсәне ярата торган сагышлы мәхәббәт белән моны ярата иде. Гадиләр. Тереләр. Кырыйның чын икәнен белмичә, кырый белән уйныйлар.

«Почмак»тагы халык төрле иде, һәм аның сәерлеге шунда да иде. Иң күбе яшүсмерләр – монда алар үзләрен башка урыннардагыга караганда бераз ирекләрәк тоталар иде: тавышлар көчлерәк, көлү явызрак, беләзекләр сарырак, һәм беркем дә тыймый иде. Ләкин алар гына түгел. Стойка янында, оптимальләштерелгән шәһәрдә калмаган сыман бер карт бөкрәеп утыра – үз шулпасын тавышсыз гына бер сәгать, ике сәгать эчә иде. Астан бер эшче кереп, куллары стаканга җылыта иде. Ә кайвакыт – Ки моны күптән күреп алган иде – өстән дә керәләр иде. Аларны танырлык: кыйммәтле костюм, чип-чиста беләзек, биек катлардагы кешенең тигез гәүдә тотышы. Әйтерсең очраклы гына, ялгыш борылып кергәндәй, йөзләрен яшереп, читләтеп керәләр иде. Конус алалар, шулпаны почмакта ашыгып эчәләр, шулай ук тавышсыз юкка чыгалар иде, һәм аларда ниндидер каракларча, комсыз нәрсә бар иде: алар монда ашарга түгел, ә өстә, үзләренең пыяла чисталыгында алырга урын булмаган ниндидер нәрсәдән бер йотым эләктерергә килә иде. Нәрсәдән – Ки белми иде. Бары тик билгеләп куя иде: аларны да, аның кебек, монда, аска тарта. Ә нигә – алар да, ул да әйтә алмас иде.

Стойка артында бары тик бер кеше – яшь түгел, күзгә ташланмый торган, истә калмый торган йөзлеләрдән берсе – эшли иде: стаканнар сөртә, шулпа сала, юка күмәчләргә теге куе кремны сылый, аларны үз почмакларына бөтереп конуска төрә һәм стойка аша этеп бирә иде. Һәм барысын да эндәшмичә, эфир ягымлылыгыннан башка, «хәерле көн, татулыкта» дип әйтмичә эшли иде. Аның исемен дә, каян икәнен дә, монда хуҗамы ул, әллә шундый ук адашып кергәнме – беркем дә белми иде. Ул, «Почмак»тагы пар һәм гөрелте кебек, «Почмак» янында бар иде – һәм шулай ук гел булган кебек тоела иде. Ки аңа баш кага, ул җавап итеп баш кага иде. Бөтен танышлык еллар буе шуның белән тотыла иде.

Аларның Лок белән өстәле өстендә инсталляция сузылган иде – тузанлы пыяла пластиналар, чыбык, тагын әллә нәрсә, беркем дә төшенеп тормый иде. Ләкин тәрәзә артындагы яктылык кыегаеп, билгеле бер почмак белән – бәлки, нәкъ теге, «Почмак»ныкы белән – төшкәндә, дивар буйлап кинәт күләгәләр йөри башлый иде. Силуэтлар. Алар, әйтерсең анда, тузанлы пыялада, кемдер яши һәм йөри, хәрәкәтләнә, бер-берсенә агып күчә иде. Яшүсмерләр күптән күнеккән иде һәм күзләрен дә күтәрмиләр иде. Ә Ки күтәрде – һәм күкрәгендәге теге тын тавыш, сулдагысы, хакыйкатькә аваз биргәндәй, кыска, аңлаешсыз итеп аваз бирде. Ул моның

нәрсә икәнен, нигә кирәклеген белми иде. Беркем дә белми иде. Кояш күчкәч, күләгәләр дивар буйлап үтеп сүнә иде, һәм бу тагын бары тик тузанлы тимер-томыр гына иде.

Ә аларның өстәле яныннан ерак түгел, пыяла гөмбәз астында Ки һәрвакыт кирәгеннән озаграк карый торган теге әйбер тора иде. Яшүсмерләр аны «борынгы» дип атыйлар иде – чөнки алар өчен ул нәкъ шундый иде: борынгы, бик борынгы, аңлаешсыз; кара тартма өстендә кара диск, очында энәле нечкә кәкре кул – барысы да, изге әйбер кебек, музейдагы сөяк кебек, тузанлы пыяла астында иде. Аның нәрсә икәнен беркем дә белми иде. Ягъни сүзен – «проигрыватель»не беләләр, ләкин нигә икәнен белмиләр иде: дискның әйләнергә, энәнең аңа кагылырга тиешлеген, моннан тавыш – тере, җылы, чыртлаулы, бернәрсә белән дә тигезләнмәгән тавыш тууын белмиләр иде. Гөмбәз астында ул тора һәм эндәшми иде. Бәлки, йөз ел эндәшми торгандыр. Яңгырар өчен ясалган, яңгырарга оныткан, пыяла астында почмакта онытылган машина – һәм бөтен бер зал яшүсмер, бу үле нәрсәнең кайчандыр нәкъ аларның барысына җитмәгән һәм атый белмәгән нәрсәне эшләгәнен белмичә, аның яныннан узып, үз конусларын ашый иде.

Алар Лок белән – әле эндәшмичә, әле нәрсә турында булса да, бернәрсә турында да сөйләшеп – ашыйлар иде; кич ага, тирәдәге гөрелте ага, шулпа кулларны җылыта иде. Ә аннары, нindидер паузада, Ки – үзе дә нигә икәнен белмичә, гел торган кебек – торды да пыяла гөмбәз янына килеп, аның өстендә катып калды.

Ки эндәшми торган проигрывательгә карый иде, һәм аның эчендә Камертон – тере нәрсә гади булып кыланган, чын нәрсә пыяла астында онытылган, балалар кырый белән, кырыйны белмичә уйнаган бөтен бу ашханә өчен – тын гына сызлый иде.

Тартманың ягында, тузанлы пыяла астында, кайчандыр исем – моны ясаучының исеме булган. Хәзер аннан тырналган эзләр генә калган иде: кемдер хәрефләрне кайчандыр, тырышып кырып алган, бары тик бастырманың күләгәсен, сүзнең шәүләсен генә калдырган. Ки күзләрен кысты. Карашыңны кирәкле почмак белән йөртсәң, хәрефләрнең бер өлешен – кисәкне, башны, «V» хәрефеннән башланган нәрсәнедер, тавыш турында нәрсәнедер – әле танып була иде; аннары тулысынча сөртелгән. Әйтерсең исемне вакыттан түгел, кул белән, калырга тиеш булмаганны сөрткән кебек махсус сөрткәннәр. Моның аны ни өчен эндәшми торган проигрывательнең үзеннән дә ныграк тырнаганын Ки үзе дә белми иде. Сөртелгән урынга караган саен, бары тик бераз көчлерәк сызлый иде. Әйтерсең анда, тырналган эзләр астында, нәрсәдер яшеренгән.

– Син тагын үз шарманкаңа текәлеп катып калдың, – диде Лок. – Тыңла, теория бар: ул төннәрен, беркем дә булмаганда, уйный икән. Үзе. – Ул пошкырып куйды. – Саташу, аңлашыла. Ләкин матур бит? Әйткәндәй, аны кем ясаганын беркем дә белми. Исемне кемдер сөртеп ташлаган. Тагын бер теория: мондый тавыш ясый белгән кешене тапмасыннар өчен сөрткәннәр. – Лок чигәсенә шакылдатты. – Миндә алар кырык, әйттем бит.

– Матур, – Ки сөртелгән урыннан күзен алмыйча әйтте. Ул «МӨСТӘКЫЙМ»не, хәзер аны йөртәләрме-юкмы икәнен шулай белми калып, эчеп бетерде. Торды.

– Мин Лила янына, – диде ул.

Лок ачусыз, гадәтенчә чыраен сытты:

– Үзеңнең көйсезләнгән рәссамыңа. Аның белән уйный торгач, бәлагә керәсең син, Ки. – Ул моны, һәр нәрсә кебек, җиңел генә әйтте, ләкин күзләрендә чын, баштан килгән борчылу – ул тоймыйча аңлый торган борчылу чагылып китте. – Ул бит туп-туры кырыйдан йөри. Безнең уенчык кырыйдан түгел. Чын кырыйдан.

– Беләм, – диде Ки.

– Ярый, бар. – Лок инде яңа салфетка ача иде. – Әгәр нәрсә булса – мин монда. Мин һәрвакыт монда. – Һәм, башын күтәрмичә, тынрак, бөтен кич эчендә бер тапкыр уен итмичә, җитди диярлек: – Аны сакла. Мондыйларны башка ясамыйлар. Минем шарманкам кебек.

Ки баш какты да ишеккә таба китте. Бусагада борылып карады: Лок салфеткалары өстендә, бер үзе, эндәшми торган шарманка астында утырып калды һәм ашыкмый иде – аның ашыгасы да килми иде. Ки нигә икәнен белә иде. Локка өйгә кайту монда утыручылар арасында һәркемгә караганда ераграк һәм авыррак иде: калганнар кебек аска түгел, ә өскә – сиксән беренче катка, чиста беләзек һәм чиста коридорлар булган яхшы биек манарага. Ә никадәр югары күтәреләсең, юл шулкадәр озакка сузыла һәм аны башлыйсы да шулкадәр килми. Барлык аскылар ярты сәгать эчендә үз катларына таралышачак. Ә Лок, лифт артыннан лифт, һаман өскәрәк, үзенең дөрес тормышына озак барачак, һәм Кигә кайвакыт Лок «Почмак»та соңгысына, иртәнгә кадәр шуның өчен утыра кебек тоела иде: аста аңа өйдәгедән җиңелрәк, – тик ул, элитадан чыккан теге каракларча кешеләрдән аермалы буларак, моны беркайчан да танымас, ә шаяртуга, кырык беренче теориягә борып җибәрер иде.

Ки ишекне этте, һәм яңгыр аны кире кабул итеп алды.

Лила янына ул юеш, җемелдәүче, төнгә таба сирәкләнгән шәһәр аша бара иде, һәм никадәр якынайса, күкрәгендә шулкадәр көчлерәк чыңлый иде. Чөнки анда, аның янына ул бөтен көн эчендә үзен яшерергә кирәкмәгән бердәнбер юлдан бара иде. Яңгыр басыла иде. Алда, эстакада астында инде яктылык сүрән генә янып тора иде.

Лила ярый торган диварга рәсем ясый иде – һәм Ки аңарда иң элек нәкъ шуны яраткан, ә соңга калып аңлаган иде: ул тыелганны ясар өчен һәрвакыт рөхсәт ителгәнгә терәлеп үк килә иде.

Дивар рөхсәт ителгән, эстакада астында, «ризалыктагы ирекле үзбелдерү»гә бирелгәннәрдән иде; анда хупланганны – йомшак бизәкләр, яшел спиральләр ясарга тиеш иде. Лила күмер белән хупланган өстеннән йөртә иде, һәм спиральләр астыннан билге – «Ризалык» боҗрасы өстендәге, үткен чагу белән аны аша үтеп тишкән галочка чыгып килә иде. Ул яшермичә, бердәнбер тере фонарь яктысында ясый иде, һәм аның бармаклары икенче буынга кадәр кап-кара иде. Җирән бөдрә чәчләрен ул ашыгып, ничек туры килде шулай җыйган, берничә бөртек ычкынып чыккан иде; ак йөзенә сипкел сибелгән, ә күзләре яшел, җитез, аларда гел нәрсәдер яши һәм бәхәсләшә иде. Ки караңгылыктан чыкты, башта шул кара бармакларны, аннары аның үзен бөтенләе белән күрде, һәм аның эчендәге Камертон – кич буе «Почмак»та эндәшми торган шарманкага сызлаган теге Камертон – сызлаудан туктады һәм чыңлап китте.

– Ә, бу синме, – диде ул, һәм борылмаса да, тавышы җылынып китте.

– Килүең яхшы. Утыр, баш очымда басып торма.

Ки бетон баскычка утырды да аның кулына – ул диварга йөрткән бармакларындагы кара кисәккә ымлады.

– Син гомумән нәрсә белән ясыйсың? – Ки чыннан да аңламый иде. Шәһәрнең өске өлешендә кул белән бернәрсә дә ясамыйлар иде: рәсем теләсәң – ул үзе, әзер килеш, дивар буйлап, экран буйлап ага. Ә бу кара кисәк чын эз – тупас, тере эз калдыра, бармакларны буяй иде, һәм Ки мондый нәрсә белән сызык сызып булганны беркайчан да күргәне юк иде. – Ул синдә каян?

Лила, дивардан аерылмыйча, көлемсерәп куйды.

– Күмер, – диде ул. Һәм бераз эндәшмичә торгач, ул аңлармы-юкмы дип сынагандай, тынрак, серле итеп өстәде: – Шәһәр үрелеп җитмәгән урыннар бар. Анда әле эз калдырырлык нәрсә калган. Анда төшә белергә кирәк. – Ул тагын бер кара сызык сызды. – Бервакыт табарсың – аңларсың.

Ул чагуны ясап бетерде, артка чигенде.

– Нигә камертон? – Ки диварга ымлап сорады. Бу сүзне ул эчендә күптән йөртә иде – сулдагы күкрәгендә сызлаган һәм чыңлаган нәрсәне ул шулай атый иде, – ә аның нәрсә аңлатканын бер тапкыр да сорамаган иде. – Камертон гомумән нәрсә ул?

– Бу билге – камертонның үзе, – дип, ул рәсемгә карады. – Башкасын беркем дә күрмәгән. Әти әйтә иде: камертон – ул компас. Барысы да ялганлаганда, хәтта синең башың да ялганлаганда – чөнки аны көйләгәннәр – аларның үрелеп җитә алмый торган бер урыны бар.

Алар һәр нәрсәгә үрелеп җитәчәкләр – хәтергә дә, йөзгә дә, тавышка да. Моңа – юк. – Ул кара бармагын сулдагы күкрәгенә, йөрәгенә кысып, тотып торды. – Монда аларга керү юк. Монда тын, һәм бу тынлыкта нәрсә хак икәне ишетелә. – Ул иелеп, шул ук бармагын, кара нокта калдырып, Кинең күкрәгенә кысты.

– Синдә монда шаулы. Син тулысы белән ачык кыл кебек – сиңа кагылсаң, гүлисең.

– Ул хәзер кайда, – диде Ки. – Синең әтиең.

Лила иңнәрен сикертте, һәм иңе «белмим» өчен кирәгеннән кискенрәк тартылып куйды.

– Барысы да кайда, шунда. Ризалыкка китте. – Ул колаклыклар чыгарды – икесе, бер чыбыкта – һәм аларны Ки бу көнне бөтен шәһәр аша кесәсендә йөрткән нәкъ шул кара йөрткечкә тыкты. Бер колаклыкны үзенә тыкты, икенчесен аңа сузды. – Мә. Тик тын гына. Ярамый бит. – Һәм «ярамый» сүзенең ничек яңгыравына – әйтерсең сүзнең үзе көлке иде – көлемсерәп куйды.

Аның колагына музыка бәрелде – Эфирдан түгел, тигезләнмәгән; ачулы, ертык гитара, көйсез тавыш – Ки ишеткән бөтен тигез нәрсәдән матуррак. Шул ук, тере музыка. Аны тыңлаганда татулыкта калып булмый иде. Алар иңгә-иң утыралар, бер кылны бүлешәләр иде, һәм Ки кич буе – көннәр буе беренче тапкыр йөз киеп утырмады, чөнки янында йөзне салып була торган кеше бар иде.

– Ишетәсеңме? – Лила тын гына әйтте. – Менә шуны алар тартып алдылар. Хәтта ирекне түгел. Менә шуны. Беркем дә гүләмәсен өчен. Тигезләр гүләми. – Ул аңа борылды, һәм аның яшел күзләре шәһәрдә беркемдә дә булмаган тере, үҗәт ут белән яна иде. – Мин туктамыйм, Ки. Алсыннар. Гомер буе татулыкта эндәшмичә торганчы, бер тапкыр чыңлап калу яхшырак.

Ки әйтергә теләде – ахмаклык, сине болай алып китәчәкләр, тынрак кирәк, барысы кебек, – һәм әйтмәде, чөнки бу үз әтисенең сөйләме булыр иде, ә ул монда нәкъ әтисе булмас өчен утыра иде.

Алар өстендәге фонарь җемелдәп куйды.

Бары тик җемелдәде – ярты секундка сүнде дә, ул кичне шәһәрдә барысы да дулкын булып җемелдәгән кебек, кабынды. Ки сизмәс тә иде. Ләкин шул ук секундта аның кулындагы «Ризалык» калтыранды, яшеле ал төскә ычкынды. Һәм эстакада өстендәге караңгылыкта салкын зәңгәр нокта уянды. Икенчесе. Дроннар. Алар тавышсыз гына түбәнәйде, алар астыннан тигез ак яктылык агып, диварга, чыгып килгән камертонга ятты, һәм тыныч хатын-кыз тавышы – беләзектәге, рекламадагы, һәр җирдәге шул ук тавыш – тавышына бернинди төс бирмичә әйтте:

– Рөхсәтсез белдерү. Үрнәк көйсезләнгән. Дәрәҗә – кызыл. Урыннарыгызда калыгыз. Бу – сезнең иминлегегез өчен.

– Кач, – диде Лила. Үзенә түгел. Аңа. Лила инде, әйтерсең моны еллар буе көткән, тыныч кына торып баскан иде. – Сиңа күренергә ярамый. Син – яңгыравыклы. Сине төзәтмәячәкләр – сөртеп ташлаячаклар. Кач, җүләр.

Күзәтүчеләр – икәү, йомшак соры форма кигән, коралсыз, чөнки корал борчый – яктылыктан чыктылар; алар Лила янына, карниздагы бала янына барган кебек, кулларын сузып, шәфкатьле йөзләр белән бардылар. «Каршы торма, – диде берсе җылы гына. – Сиңа ярдәм итәрләр. Сиңа яхшы булыр». Ки ыргылды, һәм икенчесе аны, дошманны түгел, милекне токтандай, явызлыксыз, йомшак һәм коточкыч көчле итеп билдән эләктереп алды.

Һәм култыклап алынган, инде ак яктылыкка алып кереп барылган Лила булдыра алган бердәнбер нәрсәне эшләде – куркудан түгел, ә үч итеп, – җырлап җибәрде. Үз тавышы белән. Тере, кәкре, көйсез, Кинең әнисе, үзе җыештырылганчы, кайчандыр җырлаган нәкъ шундый тавыш белән – колаклыктагы теге ачулы җырны кычкырып, тигез ак яктылыкның йөзенә каршы җырлап җибәрде, һәм аның Камертоны – Ки моны бөтен барлыгы белән ишетте – кычкыру аша шулкадәр чыңлады, хәтта аның үз күкрәгендә авыртканчы аваз бирде. Күзәтүче чыраен сытты – тавышның көченнән түгел, әйтерсең тавыш булырга тиеш булмаган нәрсәгә кагыла

иде. Каяндыр тавыш катырак кабатлады: «Дәрәҗә – кызыл. Рецидивны бастырырга». Нәрсәдер кыска гына сызгырды, җыр нота уртасында өзелде, Лила хәлсезләнеп калды, аны алып киттеләр, ак яктылык сүнде, дроннар өскә киттеләр. Караңгы һәм тын булды. Һәм бары тик фонарь гына, бернәрсә дә булмагандай, тигез яна иде.

Аның яктысында Ки бетонда тезләнеп тора иде. Күзәтүченең ничек җибәргәнен, ничек торганын, аннары юлны аермыйча бөтен төнге шәһәр аша өйгә ничек атлаганын хәтерләми иде. Бер колаклык аның колагында калган иде, һәм аннан һаман Лиланың музыкасы – шул ук, тере, ертык музыка – бернәрсә булмагандай, хәзер аның бер үзе өчен генә уйный иде, һәм шуңа күрә, Лиланы инде ак яктылыкта каядыр алып барсалар да, ул әле янында, әле яңгырый кебек иде. Ул бара һәм тыңлый иде, тирә-юньдә бернәрсә дә күрми диярлек иде. Кулында калган нәрсәне – аның ватылган «Ризалык»ын (Лила аны җырдан бер мизгел элек өзеп алып, аның аяк астына ыргыткан иде), ярылган яшел күзле, үле беләзекне тота иде. Һәм кара йөрткечне – аннан Лиланың колагына инде беркайчан да бернәрсә яңгырамаячак, ә Кигә яңгырый иде. Эстакада өстендәге диварда шундый ук үле яшел күзне тишеп үткән, ясалып бетмәгән камертон караеп тора иде. Җыр. Курткадагы күмер ноктасы. Кулындагы үле беләзек. Ул еламады. Аның эчендәге Камертон еламады – ул, туктатырга кеше булмаган кагылган кыл кебек, түбән, куркыныч итеп, бер нотада гүли иде. Өйгә ничек кайтып җиткәнен, ничек күтәрелгәнен, ишекне ничек ачканын Ки хәтерләми иде; ул үз бүлмәсендә, караңгыда, бүлмә уртасында басып торганда, күпме шулай торганын хәтерләмичә, аңына килде. Колаклык әле һаман колагында иде, һәм музыка әле һаман, тынрак, йөрткечнең соңгы сулышында бара иде. Бер кулында ул аның ярылган яшел күзле үле «Ризалык»ын, икенчесендә үз учыннан җылынган кара йөрткечне кысып тота иде. Ул утны кабызмады. Бернәрсә дә эшләмәде. Бернәрсәгә дә – уйларга да, күз яшьләренә дә хәле юк иде; аның эчендә бар нәрсә янып беткән һәм бары тик гүләү генә калдырган иде.

Ә шул ук сәгатьтә, шәһәрнең икенче башында, беркайчан да ябылмый торган «Почмак»та иртәнгә каршы соңгысы – Лок кайтырга җыена иде. Ул, гел тоткарланган кебек, барысыннан да озаграк бер үзе тоткарланды һәм, чыгып барганда, пыяла гөмбәз астында эндәшми торган проигрывательгә – беркем дә кабыза белмәгән үз шарманкасына – бу төн турында да, Лила турында да, дустының хәзер буш һәм миңгерәүләнгән килеш өенә атлавы турында да бернәрсә белмичә, гел караган кебек карады. Бары тик карады һәм, әйтерсең бу тынлыкта нәрсәдер ишетә язды, ни өчендер тагын бер секундка тоткарланды. Аннары башын селкеп куйды, кулларын кесәсенә тыкты һәм үзенә, өскә, үзенең озын юлы белән китте. Ә Ки, курткасын да, ботинкасын да салмыйча, Лиланың әйберләрен йодрыкларына кысып, йөзен мендәргә төртеп, ничек бар – шулай караватка ауды. Кайдадыр күкрәгендә, сулда, кагылган кыл һаман түбән, бер нотада гүли дә гүли иде, һәм бер секундка да җибәрмәгән бу гүләү астында Ки, ниһаять, йокыга түгел, ә инде булдыра алмаганда егыла торган төпсез караңгы чокырга егылды.

Бүлек 5. Тынлык 1.01 альфа

Ки йодрыгында нәрсәдер каты булганга уянды.

Ул кайда икәнен һәм нигә, чишенмичә, курткасын да салмыйча, юрган өстендә ятканын шундук аңламады. Бүлмәдә җылы иртәнге яктылык, һәрвакыттагыча, тигез тора иде. Вентилятор, бүлмәгә яңа көннең пөхтә, исәпләнгән һавасын кертеп, тын гына гүли иде – шәһәр, көйләнгән механизм кузгалган кебек, тавышсыз һәм төгәл кузгала иде. Дивар тын гына тапшыра иде: тавыш көн уртасына таба аязачагын вәгъдә итте, аскы катлардагы планлы ремонт эшләре турында йомшак кына кисәтте – «кыска вакытлы өзеклекләр булырга мөмкин, тынычлыкны саклагыз, барысы да контрольдә», – һәм тагын нәрсәгәдер, тигез, мөһим булмаганга күчте. Барысы да һәрвакыттагыча иде. Һәм бу «һәрвакыттагыча»дан бер секундка, әйтерсең бернәрсә дә булмаган, яхшы диярлек, буш булып китте. Ә аннары ул йодрыгын язды һәм анда нәрсә икәнен – Лиланың ватылган «Ризалык»ын, элек яшел булган, ярылган, үле күзне – күрде, һәм кичәге бар нәрсә, тыгынны тартып чыгаргач су ишелгән кебек, берьюлы, бөтенләе белән аның өстенә ишелде.

Дроннан төшкән прожекторларның салкын яктылыгы. Нота уртасында өзелгән җыр. «Кач, җүләр». Аны, хәлсезләнгән килеш, алып китәләр, һәм яктылык сүнә. Ки ятып, моны өянәкне көткән кебек көтеп торды. Ә тын алырлык булып басылгач, авыртудан соң шома, коткаручы диярлек бер уй калды: ә булдымы соң? Бәлки, булмагандыр. Бәлки, төш кенәдер. Булуын шулкадәр теләми иде ки, бер секундка булмады дип ышана язды.

Йодрыгында үле беләзек ята иде. Булды.

Тагын бер нәрсә. Беләзек үле – ватылган, сүнгән, мондые бернәрсәгә дә сәләтле түгел иде; ләкин Ки аңа карап торганда, ул кинәт калтыранып җемелдәде. Көчсез, көчкә, әйтерсең соңгы хәле белән. Рәттән өч кыска яктылык. Аннары өч озынрак. Аннары тагын өч кыска – һәм сүнде, тагын бары тик үле, караңгы әйбергә әйләнде. Ки, ышанмыйча, күзен йомып ачты. Көтеп торды. Беләзек эндәшми иде. Күренгәндер, мөгаен. Ватылган әйбердә кыска тоташу булган, тартылган да тынган – тагын нәрсә. Ул аны йодрыгына кысты.

Ул торды. Юынды. Һәм битен сөрткәндә менә нәрсәне күреп алды: үз беләгендәге «Ризалык» тигез, тыныч кына яшелләнеп тора иде. Гади яшел. Ки аңа карап катып калды. Бу нәрсә аңарда беркайчан да болай тормый иде – беләзек гел тартылып, сарыга, кызгылт сарыга агып, үз тынгысыз тормышы белән яши, аның белән дә, кагыйдәләр белән дә туры килми иде; әтисе аны тикшерүгә алып барырга кирәк, мондый тон бер нормага да сыймый дип, күптән мыгырдана иде. Ә бүген – тигез, чиста, яшел, барысыныкы кебек. Әйтерсең төн эчендә аны кемдер көйләп куйган. Ки, моннан нәрсәдер үзгәрер кебек, кулын селкеп карады. Яшел бирешмәде. Сәер. Ләкин бу турыда уйларга хәле юк иде, һәм ул иртәнге ашка китте.

Өстәл артында һәрвакыттагыча иде. Әтисе проекциягә күз салып чәйни иде. Әнисе җылытты. Эль чәнечкеләрне саный иде. Диварда иртәнге Эфир – җиңел, шома, аппетит өчен Эфир бара иде.

«…ә хәзер шәһәр яңалыкларына, – дип сөйли иде дивар ягымлы тавыш белән. – Кичә аскы секторда ризалыкны саклау көчләре бер вакыйганы туктатты: җәмәгать урынында рөхсәтсез белдерүгә юл куйган балигъ булмаган кыз тоткарланды. Беркем дә зыян күрмәде. Мохит торгызылды. Күзәтүчеләргә оперативлыклары өчен рәхмәт белдерәбез».

Һәм – кадрлар. Кыска, шома: эстакада астындагы таныш дивар, ясалып бетмәгән камертон, Күзәтүчеләр, ак яктылык. Лиланы кадрдан алып чыгалар.

Ки тынын кысты. Чөнки ул бу кадрларга карап, диварны да, Күзәтүчеләрне дә, Лиланы да күрә иде. Ә үзен – күрми иде. Анда ул юк иде. Ул шул күренештә, ике адымда басып торган, аны җилкәләреннән тотканнар иде. Ә кадрда ул, кисеп алгандай, басып тормагандай, юк иде. Камера ул торган урыннан узды, һәм анда ул булмый чыкты. Аркасы буйлап салкын

йөгерде, һәм аның артыннан – бу иртә эчендә инде таныш булган шул ук шома уй: бәлки, чыннан да булмагандыр? бәлки, ул анда булмагандыр? Ул күзләрен йомды. Ачты. Кадрлар инде алышынган иде.

– Оятсызлык, – әтисе проекциядән аерылмыйча әйтте. – Баланы шул хәлгә җиткергәннәр. Әти-әнисе карамаган.

Ки үзеннән ычкына башлаганны – тыелып кала алмыйча, тын гына ычкына башлаганны ишетте:

– Аның бит әтисе үзе дә…

Ул «Ризалык»тан, «чыгарылган»нарның берсеннән, дип әйтергә теләде – Ки моны күптән, колак кырые белән, пышылдап сөйләгәндә ишеткән иде; теләде дә, сүзнең кая алып барганыннан үзе куркып, ярты сүздә тукталды. Йомарланды: менә хәзер. Хәзер беләзек тартылыр, әнисе куркыр, әтисе кашларын җыерыр. Ләкин бернәрсә дә тартылмады. Аның кулындагы беләзек, әйтерсең Ки «тозны бир әле» генә дигән, тигез яшел килеш калды. Беркем дә башын да күтәрмәде. Сүзләр тынлыкка төште дә, әйтерсең булмаганнар, юкка чыкты – һәм әйтерсең аның үзе дә монда, теге кадрлардагы кебек, өлешчә генә юк иде.

Ә дивар инде тонын дәртлерәккә алыштырган иде, һәм реклама – йомшак йөзләр, җылы яктылык – агып китте:

«Борчу йогышлы. Якын кешегезнең өзелеп китүен көтмәгез. Туганнарыгызны, алар үзләрен үзләре язып куйганчы, Көйләүгә язып куегыз. Шәфкать өйдән башлана».

Эль, чәнечкеләрдән аерылмыйча, диварга ияреп, сузып кабатлады:

– Шәф-кать өй-дән баш-ла-на.

Һәм шунда әтисе җанланып китте. Ләкин рекламадан да, Ки сүзләреннән дә түгел – ул, күрәсең, шул вакыт эчендә, еллар буе күз салып торган кебек, эчтән генә ачынып, күнегелгән сары тайпылышны күрергә көтеп, улының беләгенә күз кырые белән карап тора икән. Ә яшелне күрде. Тигез, чиста, тотрыклы яшелне.

– Ки. – Әтисе иртә буе беренче тапкыр аңа туп-туры карады, һәм аның күзләрендә йомшарган диярлек нәрсәдер бар иде. – Тонның төзәлгән бит синең. Кара син аны. Тигез. – Ул чәнечкесен куйды. – Ә мин инде сине тикшерүгә язып куярга уйлаган идем. – Бераз эндәшмичә торды һәм гадәттәгедән җылырак, утрау турында сөйләгәндәге сирәк тавыш белән әйтте: – Рәхмәт сиңа. Мин бит күрәм – син тотындың. Безнең өчен. Сәяхәт өчен. Дүртебез дә яшелдә – һәм безне кертәчәкләр, мин сиңа әйтәм. Булдырдың, улым. Ниһаять, нәрсә ни өчен икәнен аңладың.

Ки әтисенә, аның рәхмәтле, яшәреп киткән йөзенә карап, нәрсә әйтергә белми иде. Әтисе шатлана иде. Ихлас, кайнар итеп – улының, ниһаять, «барысы кебек» булуына шатлана иде. Ә Ки бернәрсә дә эшләмәгән иде. Ул тонны төзәтмәгән иде. Ул ни өчен яшел икәнен гомумән аңламый иде. Һәм эшләмәгән нәрсәсе өчен әтисенең рәхмәтеннән, син әйтмәгән, ә үзеннән-үзе әйтелгән ялганнан булгандай, бөтенләй начар, болганчык булып китте.

– Әйе, – дип, ул көчкә сыгып чыгарды. – Аңладым.

Һәм аннары көне буе бу уй аның артыннан йөрде: ә әгәр чыннан да шулаймы? Әгәр ул, үзе дә сизмичә, чыннан да барысы кебек булган, төзәлгән – тигез, үле, яшел булган, һәм тиздән чәнечкеләр санап, диварга ияреп кабатлый башласа? Нигә яшел? Нигә кадрдан сызып ташланган? Аңа нәрсә була?

Ул уйламас өчен өйдән чыгып китте – һәм юл буе уйлады. Шәһәр үзенең тигез иртәнге тормышы белән яши иде, һәм Ки аның аша барганда беренче тапкыр шәһәргә түгел, ә андагы кешеләргә карады. Элек ничектер текәлеп карамый иде. Ә хәзер карады – һәм күрде: барысы да тигез. Моңсу да түгел, шат та түгел – тигез. Каршыдагы көймәдә бер хатын бала алып бара иде, һәм бала да эндәшми, хатын да эндәшми иде, икесе дә бертөсле тыныч, бернинди дә булмаган йөз белән туры алга карыйлар иде. Мәйданда икәү сөйләшә иде – бәхәсләшмичә, көлмичә, бары тик әйберләр биргән кебек, сүзләр алышалар иде. Канал янында балыкларны ашатучы

картның да йөзендә шул ук тигез бушлык иде. Барысы да яшел. Барысы да татулыкта. Һәм Ки алар арасында beləгендәге аңлаешсыз яшел утчыгы белән бара һәм уйлый иде: менә, хәзер мин дә шундый. Тыштан – шундый ук. Алар кебек яшел, тигез. Һәм бу уйдан аны кичәге төннең бөтен прожекторларыннан да ныграк салкын чымырдатты.

Ә мәйдан өстендә, зур экранда, шул ук реклама – йомшак йөзләр, җылы яктылык – әйләнә иде, һәм тавыш тагын бер тапкыр, барысы өчен, өйдән башлана торган шәфкать турында назлы гына кабатлый иде.

Ул йөрткеч турында уйлый иде. Ул – Лиланың йөрткече, аның музыкасы белән – өйдә, тартмада, әйберләр астында ята иде. Һәм Ки бу турыда никадәр күп уйласа, аны бер нәрсә шулкадәр ныграк кимерә иде: анда бары тик музыка гынамы? Йөрткеч бит гади җырлар гына түгел, ул – эченә нәрсәдер яшереп, язып, калдырып була торган әйбер. Әгәр анда, музыка артында, тагын нәрсәдер – Лиланыкы, Ки өчен, махсус калдырылган нәрсә булса? Бу уй утырып калды һәм җибәрмәде. Ләкин ул тикшерә алмый иде: тыңларга – Лила белән тыңлаган кебек, колаклыкларны туп-туры йөрткечкә тыгып тыңлый иде; ә эченә күз салу, ачып карау, музыкадан тыш анда нәрсә барлыгын карау өчен экранга тоташтыру барып чыкмый иде: йөрткечнең иске, Кигә таныш булмаган тоташтыргычы бар иде, һәм Кидәге бернәрсә дә аңа туры килми иде. Ул бу уйны әле болай, әле тегеләй әйләндерде – һәм нишләргә белмәде.

Лок белән ул иртәгесен, иң матур каналлар һәм парклы киң мәйдан булган илленче катта очрашты – алар анда, аның аскысы белән Локның өскесе арасындагы юлның уртасында, еш очраша иде. Су янында утырдылар. Ки, тирә-ягына каранып, йөрткечне чыгарды – бирмичә генә күрсәтте.

– Тыңла әле. Монда тоташтыргыч… ниндидер иске. Миңа аны экранга тоташтырырга кирәк, ә нәрсә белән тоташтырырга – юк. Мондыйны нәрсә белән тоташтыралар, белмисеңме?

Лок аны алды, әйләндереп карады, күзенә якын китерде, җитдиләнде – ул тимер-томыр өстендә гел җитдиләнә иде, бу ул шаяртмый торган бердәнбер нәрсә иде.

– О. Бу – борынгы нәрсә. Сиңа иске тоташтыргыч өчен адаптер кирәк. – Ул борынын кашыды. – Тыңла, бездә өйдә андые аунап ята бит. Әти кайчандыр ниндидер искелек арасыннан алып кайткан иде, ташларга кулы җитмәде. Тартмада чүп кебек ята, аның нәрсә икәнен беркем дә белми. Мин беләм – мин барысын да беләм. – Ул йөрткечне кире бирде. – Алып килермен. Иртәгә шушында ук.

Төн үтте. Ки, бер кулында Лиланың үле беләзеген тотып, үз «Ризалык»ының – тигез, чит яшел утчыгына карап ята иде һәм үзен дә, утчыкны да аңламый иде. Ә Лиланың икенче кулдагы беләзеге – тагын. Караңгыда калтыранды, җемелдәде. Өч кыска. Өч озын. Өч кыска. Һәм караңгылык. Ки калкынып карады, текәлде. Күтәп торды. Бераз вакыттан соң – тагын, шул ук бизәк, нәкъ шул ук: кыска-кыска-кыска, озын-озын-озын, кыска-кыска-кыска. Очраклы тайпылыш түгел – кабатлау. Ватылу булыр өчен артык тигез, артык бертөсле. Бу бизәк иде. Рәсем. Кемдер бу яктылыкларны махсус тәртипкә салып, әйләнешкә җибәргән – димәк, бу нәрсәнедер аңлата, димәк, бу код, яктылыкка кысылган хәбәр иде, аны кемдер үҗәтләнеп, тагын һәм тагын, аның учындагы үле әйбердән җибәрә иде. Ки кабатланган яктылыкларга карап тора иде, һәм кабыргалары астында, сулда, ныграк гүли иде. Ул моны укый белми иде. Ләкин төп нәрсәне аңлый иде: бу ватылу түгел. Бу – чакыру. Кемдер чакыра иде, ә ул кая һәм нәрсә турында икәнен аңламый иде, һәм моннан түзеп булмый иде.

Иртәгесен, су янындагы шул ук урында, Лок аның учына кечкенә бер нәрсә – тузган, җиңел, беркемнеке дә булмаган адаптер-чыбыкчык тыкты.

– Мә. Эшли торгандыр. Беркайчан да беркем тыкмаган – ләкин бу шул, төгәл. – Һәм бераз эндәшмичә торгач, бернинди шаяртусыз, тын гына, суга карап: – Ки. Син тик… үз экраныңа тыкма. Шәһәргә тоташтырылганына. Шәһәр челтәренә ни тыксаң да, ул… күрә. Аңлыйсыңмы? Карыйсың килсә – челтәрдән аерылган, ниндидер тома экран тап. Исән булырсың.

Ки баш какты. Һәм бернәрсә дә әйтмәде. Чөнки инде белә иде – аның тома экраны юк, ә күтәргә, эзләргә, сузарга ул инде булдыра алмый иде. Өйдә ул төнне көтте.

Әнисе аның янына шакымыйча керде. Ул сирәк керә иде. Халатын кигән килеш, җыештырылган йөз белән ишек төбендә басып торды, һәм Ки беләзекне юрган астына яшерде – соң иде, әнисе күрде. Ләкин беләзек турында әйтмәде. Читкә карап әйтте:

– Синең йокламаганыңны ишеттем. – Пауза. – Синең тоның төннәрен…

– Минем тоным тигез, әни, – Ки тын гына әйтте. – Әти бит әйтте. Яшел.

– Көндез, – диде әнисе. Һәм, әйтерсең үзе әйткәнгә гаҗәпләнде, тотлыгып калды. Һәм Ки аның беләгендәге «Ризалык»ның яшелдән сарыга калтыранып кире кайтканын, әнисенең моны сизеп, сүзен тигез генә әйтеп бетерергә ашыкканын күрде: – «Тигез»не эч. Сиңа тынычрак булыр.

– Ә сиңа тынычракмы, әни? – дип сорады Ки. Үртәмичә. – Чынлап?

Әнисе җавап сузылганнан озаграк эндәшми торды. Кайдадыр, җыештырылган йөз астында, беләгендәге сары чаткы астында, кемдер тагын тәрәзә янына килде – Ки моны күрә иде, аның үзенә күптән рөхсәт итмәгән нәрсәне әйтәсе килгәнен күрә иде – һәм әнисе әйтмәде. Тәрәзә ябылды. Ул, кечкенә баланыкы кебек, аның юрганын төзәтте, һәм бу иске, чын хәрәкәттән Кинең тамагына төер утырды.

– Татулыкта йокла, – диде ул һәм чыгып китте.

Һәм аның тавышы белән, кайчандыр, утрауда тере, көйсез җыр яңгыраган тавыш белән әйтелгән шул «татулыкта йокла»да шулкадәр түгелмәгән нәрсә бар иде, Ки аңлады: бетте. Болай ярамый. Уянырга, тәмләткеч ашарга, чит яшел белән балкырга, әнисенең үз эчендәге тәрәзәне ничек бикләгәнен карарга, һәм иртәгә тагын шул ук – ярамый. Бу тормыш түгел. Бу – тигез, пөхтә итеп җәеп куелган үлем.

Ул өйдә барысы да тынганны көтте. Тартманы тартып чыгарды. Йөрткечне, Лок биргән адаптерны алды. Һәм үз экранын – бу йорттагы бар нәрсә кебек, шәһәргә тоташтырылган гади экранны якынрак китерде.

Ул адаптерны тотып, Лок әйткән нәрсә турында уйлый иде. Ни тыксаң да, ул күрә. Тыгасың – һәм кайдадыр анда, тимер тынлыкта, нәрсәдер күзен йомып ачачак, билгеләп куячак, истә калдырачак: менә ул, татулыкта булмаган малай, менә аның исеме, менә аның йорты. Ул үзен куркыныч астына – ачылу, күренү, билгеләнү, ниндидер исемлеккә кертелү куркынычы астына куя иде, ә ул исемлектән Күзәтүчеләр килә. Ул моны беркайчан да булмаганча ачык аңлый иде. Һәм барыбер адаптерны йөрткечкә, ә йөрткечне – адаптер аша – үзенең шәһәр экранына, бар нәрсәне күрүче экранына тыкты, чөнки башкача ярамый иде, чөнки аны туктатырга Лила инде юк иде, чөнки кабыргалар астында, сулда, гүли һәм алга куа иде, һәм бу гүләү куркудан көчлерәк иде.

Экран җанланды. Музыка бөтенләе белән, тере килеш урынында иде. Ә нәкъ аста, җырлар артында, ниндидер файл – ул белгәннәрдән түгел, озын, сәер, монда төзелмәгәнчә төзелгән исемле файл яшеренгән иде. Ки ачты.

Һәм нәрсәгә карап торганын шундук аңламады.

Экран хәрәкәтләнми иде. Ки үскән дөньяда сурәт гел яши иде: ага, җемелди, алышына, Эфир кебек, тирәдәге бар нәрсә кебек сулый иде – рәсем елга иде, аны туктатып булмый иде. Ә бусы – басып тора иде. Катып калган иде. Әйтерсең кемдер Эфирны тамагыннан эләктереп тоткан, һәм ул бер генә кадрда катып калган, ары таба хәрәкәтләнми. Ки, тоткарланды дип уйлап, хәтта экранга кагылып карады. Тоткарланмаган иде. Рәсем бары тик басып тора иде һәм беркая да агарга җыенмый иде.

Бу басып торган рәсемнәр берничә иде, – Ки аларны актарып булганын шундук аңламады. Һәрберсе – тотып алынган һәм мәңгегә туктатылган дөнья кисәге. Караңгы проспект, җиргә якын теге бушап калганнарның берсе. Дивар. Нииндидер иске билгесе булган почмак. Баскыч астындагы тутыккан ишек. Каядыр аска, караңгылыкка алып киткән янгын төшеше.

Кемдер кайчандыр бу юл белән узган һәм икенче берсе аның артыннан үтә алсын өчен, аны адымлап, кадр артыннан кадр туктатып калдырган, – Ки төннең бу катып калган кисәкләренә карап, әкренләп аңлый иде: бу рәсемнәр түгел. Бу – юл. Төшерелгән, туктатылган, адымнарга таркатылган, тегендә, аска илтүче юл. Ә беренче рәсем өстендә файлның үз исеме – ул ачкан теге озын исем тора иде, тик хәзер Ки аны сүзләр итеп укыды:

Пыяла күк ярылдымы? Ярыкны эчтән эзлә.

Ул катып калган кадрларны – проспектны, диварны, ишекне, төшешне актара иде һәм бу юлның кая илтүен таный иде: аска, тигез яшел шәһәр астына, җиргә якын теге үле аскы проспектларга, анда, сөйләүләренчә, кемдер әле татулыкта түгел гүли иде. Бу юл иде. Бу дөньяда булмый торган басып торган рәсемнәргә төшерелгән – һәм шуңа күрә тагын да чынрак юл.

«Тынлык» булган җиргә.

Ки юлга карап тора иде, һәм аның эчендә Камертон һаман гүли иде, һәм беренче тапкыр бу гүләү авырту гына түгел иде. Ул әле юнәлеш тә иде.

Ул шул ук төнне бармады. Экранны ябып, йөрткечне, адаптерны яшерде, ятты. Ләкин хәзер караңгылыкта башкача иде: төпсез чокыр түгел, ә иртәгә аннан адым ясыйсы кырый. Ул, беләгендәге тигез яшел утчыкка – чит, аңлаешсыз, билгесез кем тарафыннан, нигә бүләк ителгән утчыкка карап ята иде һәм барачагын белә иде. Карар инде акыл белән түгел, ә ишетмичә кала белмәгән күкрәгендәге теге урын белән кабул ителгән иде. Иртәне көтәсе генә калган иде.

Аның кышы шулай тәмамланды.

Икенче өлеш. Яз

Бүлек 6. Тынлык 2.02 бета

Көн җитте, һәм Ки китте.

Шундук түгел, төнлә күз алдына китергәнчә таң белән түгел – көн гадәти, тонык булып чыкты, һәм шуңа күрә карар батырлык кебек түгел, ә лекциягә барган кебек бирелде: торды, киенде, алдады. Өйдә алдарга туры килде, һәм бу иң җиңеле булып чыкты.

– Без Лок белән проект эшлибез, – ул иртәнге аш вакытында, тәлинкәсеннән күзен күтәрмичә, әйтте. – Зур. Берничә көнгә. Бәлки, арлы-бирле йөрмәс өчен, мин аларда яшәп торырмын.

Ул сораштыруларны көтә иде һәм срок, тапшыру турында тагын ялган әзерләп куйган иде. Ләкин әтисе «Лок белән» дигәнне ишеткәч, шулкадәр яктырып китте, Кигә хәтта оят булып китте.

– Лок беләнме? – Әтисе чәнечкесен куйды. – Сиксән беренчедәге шулмы? – Һәм улына горурлык белән диярлек карады, ә Ки, үзе дә теләмичә, нәкъ туры китереп әйткәнен аңлады: әтисе күзендә биек манарадагы малай белән бәйләнеш теләсә нинди проекттан кыйммәтрәк иде. – Бу яхшы. Бу дөрес. Андыйлардан аерылма. – Ул канәгать булып баш какты һәм, гадәтенчә, улының беләгенә күз төшереп алды – ә анда, соңгы көннәрдәгечә, тигез, чиста булып «Ризалык» яшелләнеп тора, тайпылыш билгесе дә юк иде. Тон тәртиптә. Улы эштә, яхшы иптәшләр белән, тоны тигез. Тагын нәрсә кирәк. – Бар, әлбәттә. Шалтырат.

Шуның белән бетте. Беләзек ялганламады – беләзек, Ки нәрсә генә эшләсә дә, яшелне тота иде, – ә беләзек яшел икән, димәк, улы татулыкта, димәк, борчылырга сәбәп юк. Ки ашап бетерде, сумкасын җыйды һәм чыгып китте, һәм аны, прибор аның өчен тыныч булган кешене җибәргән кебек, җиңел генә җибәрделәр. Бусагада инде ул ачынып уйлап куйды: ул аңламаган һәм курыккан бу сәер мәңгеяшел нәрсә әле генә аңа хезмәт күрсәтте – аның урынына әтисенә ул үзе булдыра алмаслык шома итеп ялганлады.

Рәсемнәрдәге адрес аска илтә иде.

Образлы түгел – аска: файдаланылмый торган лифтлар, «техник керү урыны» ишекләре артындагы баскычлар, ярус артыннан ярус, Ки булган җирләрдән дә түбәнрәк. Ул, эздән барган кебек, үзенең катып калган рәсемнәре буенча бара иде: менә бу проспект, менә бу дивар, менә бу тутыккан ишек. Никадәр түбәнрәк – шулкадәр салкынрак була барды: кинәт түгел, ә тигез, әкрен генә тартып алгандай, әйтерсең өстә җылыны кемдер өләшә, ә монда өләшүдән туктаган. Ки якасын күтәрде. Диварлардагы Эфир башта комачаулар белән бара башлады, аннары бөтенләй сүнде, һәм Ки гомерендә беренче тапкыр каяндыр тигез тавыш ишетелми торган җирдә калды. Колаклар чыңларлык тынлык иде. Ул, бу аның капма-каршысы булса да, яктылыкка барган кебек, бу тынлыкка бара иде.

Һәм аска төшкәндә ул тагын бер нәрсәне күреп алды – аңламады, бары тик тәне белән билгеләп куйды: монда башка шәһәр иде. Ки белгән аскы өлеш астында, тузган, ләкин тере аскы ярусларның астында тагын да борынгырак нәрсә – иске гөмбәзләр, күптән булмаган куллар салган иске плитәләр ята иде. Диварларда кайбер җирләрдә билгеләр – кеше кайда икәнен белсен өчен, кайчандыр турыдан-туры, барысы өчен салынган яки язылган сүзләр, исемнәр сакланган иде. Ләкин сүзләр сөртелгән, кителгән, урталай өзелгән иде: «МӘЙД…», «…УРАМЫ», «ҖӘЯҮЛ…». Әйтерсең бар нәрсә кешечә аталган, һәр урынның исеме булган иске, чын шәһәрне кемдер алып, өстән яңа, матур, тигез һәм исемсез төргәк белән каплаган, ә бусын, элеккесен, исемнәре белән аска, салкынлыкка, караңгылыкка этеп төшергән һәм, искә алмасыннар өчен, исемнәрен сөртеп ташлаган. Ки өзелгән сүзләр яныннан узды һәм аларның нәрсә

аңлатканын белмәде. Ләкин аның эчендәге Камертон, чит кабер яныннан узганда йөрәк сызлап куйган кебек, аларга тын гына, сагышлы гына аваз бирә иде.

Һәм ул никадәр тирәнгә төшсә, бу аскы, онытылган дөнья шулкадәр ачыла барды. Монда өстәге тигез һәм яктыртылган тормыш түгел, ә башка – ныклы, бар нәрсәгә карамастан исән калган үз тормышы бар иде. Иске залларның берсендә кемдер тимер мичкәдә утягып җибәргән, һәм аның тирәсендә караңгы шәүләләр җылынып утыра, өстә, һәр исне чистартып суырып алган җирдә булмаган чын, ачы төтен исе килә иде. Диварлар буйлап еллар буе калын кара тамырларга кушылып үскән чыбыклар сузылган иде: кемдер кайчандыр нәрсәгәдер тоташкан, бу кешеләрне ташлаган шәһәрдән бер тамчы җылылык һәм яктылык урлаган. Су тама иде. Каядыр ерак тоннельләрдә гүли иде – Эфир түгел, ә бары тимер, салкын тигән яңгыраш. Бер күсе йөгереп узды, һәм Ки сискәнеп китте: өстә күселәр юк иде, өстә, гомумән, исәпкә алынмаган бернинди тереклек юк иде. Ә монда күселәр дә, күгәрек тә, кешеләр дә бар иде, һәм боларның барысы шәһәр үзенең тигез рәсеменә сыймаган бар нәрсәне этеп төшергән салкынлыкта һәм караңгылыкта тормышка ябышып, мыжгып яши иде. Ки бара да уйлый иде: менә, димәк, бар нәрсә кая китә. Юкка чыкмый. Бары тик аска – җирдә яшим дип уйлаучы өскеләрнең аяк астына егыла, ә алар үзләре, эчендә әле сулыш алучылар булган зур күмелгән кабернең төбәсендә яши.

Юлда, үле катларның берсендә, аның өстендәге фонарь җемелдәп куйды: бу – теге төнне шәһәр буйлап узган һәм һаман басылмаган дулкын иде. Яктылык ярты секундка сүнде дә кире кайтты. Ки караңгылыкны көтеп торды да ары китте; аста, бу ташландык җирдә өзеклек өстәгегә караганда тирәнрәк һәм карарак иде – әйтерсең фонарь түгел, ә нәрсәдер зуррак бер озын сулышка сүнде, – ләкин Ки бу турыда уйламады: ташландык тоннельләрдә ни генә җемелдәми.

«Тынлык» баш күтәрүчеләр крепосте дә, штаб та булып чыкмады. Ки моны шундук аңлады һәм аптырап калды. Ул корал, карталар, ярсу көткән иде – ә исеме кителгән ниндидер элекке залда урнаштырылган, иске лампалардан җылы подвалны һәм анда җир астында эшләп була торган бар нәрсәнең иң сәерен эшләүче ун кешене тапты: алар тыңлыйлар иде.

Һәм тынлыктан да алда Кигә беренче булып аларның йөзләре бәрелде. Ак йөзләр. Йокламаучыларныкы кебек арудан агарган түгел, ә өстәге кешеләрдә була алмый торган тигез, балавыз ак; әйтерсең алардан бөтен яктылыкны алганнар, әйтерсең алар еллар буе өске ярусларда агылган теге тонык җылылыкны да күрмәгәннәр. Өстә якты иде, монда – караңгы, һәм бу балавыз йөзләр Кигә теләсә нинди язудан да ачыграк итеп аның ни тирәнлеккә төшкәнен һәм бу кешеләрнең монда, аста, салкында, күксез ни озак яшәгәнен әйтте. Дивар янында колаклыклар кигән бер карт учын күкрәгенә кысып утыра, аның йөзеннән яшь ага иде, һәм аңа беркем дә тимәде. Икәү борынгы бер радиоалгыч өстенә иелеп, шау-шу аша нәрсәдер – иске музыка кисәген, тавышны, билгесез ничек, билгесез нинди заманнардан сакланган кемнеңдер тере көлүенең язмасын тотарга тырышалар иде; алар тәгәрмәчне, әйтерсең анда, чыртлау эчендә, тавыш түгел, кеше яшеренгән, шулкадәр сак әйләндерәләр иде. Кемдер почмакта, бәлки, еллар эчендә беренче тапкыр беркем дә аның тонын үлчәмәгән җирдә, күзләрен йомып кына утыра иде. Алар яшеренмиләр дә, сугышмыйлар да иде. Алар бары тик бу җир астында, тын гына, берәмберәм, салкыннан үзләрен тамчылап эретеп чыгарып, кеше булып калырга тырышалар иде.

– Яңа кеше, – кемдер борчылмыйча әйтте. – Адрес буенча килгән. Димәк, кемдер биргән. Димәк, үзебезнеке.

Аны тентемәделәр, сорау алмадылар. Бер кружка ниндидер кайнар нәрсә бирделәр – ә кайнар нәрсә монда алтын бәясендә иде, Ки моны кружканы бирер алдыннан аның тирәсендә чит ак бармакларның ничек сак кына йомылуыннан аңлады, – һәм утырырга калдырдылар.

Һәм шунда ул диварларны күрде. Алар буйлап, лампаларның тигезсез яктысында, рәсемнәр – куллар калдырган тупас рәсемнәр бара иде: кара сызыклар, йөзләр, билгеләр, – һәм Ки бу эзне, бармакларны буяучы бу тонык каралыкны таныды. Күмер. Дивар янындагы калай савытта кисәкләр – Лила эстакада астында бетон буйлап йөрткән кебек кара кисәкләр ята иде. Уты-

ручыларның берсе, аның карашын эләктереп, калай савытны дәшмичә якынрак этте: кирәк булса, ал, янәсе. Һәм бары тик шунда, җир астында, салкын җылы подвалда Кигә, ниһаять, Лиланың серле җавабы – «шәһәр үрелеп җитмәгән урыннар бар, анда төшә белергә кирәк, табарсың – аңларсың» – барып җитте. Менә ул. Менә каян аңарда күмер булган. Ул монда – яки болар кебекләр янына – бу сөртелгән, агымлы, бернәрсә дә хәтерләми торган шәһәрдә әле тупас, юылмый торган эз калдырып була торган бердәнбер нәрсә өчен төшкән. Лила «Тынлык» турында белгән. Лила, бәлки, монда, нәкъ шушы тартма өстендә утыргандыр. Бу уйдан Кинең тамагына төер утырды, һәм ул кесәсендә аның үле беләзеген кысты.

Ки утырып тынлыкны тыңлый иде: «үзләштерү» өчен билгеләнгән минутны түгел, ә тере тынлыкны, анда һәркем, ниһаять, өстә якын җибәрмәгән нәрсә белән күзгә-күз калган иде. Һәм аның эчендәге, көне буе, өч төн буе авыртып гүләгән Камертон монда – эстакада астындагы теге дивардан бирле беренче тапкыр – тына башлады. Телсез калмады. Ниһаять җибәрелгән кыл кебек, тигез яңгырый башлады.

– Көткәнең бу түгел иде, әйеме? – Янына бераз өлкәнрәк, арыган, игелекле йөзле егет килеп утырды, һәм бу йөз калганнарныкы кебек ак түгел иде – ул, күрәсең, өскә йөреп кайта торган иде. – Барысы да бу түгел көтә. Монда сугышырга өйрәтәләр дип уйлыйлар. – Ул көлемсерәп куйды. – Монда ишетергә өйрәтәләр. Башта синдә әле ишетерлек кеше калганмы икәнен ишетергә кирәк. Югыйсә сугышырга чыгасың – ә эчеңдә инде буш, һәм инде син сугышмыйсың.

– Ә кем сугыша? – Ки сорады. – Сез түгел икән?

Һәм егет үзгәрде. Тавышында бу подвалда беркемдә дә булмаган нәрсә – дәрт ярылып чыкты.

– Ә менә монда син башка якка карыйсың, – дип, ул якынрак иелде, һәм аның күзләре ялтырап китте. – Болар барысы да тынлыкчылар, карт-коры, аларны берәм-берәм җыештырганчы утырачаклар. Ә утырмаучылар да бар. «Ирек Буяулары». Ишеткәнең бармы? – Ки башын чайкады. – Көйләнгәнме әллә син?! Алар ачыктан-ачык. Туры эфирда системаны ертып ташлыйлар, туп-туры йөзенә, миллионнар карап тора. Подвалларда пышылдашмыйлар – бөтен шәһәргә кычкыралар. Менә бу – чын, апаем. Менә бу – каршылык. Кычкырып әйтелгән хакыйкать телисең икән, ә бу… – ул күз яшьле картка таба кулын селтәде, – …тын матәм түгел, «Буяулар»га бар. Алар синең кебекләрне кулларында йөртә. Яңгыравыклыларны.

Һәм Ки – эчендәге кыл әле генә тына башлаган, әле генә җибәргән, ә хәзер бу кыюсыз тынлыкны инде бозалар, яңадан уйната башлыйлар иде, – күз алдында ак яктылыкның йөзенә җырлаган Лила торган Ки «яңгыравыклыларны» сүзендә танып сискәнеп китте. Яңгыравыклы. Лила аны шулай атады. Син – яңгыравыклы, сине сөртеп ташлаячаклар. Бер тапкыр чыңлап калу яхшырак. Әгәр ул шунда, яңгыравыклылар янына, эндәшмәүчеләр янына түгел, ә ачыктан-ачык ертучылар янына чакырган булса? Әгәр тын «Тынлык» – сынган, утырып калучы картлар өчен генә, ә аны, тере, җырлаучыны, нәкъ ул яңгыравыклылардан, ачыктан-ачык ертучылардан булганга алып киткән булсалар? Бу егеттә монда булган калганнардагы кебек түгел нәрсәдер бар иде, һәм Ки нәрсә икәнен шундук аңламады. Подвалдагы барысы да тын, эчкә борылган булып утыралар иде, ә бусы – тышка: күзләре йөгерә, эзли, эләктерә иде. Ул тыңламый иде. Ул күзәтә иде. Һәм Кигә кешегә түгел, ә табышка карагандай – бәяләп, шатланып, чамалап карый иде. Ки өлкәнрәк булса, сагаер иде: синнән нәрсәдер кирәк булган кеше шулай карый. Ләкин Кигә унҗиде яшь иде, һәм аңа беренче тапкыр кыйммәткә, үзләре теләгән кешегә карагандай карыйлар иде. Һәм бу, тигезләр арасында бер тигез булып, татулыкта озак яшәгәннән соң, башны теләсә нинди сак булудан да ныграк әйләндерә иде. Ул бары тик эчендә тагын гүли башлаганны – инде тынычлык белән түгел, ә ачу белән – һәм ачуның тынычлыктан җылырак булганын, көчлерәк чакырганын гына белә иде.

Дивар янындагы карт, ниһаять, кулларын төшерде, күзләрен ачты – юеш һәм тыныч күзләрен, – һәм, әйтерсең аңарда әле генә кабынган нәрсәне ишеткән, бөтен подвал аша Кигә

озак, сүзсез карады. Һәм башын чайкады. Бераз гына. «Ярамый» дип түгел, ә «кызганыч» дип чайкаган кебек. Ләкин Ки инде картка карамый иде. Ки туры эфирлар, миллионнар турында, аның кебекләрне кулларында йөртүләре турында сөйләгән егеткә карый иде.

– Алар кайда? – Ки сорады. – Синең Буяуларың. Ничек табарга?

Егет, әйтерсең нәкъ шуны гына көткән, елмайды да нәрсәдер – кисәк, тамга, инде аска түгел, ә читкә, яктылыкка таба өскә, ак йөзләрдән һәм кайнар кружкалардан еракка илтүче адрес чыгарды.

– Мин сине алып барам, – диде ул. – Хәзер үк. Монда якын гына. Алар сиңа шатланачак, минем сүзне истә тот. Синең кебекләргә алар ничек шатлана, беләсеңме.

Һәм Ки, тартма өстендә эчеп бетерелмәгән кружканы – монда кадерләп саклана торган, ак бармакларны җылыткан, ә ул тиешле нәрсә дип ашыгыч, бәясен аңламыйча кабул иткән кайнар нәрсәне калдырып, торды да дәртле егет артыннан «Тынлык»тан – өскә, яңгыравыклылар янына китте. Карт аның артыннан карап калды, башын чайкады һәм чакырмады: монда тотмыйлар иде. Монда яңгыравыкка китүчеләрне тотып калып булмаганын, малайның үзе тиешлеген һәм ул кайтса – кайтса әгәр – инде башка булып кайтачагын беләләр иде.

Кайдадыр өстә, бөтен катлар өстендә, нәкъ шул сәгатьтә шәһәр буйлап тагын дулкын узды, һәм йоклаган кварталларның берсендә ярты секундка яктылык сүнде дә кабынды, һәм тәрәзә янында йокламыйча утыручы бер ана, кулын, әйтерсең ул аныкы түгел, күзләренә якын китерде, – ләкин Ки моны инде күрми иде. Ул тынлыктан шау-шуга, салкыннан утларга таба күтәрелә иде, һәм аның эчендә, әле генә җибәрелгән кылны басып, бөтенләй башка тавыш көч ала иде, һәм бу тавыш аның яшенә туры килә иде, һәм аңа ирек булып тоела иде.

Бүлек 7. Җыелыш

Ариадна экраннан ялганлаган шәһәр белән ул төнлә барган шәһәр ике башка шәһәр иде, һәм ул аларны бергә кушмаска күптән өйрәнгән иде, чөнки моннан башы әйләнә башлый иде. Тар, озын, суга яткан пыяла капсулага охшаган көймә канал буйлап тавышсыз бара иде: баш өстендә үтә күренмәле гөмбәз, ә эчтә бар нәрсә стериль, ак, җылы, чәчрәү дә, дым да юк, әйтерсең су буйлап бармый да. Койрыгында гондольер басып тора һәм озын ишкәк белән тавышсыз гына идарә итә иде – көймәгә кирәк булганга түгел, ул үзе бара иде, ә шулай гадәт булганга: аның алдында ишекне ачып торучы, «рәхмәт» әйтерлек кеше булсын өчен. Аның нindidер исеме бар иде, Ариадна аны хәтерләми иде, һәм моннан да йөрәге гадәттәгечә чәнчеп куя иде, ләкин чәнчү тонык, тузган иде.

Пыяла артында аның шәһәре ага иде. Тегесен, көндезгене, экрандагысын ул яттан белә иде: камил аһәң, шәфкатьле тотрыклылык, татулык. Ә бусы, төнгесе, каналлар буендагысы тынрак һәм намуслырак иде, шуңа күрә куркынычрак та иде. Яр буйлары, күпер-кушылмалар, асылмалы мәйданнар буйлап кешеләр тигез атлый иде; өстә төн бушамый иде – каналлар эшли, каршыдан капсулалар шуа, витриналар яна иде, – ләкин боларның барысы тайпылышсыз, ашыкмыйча, шома хәрәкәт итә иде. Беләкләрдә «Ризалык» синхрон рәвештә, чат-чаты белән тыныч кына яшелләнеп тора иде, әйтерсең шәһәр бер яшел сулыш белән сулый. Беркем ашыкмый иде – ашыгу сорау ул, ә көйләнгәннәрнең сораулары юк иде. Беркем вакытсыз көлми иде. Беркем дә болай гына, күккә карап басып тормый иде, чөнки күккә карарга кирәк юк, күктә бернәрсә дә күрсәтмиләр.

«Мин моны эшләдем», – дип уйлады Ариадна, һәр тапкыр уйлаганча, һәм моның горурлыкмы, әллә хөкемме икәнен белмәде. Ялгызы гына түгел, әлбәттә; ләкин аның йөзе, аның тавышы, аның җылы «тату булуны сайлаганыгыз өчен рәхмәт» дигәне бу яшел йокы өстенә нечкә өске катлам булып – асты буямы, әллә агачмы икәнен инде аерып булмый торган лак булып яткан иде. Ул лак иде. Шәһәрнең иң кыйммәтле лагы.

Һәм кайдадыр бу лак астында, кабыргалар астында, иске агарган җөй астында аның йодрыгы – яшерен, аның хәбәрдарлыгыннан башка, һәр эфирда кысылгандагыча – кысыла иде. Менә ул хәзер дә кысылды, Ариадна моны тотып алды. Һәм тагын, һәрвакыттагыча, ул үзенә мәгънәсе булган бердәнбер сорауга җавап бирә алмады: бу аның йодрыгымы. Аның яшел шәһәрдән күңеле болгануы – анықымы, аның әле кеше икәнен исбатлый торган тереме? Әллә аңа үзенеке булып кына тоеламы? Пыяла артындагы шәһәр икеле иде: лак һәм черек. Һәм ул үзе дә нәкъ шулай икеле иде, һәм аның эчендә берсен икенчесеннән аерып алырлык прибор юк иде, чөнки прибор атый белә иде, ә күрә белми иде.

Көймә йомшак кына киң каналга, Җыелыш манарасына таба борылды.

* * *

Вестибюль аңа кергән кеше үзен бер үк вакытта чакырылган да, бернәрсә дә түгел дә итеп тойсын өчен төзелгән иде – моны бары тик бик иске акча гына булдыра иде. Яктылыкны чагылдырмый торган таш. Тавыш югала торган биеклек. Беркайдан да килми торган, күләгә дә бирми торган яктылык – аның яраткан, нәфрәт иткән күләгәсез бушлыгы, ул анда унике ел эшләгән иде. Керү урынында, озын стойка артында, кунаклар беләзекләрен тапшыра иде – «Ризалык»ны беләктән салып, тышкы кием тапшырган кебек бирәләр һәм ялангач беләк белән ары китәләр иде; шулай гадәт иде, беркем нигә дип сорамый иде, бары тик Җыелышка аннан башка керәләр иде. Ариаднага салырга нәрсә юк иде – аңа беләзек бөтенләй тиешле түгел иде, – ләкин ул күләгәсез яктылыкта агарып калган чит ялангач беләкләргә һәм бәрхеттә, салып куелган муентаклар кебек караңгы, сүндерелгән «Ризалык»ларның тигез рәтенә карашын тоткарлады. Лифтларга таба баручылар җиңел генә, кулларында яшел күзсез баралар иде: нәрсәгә риза булырга кирәклеген билгеләүчеләрнең билгесе шул иде. Ә диварлар янында, ишекләр

янында, уемтыкларда хезмәт итүчеләр тора иде, һәм менә аларда «Ризалык» тигез яна иде, һәм шәһәр йөзе яннарыннан узганда алар күзләрен түбән төшерә иде. Лифт янындагы швейцар яшь түгел иде. Ул аның каршында көзгеле ишекләрне, карашын күтәрмичә, ачып җибәрде һәм хезмәтнең кеше түгел, ә вазифа гына булган шома, ялтыратылган тавышы белән әйтте: – Советник ханым. Өске кат. Җыелышыгыз хәерле булсын.

– Рәхмәт, – диде Ариадна, һәм керде, һәм ул да аның артыннан – озатырга, басарга, өстә ачарга, хезмәте шундый иде – керде. Ишекләр кушылды. Лифт өскә – йомшак, тавышсыз, бар нәрсә эшләнгән шул ук шәфкатьле шомалык белән кузгалды. Панельдә катлар җылы хәреф белән яна иде, һәм тыныч кына бер хатын-кыз тавышы – беләзекләрдәге, рекламадагы, һәр җирдәге, асылда аның үзе булган тавыш – ягымлы гына әйтте:

– Күтәреләбез. Тынычлыкны саклагыз. Сез инде диярлек урында.

Һәм «урында» сүзендә – сүнде.

Тавыш түгел – бар нәрсә. Яктылык, панельдәге хәрефләр, күтәрелүнең тигез гүләве. Лифт, йомшак, ахыргы булмаган этәрү белән, катлар арасында туктады, һәм караңгылык урнашты, ә караңгылыкта – тынлык, яшәп торган дөньяда булмый торган, бер генә фонсыз тулы тынлык; Ариадна андыйны бер генә тапкыр, күптән-күптән ишеткән иде, ә кайда икәнен хәтерләми иде.

Панель җемелдәп куйды. Анда – җылы түгел, хезмәти, лак астыннан, кунакка күрергә тиеш булмаган машина эченнән – бер юл чыкты:

...синхронлаштыру югалды. көтү. көтү. кө–

Һәм өзелде. Һәм тагын караңгы.

Бу шул ук тайпылыш иде. Ариадна аның турында белә иде – хисаплар әтисенең өстәленә ята иде: «калибровка», «төеннәрнең планлы тотрыксызлыгы», бернәрсә дә түгел, эфир өчен түгел; аңа бу гаилә хокукында, колак очы белән генә килеп ирешә иде. Шәһәр буйлап кварталлар сүнә, тасмалар катып кала, челтәр буйлап дулкын һаман ешрак йөри иде, һәм өстә инде барысы да моның калибровка икәненә ышанмый иде. Ләкин чит хисаптан дулкын турында белү бер нәрсә. Ә аның эчендә – тимер тартмада, катлар арасында, астан бернәрсә дә җылы итеп яктыртмаган караңгылыкта эленеп тору – бөтенләй башка.

– Борчылмагыз, советник ханым, – диде швейцар караңгылыктан, һәм аның тавышы әле хезмәтчән, ялтыратылган иде. – Хәзер торгызалар. Соңгы вакытта була торган хәл. Гафу үтен…

Һәм шунда аның эчендә дә сүнде.

Ариадна күрмәде – тойды. Швейцарның беләгендәге, лифт караңгылыгында бердәнбер яшел нокта булып әле сүрән генә янып торган «Ризалык» җемелдәп куйды да бөтен бина белән бергә сигналын югалтып, тулысынча, коры гына сүнде. Һәм яшел нокта белән бергә швейцар тавышыннан вазифа китте. Ул «гафу үтенәбез»не әйтеп бетермәде. Ул ялтыратылган сүзнең уртасында, кургычы беткән уенчык туктаган кебек, тынып калды. Һәм моннан соң урнашкан тынлыкта Ариадна янында инде швейцар түгел иде. Караңгылыкта, тыңларга кеше булмаганга – камералар да, өстән тавыш та, аның тонын тикшерүче яшел утчык та булмаганга – беркем дә тыңламый торган яшь түгел, арыган бер кеше басып тора иде. Алар эндәшмичә тордылар. Озак. Уңайсыздан да озаграк – шулкадәр озак, уңайсызлык узып, янып бетте, һәм аңа да, Ариаднага да бернәрсә дә салырга кирәк булмаган икәүгә бер тынлык кына калды. Ариадна йөзе белән сер бирмәскә тырышмады. Караңгыда нигә тырышырга. Кич эчендә, бәлки, ай эчендә беренче тапкыр аның янында, алдында шәһәр йөзе булырга кирәкмәгән кеше бар иде, чөнки ул аны күрми иде, ул да аны күрми иде, һәм икесе дә моны белә иде.

– Нинди тын, – ул, ниһаять, әйтте. Хезмәтчән итеп түгел. Тын гына, үзенә, караңгылыкка. – Шулай буласын онытканмын да. Бөтенләй. Беркем дә булмасын.

Ариадна эндәшмәде. Ул кинәт җавап бирәсе килмәгәнен аңлады – әйтер сүзе булмаганга түгел, ә хәзер теләсә нинди сүз бар нәрсәне кире кабызыр иде: үз ролен, аның хезмәтен, лакны.

Ә әлегә тын – алар караңгылыкта бары тик икәү генә иде, һәм бу чын иде, һәм моңа сүз белән кагылырга ярамый иде: ул сүздән таралып китә иде.

– Минем сезнең яшьләрдәрәк кызым бар иде, – диде ул тынлыкка, җавап сорамыйча, моны аңа түгел, караңгылыкка биреп. – Күп сорый иде. – Пауза. – Хәзер сорамый. Татулыкта. – Һәм тагын, тынрак: – Яхшы аңа. Шулай диләр.

Һәм, ахрысы, аңардан түгел – моны кычкырып, еллар эчендә беренче тапкыр, өстән тыңламаган бердәнбер урында әйткәненнән куркып, тынып калды. Ариадна караңгыда, үзеннән – нәрсәне? үзен, алты яшендә, ак бүлмәдә – ничек алган булсалар, кызы нәкъ шулай алынган кеше янында басып тора иде; һәм бер сүз дә әйтмәде, һәм бу эндәшмәүдә аның бөтен эфирларындагыдан күбрәк иде, чөнки эфирларда ул барысы өчен ялганлый иде, ә монда – бер кеше белән эндәшми иде, һәм эндәшмәү уртак иде, аны язып та, төркемләп тә булмый иде. Аның эчендә кайдадыр – ул моны салкын гаҗәпләнү белән билгеләп куйды – озак вакыттан соң беренче тапкыр йодрык кысылмый иде. «Юк»ны өстәл астына яшерергә кирәк юк иде. Монда, караңгыда, бар нәрсә «юк» иде – тын, бөтен, беркемнеке дә булмаган «юк».

Яктылык кинәт кайтты.

Панель җылы булып кабынды, тавыш, әйтерсең өзелмәгән дә, шул ук сүздән эләктереп алды: «…урында». Лифт тартылып куйды да кузгалды. Һәм Ариадна швейцарның беләгендә яшел ноктаның кире кабынуын – һәм аның белән бергә аңа вазифаның, су формага кайткан кебек, тигез, бер мизгелдә кире кайтуын күрде. Ул турайды. Йөзе җыелды. Күзләре түбән төште.

– Тоткарлык өчен гафу үтенәбез, советник ханым, – ул инде тагын кеше булмаган ялтыратылган тавыш белән әйтте. – Техник эшләр. Җыелышыгыз хәерле булсын.

Әйтерсең караңгылык булмаган. Әйтерсең анда беркем дә инде сорамый торган кызы турында сөйләмәгән. Тәрәзә ябылды – Кинең Ариадна белмәгән әнисендә, меңләгән аналарда, бер секундка яшеле сүнеп, тере кеше чыгып күренгән, ә шундук кире җыештырылган барысында ябылган кебек. Ишекләр аерылды. Швейцар тотып торды. Ариадна өске катның ак яктылыгына атлады һәм үзенең борылып, аңа – нәрсә? – әйтәсе килгәнен тотып алды. Ишеткәнен. Кызына, мөгаен, «яхшы» түгел икәнен. Караңгыда аның белән эндәшмичә тору соңгы ай эчендә үзе белән булган иң намуслы нәрсә икәнен. Ул борылмады. Шәһәр йөзе швейцарларга борылмый. Һәм, борылмыйча, ул кич буе тирәдә йөргән нәрсәне беренче тапкыр ачык аңлады: бүген аннан тартып алып булмый торган бердәнбер нәрсә бернәрсә дә булмаган караңгыда булды. Тынлык. Тынлыкны гына тартып алып булмый.

Бу уйны ул үзенә алып керде һәм Җыелышка китте.

* * *

Зал ак иде, һәм монда аклык акча аңлата иде – рекламаның кычкыра торган аклыгын түгел, ә шулкадәр буш калсын өчен аны көн саен анда яшәүче кешеләрдән юып торырга кирәк булган теге кыйммәтле, сабыр аклыкны. Ариадна үз дәрәҗәсендәге йөзгә утырырга тиешле өченче рәткә утырды, эфирдагыча аркасын төз тотты һәм залның яртысы лотларга түгел, ә ул нәрсәгә карар – шуңа карарга килгәнен белә иде.

– Сез Җыелышта беренче тапкыр, – диде сулдагы хатын, сорамыйча. Аның исеме Ирма иде, Ариадна аны, ата-ана йортындагы җиһазны белгән кебек белә иде: гел булган, кайчаннан бирле икәне билгесез. Яшь түгел, яшьлектән кыйммәтрәк торган шомалык белән шома, беләзек урынына беләгенә уралган тар тасмалар – соры, ком төсле, уңган зәңгәр тасмалар – белән бизәлгән куллы хатын. – Йөзегездә «беренче тапкыр» дип язылган. Сез кешеләргә карыйсыз. Икенче Җыелышта инде лотларга карыйлар. Унынчысында – бәягә генә.

– Сез нәрсә киясез, – диде Ариадна. – Бу тасмалармы?

Ирма, сокланып, кулын күтәреп борды.

– Бу, җаным, бик матур әйберләрдән калган бар нәрсә. – Ул сорысына кагылды. – Пальто. CIVIL MONA. – Ул моны үлгәннәрне исеме белән атаган кебек назлы итеп әйтте. – Ишетмә-

гәнсездер инде, каян сезгә. Иң таңында, ИҖСА әле өйрәнгән, һәм рәхимсез өйрәнгән чорда, шундый йорт бар иде: ул чакта теләсә нинди контрольсез матурлык өчен хәзергегә караганда явызрак яндыралар һәм утырталар иде. Хәзер инде акыллы – хәзер сезне бары тик көйлиләр, һәм сез матурны үзегез яратмас буласыз. Ә ул чакта – тупас, ачыктан-ачык. Һәм менә бу йорт, CIVIL MONA, моның барысы уртасында үҗәтләнеп гади кешеләр өчен тегә иде. Безнең өчен түгел – барысы өчен. Нәфис, гади, киелсен һәм хезмәт итсен өчен. Артыгы булмаган нәфислек, аңлыйсызмы? Җыештыручы хатынның кесәсенә туры килгән абруй. – Ул шатлыксыз гына көлемсерәде. – Шуның өчен аны кичермәделәр дә. Шкафлардан йогышлы чир кебек алып, Чорга кадәрге калган бар нәрсә белән бергә яндыралар иде. Куркыныч дип санала иде. Ялгышмаганнар да бит: матур әйбер кигән кеше үзенең кеше икәнен хәтерли. – Ул тасмалы кулын тагын яктыга борды. – Менә шулай. Пальто кул белән басылган, бердәнбер бичемле, чын кимчелекле йоннан иде. Аларны кайчандыр тулы рәт белән – иң кечкенә буйдан иң зурысына кадәр – бер үк пальтоны бөтен үлчәмдә, барысы өчен тегәләр иде. Ә миңа өчәве килеп иреште. Нибары өчәве исән калган, күз алдына китерәсезме, – иң кечкенәсе, иң зурысы һәм алар арасында бер уртанчысы. Минеке. Бәхетем – минем үлчәм нәкъ табылды. – Ул көлемсерәде. – Ә ул икесен, кечкенәсен һәм зурысын, минем алда яндырдылар да менә моңа эрләделәр. – Ул тасмалы кулын борды. – Матурлыгын аңлыйсызмы? Кайчандыр куркыныч итеп яндырганны хәзер зиннәт итеп яндыралар. Шул ук ут. Тик ул чакта – берсе дә калмасын өчен. Ә хәзер – нәкъ бере калсын өчен. Минеке. Бердәнберлек, җаным, әйбер бер булганда түгел. Калганнары юк ителгәндә. Беренче булу аз. Соңгы булырга кирәк.

Ариадна соры тасмага – бере бердәнбер булып калсын өчен юк ителгән бар нәрсәнең эрләнгән көленә карады, һәм якасы астында, иске җөйдә, тын гына сызлап куйды. Ул йөзен йөз булып калырга мәҗбүр итте. Ул бу механиканы кайдадыр күргән иде инде. Киемдә түгел. Кешеләрдә. Кешенең бөтен башка юрамаларын сөртеп, бер хупланганын калдыру һәм калганнары инде юк икәненең исбатын йөртү. Сәхнәдәге чүкечсез кеше – чүкеч тупас булыр иде, монда санны тавыш белән, савыктырганда алып барган кебек, йомшак кына алып баралар иде – башлануны игълан итте. Аның артындагы экран буш иде: товарны күрсәтмиләр иде, товар күренми иде.

– Башлаганчы, – диде ул шул ук йомшак тавыш белән, – булырга мөмкин уңайсызлыклар өчен гафу үтенәбез. Төеннәрнең планлы калибровкасы, беләсез. Залда яктылык җемелдәсә – борчылмагыз, бу озакка түгел. – Зал буйлап аңлаучан хәрәкәт узды: барысы да белә, барысы да күнеккән, соңгы вакытта һәр җирдә җемелди иде, һәм өстә бу турыда, һава торышы турындагы кебек, тигез әйтергә өйрәнгәннәр иде. – Шулай итеп. Беренче лот. Чын язма. Улының туганын белгән ир. Көйләүгә кадәрге тон, кушылмаган, чистартылмаган. – Тавыш йомшак алып бара иде. – Игътибар итүегезне сорыйм: шатлык. Саф шатлык кайгыдан сирәгрәк очрый.

Зал буйлап моны көлкеле дип табарга рөхсәт ителгән кешеләрнең җылы, аңлаучан көлүе узды. Почмактагы саннар йөгерде. Ариадна бу кешеләр арасында утыра иде, һәм алар аңа чит түгел иде – ул аларны кабул итүләрдән, Шурадан, туйлардан белә иде; алар балаларны ярата, сүзләрендә торалар иде. Һәм алар ул хәзер ялгышмыйча таный торган аерым ачлык белән – кайчандыр авырткан бар нәрсәне үзеннән кырып ташлаган һәм авыртусыз эчтә буш бүлмәдәге кебек кайтавазлы икәнен ачыклаган тукның ачлыгы белән алга иелә иде. Алар үзләрен чипчиста итеп кырып ташлаганнар иде. Һәм хәзер кырып ташлаганнарын тамчылап сатып алалар иде, чөнки моңа – кайчандыр чын нәрсә яшәгән үз эчләрендәге теге урынга – алар инде туры үрелеп җитә алмыйлар иде. Бары тик чит язма аша гына. Бары тик сатып алып кына.

– Алар явыз түгел, – Ирма, аның карашын күзәтеп, тын гына әйтте. – Сез уйлыйсыз: аждаһалар. Юк. Аждаһага җиңел. Болар – ачлар. Дөньядагы иң ачлар – бар нәрсәсе булганнар. Аларга үстереп булмый торган бер генә ризык калдырганнар – чынны. Аны әле кемдә бар – шуннан тартып алып кына була. – Ул керү ягына баш какты. – Шуңа күрә беләзекләрне дә керүдә салалар. Аста – тигез булсын, артыгын тоймасыннар өчен. Ә монда киресенчә: монда

тою өчен түлиләр. Беләзек белән чит курку өчен сатулашып булмый – кул үзе тигезләнәчәк, аппетит та сүнәчәк. Аны ачлык чын булсын өчен салалар. Теләргә бернәрсә дә комачауламасын өчен. – Ул Ариаднага борылды, һәм шома йөзеннән бер мизгелгә исемсез нәрсәдер узды. – Мин дә ач, җаным. Мин бары тик күптән инде үземә тук дип ялганламыйм.

Лотлар бара иде. Беренче үбешү алдыннан кыз көлүе. Аны язып алганнарын белмәгән карчыкның догасы. Язмалар арасында әйберләр дә – Чорга кадәрге исән калганнары, залда беркем дә рәтләп атый белмәгән гаҗәеп нәрсәләр бара иде. Шкатулка: капкачын күтәрәсең, һәм эчтә нечкә, сынучан чыңлау астында кечкенә сын – балерина үзе, Эфирсыз, бары тик кайчандыр бик күптән кул белән корылганга әйләнә. Зал бу тере механик тавышны тыңлап катып калды, һәм бәя биеккә сикерде: үзе уйнаган өчен юмарт түлиләр иде. Аннары – келәмчек. Кечкенә, тузган, читендә нечкә бизәкле, ә уртасында, бер башына якынрак, сурәт тукылган: катгый караңгы куб, һәм аның өстендә, керү яки уемтык кебек, бизәк тә шуңа илткән гөмбәз. Аны аңлатмыйча куйдылар, чөнки аңлатырга нәрсә юк иде: аның нәрсә икәне дә, кеше кайчандыр мондый келәмчекне нигә җәеп, бу кубка нигә мөрәҗәгать иткәне дә, нигә нәкъ аңа икәне дә – боларның барысы белгәннәр белән бергә сөртелгән иде. Зал караңгы кубка аңламыйча, бернинди авазсыз карады. Бәя кузгалмады. Келәмчекне – исемсез гаҗәеп нәрсәне, бикле һәм онытылган ишекнең беркемгә дә кирәкмәгән ачкычын – сатып алмадылар да. Аны тын гына алып киттеләр, һәм зал аның юкка чыкканын сизмәде дә. Кемнеңдер, бәягә караганда, иртәнгә кадәр яшәмәгән кеше белән телефон аша соңгы сөйләшүе. Зал ашый иде. Һәм кайдадыр сигезенче лотта, Ариадна, ишетмәскә өйрәнгәнгә, түзәрмен дип уйлаганда, сәхнәдәге тавыш тагын бер тонга, назлылыкка кадәр диярлек йомшарды:

– Махсус лот. Чын беренче Көйләү. Үрнәк – алты яшь.

Зал башкача тынды. Изгегә кагылгандай.

– Бала үз яшендә инде җавап бирелми торган сорау биргән. Кушылганчыга кадәрге язма. Куркуны… җайга салганчыга кадәрге чын курку. Сәхнәләштерү түгел. Мондый кертемнәр аз: балалар сирәк хәтерли, ә хәтерләүчеләрне без тәртипкә китерәбез. Бусы – күптән татулыкта. Сезнең алда – аңарда инде булмаган нәрсә.

Һәм Ариаднага алты яшь булды.

Образлы түгел – тәне белән. Яка астындагы җөй шулкадәр кабынып китте, кулы ятарга өйрәтелмәгән булса, ул аңа кулын китерер иде. Ишегендә аның исеме язылган ак бүлмә. Төшке аш вакытында ул биргән – ни өчен барысы да бертөсле елмая дигән – һәм кемдер язып алган, һәм, бәлки, нәкъ шулай, шундый ук залда, ачларга саткан сорау, ә алар, аңа алты яшь булуын, аның куркуын тыңлап, алга иелгәннәр. Бу язма анысымы – ул белми иде. Моны белеп булмый иде. Ләкин бу язмадагы теләсә кайсы бала ул булырга мөмкин иде, һәм һәрберсе ул иде.

Саннар йөгерде. Беренче рәттә кемдер ялкау гына ике бармагын күтәрде. Ирма, яхшы пумала сызыгына карагандай, тын гына хуплап тавыш чыгарды. Һәм Ариадна кулын күтәрде.

Ул күтәрергә карар кылмады. Еллар буе өстәл астында яшерен, шәхси, беркемгә дә түгел итеп йодрыкка кысылган шул ук кул үзе өскә китте; хәзер ул ялкау ике бармактан узып, актыга, барысына да күтәрелде, һәм Ариаднаның тавышы теләсә нинди әдәп чигеннән югарырак сан атады – аннан соң залда борылып карадылар, чөнки шәһәр йөзе тупас, тере итеп сатулаша иде.

Ләкин лот көчле иде, һәм аны шундук бирмәделәр. Дүртенче рәттә бер хатын – шома, кара киемле, тәрбияле, күңелсезләнгән йөзле хатын – урыныннан тормыйча, бармакларын бераз гына селкетеп, өстән өстәде. Тыныч кына, гадәттәгечә, күпме булса да барыбер булганнар өстәгән кебек. Ирма аңа күз кырые белән карады да, иреннәрен ачмыйча, нечкә, спортчыларныкы диярлек ләззәт белән пышылдады:

– О-о. Бу – Вельта. Аның балалар куркуына аерым һәвәслеге бар, ул аларны җыя. – Һәм шундук, дәртләнеп, ат чабышындагы тамашачы кебек Ариаднага терсәге белән төртеп: – Бирмәгез. Аннан узып китегез. Әйдә.

Һәм Ариадна узып китте. Тагын, югарырак, тупасрак, Вельтага карамыйча, үзенеке булырга мөмкин чит алты яшьлек курку яшеренгән буш экранга карап. Дүртенче рәттәге хатын кашын күтәрде, бераз пауза ясады – һәм кулын төшереп, кәнәфи аркасына янтайды: шулкадәр үк теләмәгән идем, янәсе. Ирма ләззәт белән сулыш чыгарды.

Тынлык. Аннары сәхнәдән – Ариаднаның бәясен тиешле нәрсә итеп җыеп алган йомшак санау. Башка беркем кулын күтәрмәде. Шәһәр йөзеннән кем узып китсен.

– Сатылды, – диде тавыш назлы итеп. – Котлыйм.

Ирма аның беләген – башкаларда беләзек булыр, ә Ариаднада бары тик бик тиз тибүче тамыр гына булган урынны – салкынча учы белән каплады.

– Нинди зәвык, – дип пышылдады ул ихлас хөрмәт белән. – Баланы алу. Кичнең иң көчле лоты, һәм сез аны бирмәдегез. Сездә аппетит бар, җаным. Мин сездә ялгышмадым.

Һәм шунда, салкынча уч астында, бу «аппетит» астында Ариадна үзенең нәрсә эшләгәнен аңлады. Ул баланы коткармады. Бала юк иде – тон, тавыш юлы, чит куркуның секундлары гына бар иде, һәм хәзер алар аныкы иде, һәм ул алар өчен шулкадәр түләде ки, Җыелыш, мөгаен, кичне уңышлы дип билгеләп куйгандыр. Ул моны ач куллардан тартып аласы килгән иде – һәм залдагы иң ач кулга әйләнде. Аның эшен шундук, бер ярыксыз укыдылар: шәфкать түгел, ә зәвык; «юк» түгел, ә аппетит; һәм шуның белән эшкәрттеләр. Ул баш күтәрде – һәм керемне арттырды.

Һәм шунда ул караңгы лифтта башланган нәрсәне тулысынча аңлады. Аның нәрсә генә эшләгәнен – алалар. Күтәрелгән кулны укыдылар. Тупас бәяне укыдылар. Аның теләсә нинди эшен – хәтта җирәнүдән туганын да – система шул ук секундта ялап алды һәм аның досьесына казаныш итеп язып куйды. Эш сине сатып бирә. Аларны эш белән отып булмый – эшне алар суынып өлгергәнче үз акчаларына әйләндерәләр.

Ә менә лифттагы тынлыкны – укымадылар. Швейцар белән уртак, караңгы, беркемнеке дә булмаган, бернәрсә дә булмаган һәм язып куярга нәрсә булмаган тынлыкны – алмадылар. Өлгермәгәнгә түгел. Анда лот булмаганга. Тынлыктан эчтәлек кисеп алып булмый. Ул эфирдагыча бик төз утыра һәм эчендә, бәлки, аның йөзе булган сатып алынган чит куркуны тота иде, һәм беренче тапкыр ачык, салкын, формула кебек белә иде: аннан алар тартып ала алмый торган бердәнбер нәрсә – ул бернәрсә дә эшләмәгәндә. Өстәл астындагы «юк» түгел – ул да, бәлки, исәпкә кертелгәндер. Ә тулы, ачык, барысы алдында – бернәрсә дә. Лоты булмаган тынлык.

– Ә хәзер, – диде сәхнәдәге тавыш, һәм аңарда кич буе булмаган алдан тәмләү ярылып чыкты, – игълан итәргә рөхсәт итегез. Киләсе Җыелышта – тарихта беренче тапкыр – туры эфирда кертем. Шул ук мизгелдәге чынлык. Сыну язмасы түгел – сынуның үзе, сезнең алда. Кабат тыңлап булмый торган лот, чөнки ул бер тапкыр гына булачак. – Пауза. – Тәфсилләре – чакырылганнарга. Аппетитыгызны әзерләгез.

Зал шул ук изге, ач сулышын чыгарды. Ариадна сулышын чыгармады. Ул шул лотның кем булачагын әле белми иде, кушып карарлык кисәкләре юк иде. Ул бары тик әтисенең кабинетында беренче тапкыр тойган бушлыктан салкын булып киткәнен – һәм бу бушлыкның хәзер аңарда даими яшәвен, һәм бушлыкның, ахрысы, йөзе була башлавын гына белә иде.

Ирма, үзенең соры тасмасын уңайлырак итеп урап, инде сәхнәгә таба борылган иде. Пальтоның үзе, аның урта үлчәме, өйдә, шкафта эленеп тора иде, һәм ул аны, ахрысы, кими дә диярлек иде; ә менә моны, беләгендәгене, гел кия иде. Тасма әйбер түгел иде – тасма тамга иде. Пальтоның аныкы икәненә һәм башкаларның бүтән беркемдә дә юк икәненә билге. Матурны кимиләр – аңа бер үзең ия икәнеңнең исбатын кияләр.

Кич тарала иде. Һәм, Җыелыштан соң гел булганча, Ариаднага таба тартылдылар – шәһәр йөзе сизелмичә китми иде. Котлау белән, аның өчен саклана торган аерым ярым сулыш белән киләләр иде: нинди кыю йолып алу, нинди зәвык, зал күптән болай җанланмаган иде. Кемдер аннары кысты дип әйтер өчен генә кулын кыса иде. Яшь түгел бер эшмәкәр аның учын кирәгеннән бераз озаграк тотып торды, «сатып алу» белән котлады. Һәм аның күзләрендә монда

оялмаган ачык, яшерелмәгән көнчелек тора иде: Ариадна кичнең иң көчле лотын алды, ә ул өлгермәде. Кемдер сәбәпсез, исәнләшергә, күренеп калырга, аның янында, чит чагылган яктылыкта бер секунд торырга килә иде. Ариадна һәркемгә тигез, җылы, төгәл җавап бирә иде – йөз үзе сер бирми иде, еллар буе өйрәтелгән, башка нәрсә турында уйларга мөмкин иде.

Ә аннары аны режиссер кешесе – тыныч, күзгә ташланмый торган киемле, үзе булмыйча җиткерүчеләрдән берсе – тапты. Иелде дә, вакыт тәртибен сөйләгән кебек, тавышын төшереп әйтте: киләсе атнада – эшлекле визит, стаффны күреп чыгарга. Аңлатмасыз: аңлатма таләп ителми иде. Ариадна, теләсә нинди директивага баш какканча, баш какты – һәм эчтән нәрсә нигә икәнен аңлады. Мондый визитлар юкка ясалмый иде: алар, икесе дә тигезрәк аксын өчен, шундук ике агым өчен дә – аның тантаналы агымы өчен дә, читтәрәк тотылган тегесе өчен дә эшли иде. Аны кая җибәрәләр – кәгазьдә язылмаган иде, һәм ул төгәлләштермәде. Бары тик вакыт тәртибендә тагын бер тигез эш юлын билгеләп куйды.

Соңыннан ул шул ук лифтта төшкәндә – ул тигез бара, тайпылмый, тавыш ягымлы гына алып бара, швейцар төп-төз һәм буш булып тора иде – үзенең аның тагын сүнүен көткәнен, теләгәнен диярлек тотып алды. Тагын караңгы һәм тын булсын өчен. Бер минутка гына булса да тагын сатып булмый торган теге бердәнбер нәрсә булсын өчен.

Лифт сүнмәде. Швейцар аста, күзләрен түбән төшереп, ишекләрне ачты һәм: «Хәерле төн, советник ханым», – диде. Ариадна аны исеме белән атарга теләде һәм исемен белмәгәнен аңлады. Беркайчан да белмәгән. Һәм бу – әле генә ул бер ел эчендә кем белән генә сөйләшкәннән дә намусрак итеп эндәшми торган кешенең исемен белмәве – аның шәһәрендәге бар нәрсә кебек үк корылган иде: якын һәм атап булмый, янәшә һәм сөртелгән.

– Хәерле төн, – диде Ариадна, һәм бернәрсә дип тә атамады, һәм эчендә сатып алынган чит куркуны һәм тынлык турында бер яңа, салкын, коткаручы уйны алып, икеле күк астындагы икеле шәһәренә чыкты. Көймә шул ук тавышсыз су буйлап кире бара иде, һәм шәһәр пыяла артында кире ага иде – шул ук тигез кешеләр, шул ук синхрон яшел утчыклар, шул ук яшел йокы. Каналларның бер кисешендә, көймә каршыга килгәнне уздырганда, беләкләрдәге бөтен утчыклар берьюлы – бөтен бер квартал белән, берьюлы – җемелдәде, ярты секундка сүнде дә кабат, бернәрсә дә булмагандай, тигез кабынды, һәм кешеләр җемелдәгәнне сизмәде, атлавын дәвам итте. Дулкын. Челтәр буйлап һаман ешрак йөргән шул дулкын. Ариадна моңа үтә күренмәле гөмбәз аша карап, инде хисаплар турында уйламый иде. Ул уйлый иде: менә шулай ук минем эчемдә дә нәрсәдер бер секундка сүнә – һәм кире тигез кабына. Һәм беркем сизми. Һәм мин дә сизмим. Көймә кузгалды, аны өскә, өенә, залдан, ачлардан, бу вакыт буе йөрәк янында, чит салкын таш кебек яткан кесәдәге сатып алынган куркудан ераккарак алып китте.

* * *

Өйдә ул ишекне артыннан, йозак бөтен йортка ишетелерлек итеп чыкылдатып бикләде. Һәм, ниһаять, үзе белән алып кайткан нәрсә – кесәсендәге чит курку һәм тынлык турында бер тере, җылы уй белән бер үзе калды.

Аның фатиры манараның өстендә, барысыннан да диярлек өстәрәк иде, һәм андагы зиннәт кычкырмый торган зиннәт иде: бернәрсә дә алтынланмаган, бернәрсә дә күрсәтер өчен түгел. Кул астында җылы караңгы агач. Берәм-берәм, уч белән сайлап алынган таш. Шәһәрдә бердәнбер ул гына теләсә нинди итә алырлык хокукы булган яктылык – һәм ул аны түбән, бал төсле, күләгә бирә торган итеп ясаган иде; монда, өйдә, аның күләгәсе – үзенеке, озын күләгәсе бар иде, һәм бу таштан да кыйммәтрәк зиннәт иде. Монда бер генә экран да юк иде. Мондыйны бүлекләр белән язышып кына эшләп булмый – мондыйны бары тик өстән, бүлекләрдән дә өстәге кеше аша гына эшләп була иде; һәм моны әтисе эшләде. Сүзсез, ул булдырганча: нигә дип сорамады, бернәрсә әйтмәде, бары тик бервакыт бөтен килешүләр туры килде, һәм аның фатирына Эфир кертмәделәр. Кәгазьләрдә «куркынычсызлык сәбәпләре» дип язылган иде. Үзе дә хокукы булмаган тынлыкка кызына хокук имзалаганда аның эчендә нәрсә язылган иде – Ариадна белми иде; әтисе сөйләмәде, ул сорамады. Ләкин эндәшмичә торырлык урын

аңарда аның аркасында бар иде. Һәм бу алар арасында икесенең дә кычкырып атамаган берничә нәрсәнең берсе иде.

Ул туфлиләрен шунда ук алгы бүлмәдә салды, һәм идән җылы иде, һәм кич буе басып торган табаннары агач буйлап әдәпсез диярлек җиңеллек белән таралып китте. Ул беләгеннән юк нәрсәне тартып салды – беләзек кими иде, аңа тиешле түгел иде, ләкин хәрәкәт калган иде, беләзеге булганнарның тән хәтере, – һәм буш фатирда, тын гына, үз-үзеннән көлде. Һәм музыка теләгәнен аңлады.

Эфир музыкасы түгел. Үзенекен. Аның үзенеке бар иде – тагын бер ирешелгән, ялынып алынган, яртылаш законсыз зиннәт: «протест кәефләрен анализлау өчен материаллар» дигән исем астындагы Эфирга кадәрге иске, тере архив. Ул диварга кагылды, һәм бүлмә тулды – шәһәрнең тигез, тигезләнгән тавышы белән түгел, ә башкасы белән: ритм, баслы, җылы, кәкре, сулышлы, хаталы, кешечә. Аның астында төз басып торып булмый торган тавыш.

Һәм Ариадна төз басып тормады.

Башта иңнәрен генә – оеган урынны язганда селкеткән кебек, үзе дә сизмичә – селкетте. Аннары янбашларын. Аннары бер аягы тактны үзе тапты, икенчесе дә, һәм менә инде бөтен тән – кич буе эфирдагыча аркасын төз тоткан, гомер буе йөзе белән сер бирмәгән бөтен тән – аның тән икәнен исенә төшерде һәм китте. Ул бал төсле яктылыкта, йоклаган яшел шәһәр өстендәге буш, зиннәтле фатирда бер үзе бии иде, һәм бу аның җиңүе иде – камералар өчен түгел, Шура өчен түгел, беркемнеке дә түгел. Ул бүген бөтен залдан узып китте. Ул, шәһәр йөзе, тупас сатулашты һәм отты, һәм моны эшкәртттеләр икән, аның шәфкатен аппетит дип укыдылар икән – тән смета турында белми иде. Тән бер нәрсә генә белә иде: мин аларның барысыннан да көчлерәк идем, мин теләдем – һәм алдым, һәм хәзер мин тере, һәм музыка кәкре, һәм яктылык бал төсле, һәм беркем, беркем дә карамый. Ул башын артка ташлады һәм түшәмгә карап көлде. Кич буе шома «Аһән йөзе» итеп җыелган чәчләрен ул бер хәрәкәт белән чишеп җибәрде, һәм алар авыр, тере булып төште, һәм ул аларны, эфирда – хәер, моннан башка беркайда да – үзенә рөхсәт итмәгән рәвештә, кызчык кебек селкетте. Чөнки аның өчен өйдән чыгу инде эфирга чыгу дигән сүз иде: бу диварлардан башка һәр җирдә ул күз алдында, караш астында, йөз иде; һәм бары тик монда, чыкылдаган йозак артында, бер генә экраны булмаган фатирда, ниһаять, сурәт булудан туктап була иде. Ритм астан, караңгы агачтан, ялан табаннар аша туп-туры тәнгә бәрә иде, һәм тән намуслы, тәрҗемәсез, өч бүлексез җавап бирә иде. Менә моңа аны ак бүлмәдә өйрәтмәгәннәр иде. Менә бусы, ахрысы, аныкы иде. Гадәттә яка белән яшерелгән муенындагы җөй хәзер, ачылган изүдә, ул ияген чөйгәндә тире астында йөри иде – һәм сызламый иде. Кич эчендә беренче тапкыр сызламый иде. Тән, күрәсең, ялганга авыртырга гына түгел, моңа да – шатлыкка, кыл кебек, саф итеп гүләргә дә сәләтле икән.

«Мин тәнгә колак салмадым», – дип, такт уртасында аның башыннан ачык һәм сәер уй узды. Гомер буе – баш. Анализ, текст, исәп, роль. Тән камера алдында тигез тотарга кирәк булган реквизит иде. Ә ул, күрәсең, бу вакыт буе аңа нәрсәдер сөйләгән икән. Өстәл астындагы йодрык – аны бит тән кыса иде, баш түгел. Кабинетта сызлаган җөй – тән. Ирманың учы астында ешайган тамыр – тән. Караңгы лифтта, швейцар белән эндәшмичә торганда калтырану – тән. Баш бар нәрсәне шик астына куя иде, баш үзенең иреклеме, әллә кертеп куелганмы икәнен белми иде, баш егерме ел түгәрәк буйлап йөрде. Ә тән – шикләнмәде. Тән нәрсәгә аваз бирергә кирәклеген бары тик белә иде. Бәлки, дип уйлады ул әйләнгәндә, бәлки, хакыйкать аларга көйләве шулкадәр җиңел булган башта яшәмидер. Бәлки, ул түбәнрәктер. Үзеннән-үзе гүли торган нәрсәдә.

Музыка аны бүлмә аша алып бара иде, һәм ул аның артыннан бара иде, һәм юлда суны ачып җибәрде.

Ванна озак тулды, һәм пар күтәрелә иде, һәм бал төсле яктылыкта ул бүлмәнең тере сулышы кебек иде. Ариадна чишенде – кем өчендер түгел, кем дә булса юк иде, – бары тик үзеннән бөтен кичне, «йөзнең» бөтен калканын, Күзәтүчеләр – аның көзгеләре – йөргән кебек

ул үзе йөргән бөтен катгый ретрофутуристик тышчасын салды. Һәм асты булып калды. Бары тик тән булып. Ул парда, җылы яктылыкта басып тора иде һәм тирләп килүче көзгедә үзенә җирәнүсез дә, мактанусыз да, ә әйтерсең беренче тапкыр иптәшне күргәндәй нindидер яңа, тыныч игътибар белән карый иде. Корал түгел, товар түгел, йөз түгел. Тән. Тере, җылы, сулыш алучы, муенында эшләп алынган җөйле, иңнәрендә үз көче, өч бүлек кирәк булмаган үз хакыйкате белән.

Ул, назланмыйча, фактны билгеләгән кебек, гади генә уйлады: матур. Һәм шундук – ачы, үзенчә: CIVIL MONA пальтосы кебек матур. Бу шәһәрдәге бар чын нәрсә кебек. Йә яндырачаклар, йә сатып алачаклар. Ул суга керде, һәм су аны кабул итте, һәм шулкадәр кайнар иде ки, бер секундка тынын кысты, ә аннары тән барысын – кичнең бөтен төеннәрен, эфир аркасын, аукцион хәрәкәтсезлеген, лифт салкынын – тулысынча җибәрде. Ул суда ияккә кадәр ята иде, музыка монда, таш аша, йортның йөрәк тибеше кебек, бас булып басынкы килеп ирешә иде, һәм пар аның йөзенә җылы чык булып утыра иде. Тән авырлыксыз, тере булып йөзә иде, һәм бик озак вакыттан соң беренче тапкыр Ариаднага бернәрсә дә тотарга – йөзне дә, арканы да, өстәл астындагы «юк»ны да – кирәк түгел иде. Су аны үзе тота иде.

Һәм бу суда, бу җылыда, тәннең бу намуслы, беркемнеке дә булмаган җиңүендә ул кинәт – баш белән түгел, баш бәхәсләшер иде, ә менә бу җибәрелгән, гүли торган нәрсә белән – лифтта башланган нәрсәне тулысынча аңлады. Тән ялганламый. Тәнне көйләп булмый. Башны көйләп була – аңа ирекле икәнен, яки ирекле түгел икәнен төшендереп, аны егерме ел шик түгәрәге буйлап йөртеп. Ә тән белә. Тән кысарга кирәк булганда йодрыкны кысты. Тән ялганга җөе белән сызлады. Тән хәзер шатлыкка гүли. Тән караңгыда швейцар белән эндәшми торды. Кайдадыр анда, баштан түбәнрәк, бии, гүли һәм үзеннән-үзе аваз бирә торган нәрсәдә – аларның үрелеп җитә алмый торган нәрсәсе шунда яши. Теге үрелеп җитеп булмый торган урын. Аңарда ул уйларда түгел иде. Ул менә монда – җылы, сулыш алучы, тере, суда ятучы нәрсәдә иде.

Ул күзләрен йомды. Бас, кемнеңдер зур, тыныч йөрәге кебек, таш аша шакый иде. Сатып алынган курку – чит бала, чит курку – идәнгә ташланган күлмәкнең кесәсендә ята иде; ул аны сатулашудан алып кайткан һәм аның белән нишләргә белми иде. Ләкин бусы – аннары. Хәзер су, җылылык, тән, музыка һәм музыка астындагы тынлык бар иде, һәм кич, ай, егерме ел эчендә беренче тапкыр Ариадна боларның барысы аныкымы дип бер секундка да уйлап тормады.

Әлбәттә, аныкы. Кайнар судан тагын кем болай тере итеп калтырасын. Монда, өстә, бер генә экраны булмаган фатирда яктылык бал төсле иде һәм җемелдәми иде, чөнки Ариадна аны үзе тота иде, һәм музыка кәкре һәм тере уйный иде, һәм җылы суда көне буе шәһәр йөзе булган, ә хәзер бары тик тән булган кыз ята иде, һәм бу тән бәхетле иде – ахмак, законсыз, беркемнең дә рөхсәте белән расланмаган бәхет белән, – һәм, бәлки, шуңа күрә чын-чынлап ирекле иде.

Бер генә ванна дәвамында булса да. Таш аша килгән бер генә бас дәвамында булса да. Шуның дәвамында булса да.

Аннары, су суынгач, ул – акрын, җылылык белән теләмичә генә аерылып – торды да йомшак, нәзберек, фисташка төсендәге сөлгегә төренде, һәм ул юеш тәнгә көне буе аңа беркем дә кагылмаган назлылык белән ятты. Тамчылар әле җилкәләреннән, аркасыннан, җылы килеш ага иде; судан караңгыланган чәчләре муенына, урак сөякләренә ябыша иде. Ул бал төсле яктылыкны да сүндерде. Һәм бу фисташка йомшаклыгы астында ялангач, судан әле кайнар, гүли торган, җибәрелгән, ниһаять, тере тәне белән зур тәрәзә янына, нәкъ пыяла янына килде.

Аның фатиры шулкадәр биектә иде, аннан өстә бернәрсә дә диярлек юк иде; бары тик караңгы күк, һәм анда – йолдызлар. Чиста, вак, бер эфирда да ясап булмаслык итеп юмарт сибелгән йолдызлар. Пыяла аның ул терәлә язган урында кызган тәнен суыта иде, һәм моннан тән буйлап калтырау узды – курку да, салкын да түгел, ә кич буе җыелган һәм хәзер аңарда тын һәм тулы булып торган нindидер тере, бөтен нәрсә. Ул үзенең йоклаган яшел шәһәре өстендәге йолдызларга карап, бу, мөгаен, аның биеклегенең өстенлегедер дип уйлый иде: аста,

ярус астында, шәһәрнең бөтен калынлыгы астында алар бөтенләй күренми, ә аңа – рәхим ит, бөтен күк, һәр төнне, бушка. Һәм тагын, яңагын салкын пыялага терәп, сөлге астында җылы җилкәләреннән үзен кочаклап, аларны кемгә булса да менә шулай – гади генә, төнлә, тәнгә-тән, эндәшмичә, мәгънәсез, лотсыз күрсәтәсе килә дип уйлый иде. Ә кешесе юк иде.

Бүлек 8. Буяулар

Чакыручы аны өскә алып бара иде, ләкин башта – аскы катлар аша.

«Буяулар»га юл туры бармый иде: дәртле күзле егет үле катлар буйлап, нindидер үз сукмаклары белән, күмелгән үткәрмәләр яныннан бормаланып бара, һәм Ки аңа көчкә өлгерә иде. Һәм бер урында алар мәйданга чыктылар.

Бу иске мәйдан иде – чын, теге элекке, күмелгән шәһәрнеке: киң, ашалган таш түшәлгән, кайчандыр фонтан яки һәйкәл булганның – аерып булмый – скелетлары белән. Монда буш һәм кайтавазлы иде, һәм түшәм – әгәр бу түшәм булса – караңгылыкка шулкадәр биеккә китә иде, күренми иде. Ә өстә, бу караңгылыкта, бик-бик ерактагы утлар яна иде.

Ки, башын күтәреп, туктап калды.

Мәйдан өстендә, ярусның кара гәүдәләре арасындагы ярыкта, өске шәһәрнең – ул күтәрелә барган теге тере, яңа шәһәрнең бер кисәге күренә иде. Моннан, астан, иң тирәннән, ул гәүдә түгел, ә сибелгән нәрсә иде: тәрәзәләрнең җылы сары ноктачыклары, урам утларының чылбырлары, җемелдәү, ялтырау, биектә, каралыкта сибелгән бер уч яктылык. Ки моңа астан өскә карап уйлады: йолдызлар. Ул сирәк аяз төннәрдә өстән, үз катыннан күргәннәре биегрәк, ваграк, салкынрак иде – ә болары, шәһәрнекеләр, җылы. Ләкин моннан, төптән, күк бөтенләй күренми иде – бары тик кара биеклектәге калтыранып торучы, ирешеп булмаслык, йолдызларга шулкадәр охшаган утлар гына, ул аларны эчтән шулай атады да. Йолдызлар. Ул күмелгән шәһәр төбендә басып, чит фатирларның утларына, йолдызларга караган кебек – шул ук сагыш белән, анда, өстә, ерակта, ул үрелеп җитә алмаслык зур һәм якты нәрсәдер бар дигән шул ук тойгы белән – карап тора иде.

– Нигә туктадың? – дип, чакыручы, борылмыйча гына, аңа дәште. – Әйдә. Утларга әле туйганчы карарсың. Сиңа нәкъ шунда, яктылар янына.

Һәм Ки өскә – үз йолдызларына китте.

* * *

«Буяулар» иң өстә дә, иң аста да түгел, ә кайдадыр уртада – кайчандыр балаларны тигез бәхеткә карарга алып килгән, ә хәзер ватык неон торган, янган һәм баллончык буявы исе килгән ташландык «Чорга кадәрге Күңел ачу үзәге»ндә яшиләр иде. Чакыручы аны ишекләргә кадәр алып килде, эчкә нәрсәдер кычкырды, Кинең җилкәсенә сугып алды – «ярый, исән бул, яңгыравыклы, хәзер син өйдә» – һәм, эшен эшләп, юкка чыкты; Ки аны башка күрмәде.

Ә Ки, кесәсендә Лиланың үле «Ризалык»ын тотып, эчкә атлады һәм үзенә аның өчен, яңгыравыклылар өчен, эндәшмәс өчен барам дип әйтә иде. Аның эчендәге Камертон ачу белән гүли иде, һәм ачу өч йокысыз төннән соңгы кофе кебек иде: көчнең ялганы, ләкин көч.

Лаф аны йолдызны каршылаган кебек каршылады.

Нәкъ аны, исеме белән, көтеп торгандай, ул мөһим кешедәй каршыладылар; һәм моннан башы әйләнеп китте. Лаф Ки «башлык» сүзе буенча күз алдына китергән кеше түгел иде. Яшь, Кидән ун яшькә өлкәнрәк, артык түгел; җитез, җиңел, әдәпсезлеккә кадәр сөйкемле. Тар, хәрәкәтчән йөз, кара чәчләре маңгаена төшкән, җиңнәре сызганган, беләгендә – беләзек түгел, ә бәйләвеч кебек уралган чуар чүпрәк. Ул сөйләгәндә урынында утырмый иде – хәрәкәтләнә, кул селки, кагыла иде, һәм шуның белән бергә Кигә, әйтерсең бу гөрләп торган оядагы бар нәрсәдән дә аңа хәзер нәкъ син кызыклы, шулай карый иде. Аннан җиңел, йогышлы җылылык килә иде; аның янында буласы, аңа ошыйсы килә иде, һәм Ки моны беренче секундта ук сизде.

– Димәк, син менә нинди, – Лаф, аны кул озынлыгында җилкәләреннән тотып, шат хөрмәт белән карап, әйтте. – «Яңгыравыклы». Миңа синең турыңда җырлап бирделәр. Үзәк түбәсендә, кызыңны алып киткәндә, сынмагансың, диләр. Басып торгансың, гүләгәнсең, хәтта сакчыларга да уңайсыз булып киткән. – Ул башын чайкады. – Бу, апаем, талант. Бу – сирәклек. Күпчелек мондый мизгелдә пычракка утыра – ә син чыңладың.

Ул түбә турында каян белә, дигән уй Кинең башыннан йөгереп узды – ул бит түбәдә булмады, анда аның булганы юк, Лиланы эстакада астындагы дивар янында алдылар. Ләкин Лаф шулкадәр җылы, шулкадәр ышанычлы сөйли иде, һәм синең турыңда, чит булса да, легенда җырласыннар дигән теләк шулкадәр көчле иде, Ки эндәшмәде. Төзәтү – үзеңне кечерәйтү булыр иде. Ул беренче тапкыр үзе турындагы матур ялганга риза булды, чөнки ялган хакыйкатьтән мактаулырак иде.

Оя гөрли иде. Бу инде бөтен көннәр эчендә «татулык» исе килмәгән икенче чын урын иде: һәр җирдә экраннар, чыбыклар, баллончыклар, кемнеңдер кычкырулары, кемнеңдер көлүе, музыка – Лиланың колаклыгыннан ишеткәне кебек тере, ачулы музыка, һәм Кинең йөрәге монда сикереп куйды. Монда сер бирмәскә тырышмыйлар иде. Монда беләзекләр яшелләнми иде – аларны бөтенләй кимиләр иде, кемдер үзенекен, ватыгын, олҗа кебек диварга кадаклап куйган иде. Монда, Кигә тоелганча, тын алалар иде. Һәм монда бар җирдәгедән башка ис килә иде. Аста, «Тынлык»та килгәндәге кебек, балавыз һәм иске чыбык исе түгел – монда әче һәм ачык ис: баллончык буявы, түгелгән татлы эчемлек, почмакларда тартылганниндидер нәрсәнең төтене, гомерләрендә беренче тапкыр шауларга рөхсәт ителгән яшьләрнең кызышкан тәннәре исе килә иде. Исләрне чүп кебек чыгарып ташлый торган тигез шәһәрдән соң бу сасы ис, ирек кебек, башка бәрә иде. Монда ертык диванда икәү яшермичә, ачыктан-ачык үбешә иде, һәм беркем кырын карамый иде; монда чигәсе кырылган бер кыз, башын артка ташлап, бар тавышына шаркылдый иде, һәм аның көлүе ямьсез, тере, ярты тонга да тигезләнмәгән иде; монда бәхәсләшәләр, этешәләр, кочаклашалар иде, һәм боларның барысы шаулы, тәнле, комсыз иде – өстә бөтенләй булмаган, «тигез» белән тамырыннан ук басылган бар нәрсә. Ки моның уртасында басып тора иде һәм битләренең януын тоя иде. Аңа унҗиде. Аны гомер буе татулыкта тоттылар. Ә монда ярый иде – ахрысы, барысы да.

Лаф моны күреп алды. Лаф мондыйны беренче булып күреп ала иде.

Лаф аны, яңа кешегә ул инде күчеп кергән дип санарлык фатирны күрсәткән кебек, йөртеп күрсәтә иде.

– Барк, – ул ашамлык автоматын җентекләп ватучы зур гәүдәлегә ымлады; тегесе Кигә, җиһазга караган кебек, буш, кызыксынмыйча карады. – Барк бераз… туры. Ләкин сугышта – алтын. – Пульт янындагы кызга: – Неирон. Колачлар гениясе. Ул синең йөзең белән нәрсә эшләр – сине миллионнар бер төн эчендә яратачак. – Диварга нәрсәдер куе кызыл ясаучы, борын астыннан мыгырданучы егеткә: – Дремон. Рәссам. Агымда чагында аңа кагылма.

Ки баш кага иде һәм, башы әйләнмәсә, күрәчәк нәрсәне күрми иде: Лаф үзенекеләрне кеше итеп түгел, функция итеп таныштыра. Йодрык. Колачлар. Рәссам. Исемнәр юк сыман, файдалану бар. Монда да, өстәге кебек, кешене аннан нәрсә чыгарып була – шуның белән атыйлар иде, тик өстә моны «оптимум», ә монда «команда» дип атыйлар иде, һәм аерма тавыш көчендә генә иде.

Чигәсе кырылган кыз – шаркылдаганы – яныннан узды, Кигә карашын йөгертеп алды, әкрен, бәяләүче карашын, өстә читкә алган кебек алмады, ә киресенчә, тоткарлады, һәм елмайды, һәм ары китте, һәм Ки ничек сулыш алырга кирәклеген онытты. Лаф моны күзәтеп торды, һәм аның елмаюы киңәйде.

– Ошыймы? – диде ул җиңел, үз итеп, Кинең җилкәсен кочаклап. – Бу – Фәхшә. Ул яхшы. Син дә аңа, күрәм, ошыйсың. – Ул тавышын төшерде, ышанычлы итеп, олы абый кебек. – Тыңла әле, бездә шулай гадәт: бездә бар нәрсә чын. Өстәге кебек түгел – анда сиңа, Ходай сакласын, нәрсәдер теләмәвең өчен, биләүдән үк боткага «Тигез» салалар. Хәтерлисеңме моны? Нәрсәдер телисең – ә сиңа таблеткачык, һәм инде теләмисең, һәм син үзең теләмәс булдым дип уйлыйсың. – Ул Кинең йөзенә карый иде, һәм төгәл тия иде, чөнки әйе, Ки хәтерли иде, гомер буе теләргә ирек бирелмәгән, тамырыннан ук, тигез, шәфкать белән сүндерелгән бу тәнне хәтерли иде. – Ә монда ярый. Монда сине беркем басмый. Телисең – яшә. Фәхшәне телисең – Фәхшә булыр, ул каршы түгел, мин бит күрәм. Монда, гомумән, бар нәрсә

ярый, апаем. Син лаек. Син – яңгыравыклы. Яңгыравыклыларга – барысы да. – Ул кинәт Кинең кулын эләктереп алды, күтәрде, беләгендәге «Ризалык»ның яшел утчыгына бармагы белән шакылдатты. – Ә бу нәрсәне, иялəшкәч, сал. Бу – муентак, апаем. Яшел – димәк, «яхшы эт». Монда андыйны кимиләр.

Һәм бу шулкадәр җылы, шулкадәр туганнарча әйтелде, һәм Кинең гомер буе татулыкта тотылган, гомер буе теләргә кыймаган унҗиде яшьлек тәне шулкадәр хыянәтчел көчле – эссе-лек, тибү, ачлык белән – аваз бирде, Ки шуның өчен генә дә «әйе» дип әйтә язды. Лаф тәкъдим иткән ирек фикер түгел иде. Ул менә шушы иде: ярый. Теләргә ярый. Алырга ярый. Сине җәзаламаячаклар – таблетка белән дә, муентак белән дә. Һәм бу «ярый»дан баш музыкадан һәм сасы истән дә ныграк әйләнә иде, чөнки ул өстә бала чакта ук пломбалап куелган нәкъ шул урынга бәрә иде.

Ләкин Камертон – теге, күкрәктәге, сулдагысы – «яңгыравыклыларга – барысы да»га эндәшми иде. Тән «әйе» дип кычкыра иде, ә ул эндәшми иде. Ки моны аермады. Тән яңгыравыклырак иде.

– Әйдә, – Лаф, кысып бетермичә, җилкәне нәкъ вакытында, оста итеп җибәрде. – Фәхшә беркая да китмәс. Башта – эш турында. Безнең эш матур.

Һәм аны өстәл янына алып килде.

– Ә бу, – Лаф тавышын төшереп, җайланмага күрсәтте, – махсус очрак өчен.

Шома, җылы, эчендә гипнозлы җемелдәү белән ул өстәлдә ята иде.

– Нәрсә икәнен беләсеңме? – Лаф аны алды, чөйде, тотып алды, һәм Ки эчтән тартылып куйды. – Нейробомба. Курыкма. Бу үтерми. Бу ухта. Мондыйны Көйләү үзәге янында туры эфирда шартлатасың – балкыш, күк күкрәве, миллионнар бер малайның берүзе системаның йөзенә төкергәнен карый. – Ул Кигә янып торган күзләр белән карый иде, һәм Ки бу утны иман дип кабул итте; ә бу дәрт иде – «Тынлык»тагы чакыручыныкы кебек, тик зуррак, кулында яхшы карта булган уенчының дәрте. – Синең кызың күрәчәк. Аны кайда гына тотсалар да – аның батырының бирешмәгәнен күрәчәк. Аның яңгыравыклы икәнен. Аның өчен аларның тамугын шартлатканын. – Пауза, төгәл, кабат-кабат репетицияләнгән пауза. – Ирек иконасы буласың киләме, Ки?

Һәм аның эчендәге Камертон – аларның үрелеп җитә алмый торган, йөрәктәге шул ук Камертон – «икона» сүзендә чыңламады.

Ки моны аңламады. Аңарда ачу шулкадәр көчле гүли, горурлык шулкадәр татлы кушылып җырлый иде, ул төп нәрсәне ишетмәде: чын кыл эндәшми иде. Ул Лилага, колаклыктагы музыкага, карт учын күкрәгенә кысып елаган подвалдагы тынлыкка чыңлый иде. Ә монда, «ирек иконасы»нда, «миллионнар карый»да, «батыр бирешмәде»дә – иң көчле җырларга тиеш кебек урында – эчтә тигез иде. Тын. Аваз бирерлек нәрсә булмаган җирдәге кебек тын. Моның нәрсә аңлатканын – Лаф сүзләренең ялган икәнен, әллә бары тик аның, Кинең, хакыйкате булмаганын – ул белми иде; уйланып та тормады. Ул күк күкрәвен көткән җирдә тынлыкны гына ишетә иде, һәм бу тынлык аны сагайтмады, чөнки тышта күк күкрәве җитәрлек иде. Ләкин Ки йөрәгенә колак салмый иде. Ки ачуга колак сала иде. Ә ачу: әйе, ди иде.

– Ә әгәр мин икона теләмәсәм, – диде ул барыбер, чөнки аңарда нәрсәдер, йөрәк түгел, ә үҗәтлек, терәлеп туктады. – Әгәр мин аны кайтарасым гына килсә.

Лаф елмайды – һәм бер мизгелгә, бер кыска мизгелгә Ки беркайчан да күрмәгән рәвештә сүнде, чөнки Ки аны ялгызы чагында күрмәгән иде; шулкадәр тиз кире кабынды, Ки моны күренде генә дип уйлады.

– Бер үк нәрсә, апаем, – диде Лаф йомшак кына. – Бу дөньяда аны тын гына кайтарып булмый. Тыннарны ишетмиләр. Тыннарны, син булып кайткан теге кешеләр кебек, подвалларда җыештыралар. Аны кайтарасың килсә – система саңгырауланырлык итеп яңгыравыклы бул. Башка юл юк. Мин шат булыр идем дә, юк.

Ул бомбаны Кинең кулларына – мәңгегә түгел, тотып торырга, авырлыгын тоярга – салды, һәм җылы җемелдәү учларга ятты, һәм бу авырлыкта синә кинәт ышанып тапшырылган чит кыйммәтле әйбердәге кебек нинди дер төзәтеп булмаслык рәхәтлек бар иде.

Дремон почмакта, борылмыйча гына, диварга соңгы куе кызыл сызыкны сызды да, карап, катып калды. Ки карашын йөгертеп алды – һәм, нигә икәнен аңламаса да, аркасы буйлап салкын йөгерде. Дремон түгәрәк ясаган иде. Бары тик түгәрәк, асты ачык бoҗра. Эче буш. Анда камертон да, чагу да, бернәрсә дә юк – бары тик куе кызыл белән уратып алынган бушлык, дивардагы тишек, нуль.

– Бу нәрсә? – дип сорады Ки.

– Ул аны хәтерләми, – диде Лаф җиңел генә, аны арырак алып китеп. – Дремон әллә нәрсәләр ясый. Яртысы – саташу. Әйдә, мин сиңа «хайп-машина»ның ничек эшләгәнен күрсәтәм. Сиңа ошаячак. Сине дан көтә, Ки.

Һәм Ки, җылы бомбаны учларында тотып, эчендә бернәрсә дә булмаган куе кызыл боҗрага борылып карамыйча, аның артыннан китте.

* * *

«Буяулар» янында үткәргән берничә көн эчендә ул шәһәрне яңадан нәфрәт итәргә өйрәнде.

Элек ул тоңык, сызлаучы сагыш белән йөргән шул ук шәһәр хәзер, оя сәхнәсеннән, элекке Үзәкне каплаган экраннардан башкача күренә иде: авыру түгел – гаепле. Неирон аңа аны аның үз күзләре белән, яңадан монтажланган күзләр белән күрсәтә иде. Менә урамдагы тигез кешеләр – «көтү, Ки, йоклаган көтү, һәм аларны кемдер йоклаткан бит». Менә яшел беләзекләр – «муентаклар, апаем, ә аларның ачкычы өстә». Менә ак, тын Көйләү үзәге – «анда хәзер синең кызыңны яңадан көйлиләр, нәкъ хәзер, син монда йолдыз булып уйнаганда». Һәм Кидәге элек адрессыз тоңык авырту булган ачу хәзер адрес та, йөз дә, вакыт тәртибе дә тапты, һәм моннан җиңел диярлек булып китте. Билгеле бер нәрсәгә нәфрәт итү гомумән сагышлануга караганда җиңелрәк. Ачу җылыта иде. Ачу киресенчә «Тигез» кебек иде – басмый, ә кабыза иде, һәм Ки, әти-әнисе аны тынычлыкка ничек тизияләштергән булса, аңа шулай ук тиз ияләште.

Һәм аны әзерлиләр иде. Неирон үз эшен белә иде: монда йөзне ачыктан-ачык күрсәтмиләр иде – өстә тиз ачыклаячаклар, килеп, Лиланы алган кебек алып китәчәкләр. Кине сынау стримнарына битлек – «Буяулар» кия торганнардан, түгәрәк кара күзлек-пыялалары күзләрне яшереп торган чуар, бизәкле битлек киертеп чыгаралар иде. Битлек астыннан ул үз тарихын сөйли иде: ул яраткан, система аннан тере нәрсә ясаганы өчен туп-туры урамнан тартып алган кыз турында; аның исемен ул атамый иде – Неирон тыйды, исем – эз, исем буенча табачаклар, – Ки үзе дә теләми иде, ул соңгы нәрсәне саклый иде. Һәм үзен дә Ки дип атамый иде. Аңа исемне «Буяулар» уйлап чыгарды: Ал. «Син бездә Ал булырсың, – диде Неирон, аңа битлекне киертеп. – Борчу төсе. Аларда лампочка кабына торган төс. Истә тот: син Ал булганда – сине ачыклый алмаячаклар. Битлекне саласың, исемеңне әйтәсең – һәм бер сәгатьтән кызың булган урында булачаксың». Һәм Ки баш кага иде, һәм чит кызыл исемне йөртә иде, һәм битлек астында йөзгә-йөз әйтә алачагыннан көчлерәк сөйли иде, чөнки битлек – ул да ирек, әйтелгән сүз өчен үз йөзең белән җавап бирмәү ирекe. Челтәрдә аны – Ал, система аннан мәхәббәтен тартып алган чуар битлекле егет итеп – шулай таныйлар иде.

– Тоясыңмы? – дип сорый иде Лаф, һәм аның күзләре Ки әле һаман иман дип кабул иткән дәрт белән яна иде. – Синдәге менә бу – менә шул инде хакыйкать. Бу синең камертоның чыңлый. Аңа колак сал.

Һәм Ки колак сала иде – һәм аера алмый иде. Чөнки аның эчендә хәзер ике тавыш яңгырый иде, һәм алар охшаш иде, ләкин бер түгел иде. Берсе – яңгыравыклы, кайнар, каяндыр эчтән, кысылган йодрыклардан килүче: ачу. Ул Лафның һәр сүзенә кушылып җырлый иде, Неиронның монтажларыннан үсә иде, чат «АЛ! АЛ!» дип – астында куркыныч булмаган чит

кызыл исемне – кабат-кабат кычкырганны ярата иде, ул көчле булсын, аларга авыртсын, Лила күрсен дип тели иде. Бу тавышны Ки, Неирон колачларны кабызган кебек, кабыза белә иде, һәм Лаф аны камертон дип атый иде, һәм Ки ышана язды.

Икенчесе – тын, күкрәктә, сулда, Лила бервакыт әйткәнчә, беркем үрелеп җитә алмый торган урында. Бусы күбесенчә эндәшми иде. Ул «ирек иконасы»нда эндәшмәде, кычкыруларда эндәшмәде, Лаф аның кулларына «авырлыгын сынап карарга» җылы бомбаны салганда эндәшмәде. Ләкин кайвакыт, сирәк буш араларда – музыканы сүндергәндә, Ки иртәнгә таба пычрак матраста бер үзе калганда – бу тын тавыш кинәт яңгырап карый иде, һәм аның әйткәне яңгыравыклысы белән бер нотага да туры килми иде. Яңгыравыклысы әйтә иде: үч ал. Тыны «үч алма» дими иде. Ул яңгыравыклысына бөтенләй җавап бирми иде. Ул бөтен бу ярсу уртасында бер нәрсәне, тын һәм үҗәт итеп, сорый иде: синең күк күкрәвеңнән кемгә җылырак – аңамы, әллә сиңамы? Һәм Ки җавапны белми иде, һәм ачулана иде, һәм соравын ишетмәс өчен музыканы көчлерәк кабыза иде.

Шул ук тын араларда, иртәнгә таба ул кесәсеннән аның үле беләзеген – ватылган, караңгы беләзекне чыгара иде, һәм учында тота иде, һәм кайвакыт беләзек калтыранып куя, элекке шул ук кабатлана торган зәгыйфь бизәк белән – өч кыска, өч озын, өч кыска – җемелди иде дә сүнә иде. Беркайдан да килмәгән сигнал, Ки укырга өйрәнә алмаган чакыру. Ул беләзекне йодрыгына кыса һәм бәлки, менә шулдыр инде чыны – күк күкрәве түгел, битлек түгел, Ал түгел – дип уйлый иде. Ә янәшәдә, тартма өстендә, аның үз беләзеге ята иде – ул аны, Лаф кушканча, беренче көнне үк салган иде, салды, ташлады, кимәде. Һәм барыбер андагы «Ризалык» тигез яшел булып балкый иде. Салынган, тартма өстендә онытылган, ул беркемнең дә белгәндә түгел, үзеннән-үзе, тын гына, тигез яшел яна иде, әйтерсең шәһәрнең икенче башында, Ки нәрсә генә эшләсә дә, аңарда бар нәрсә татулыкта булсын дип кемдер күзәтеп тора. Ки моны күз кырые белән күреп ала, аңламый, читкә борыла иде. Бу турыда да уйлар өчен аңлаешсыз нәрсә артык күп иде.

Кыздыру Ки күрмәгән план буенча бара иде. Неирон Алны челтәр буйлап «куалый» иде: шул көннәрдә «система мәхәббәтен тартып алган битлекле егет» шулкадәр кызгану һәм шулкадәр ярсу җыйды, Лаф кулларын уа иде. Һәм кызгану гына түгел – акча да. Һәр стрим астында донатлар тама иде: кешеләр туп-туры эфирга тәңкәләр җибәрә иде, һәм экранда аларның исемнәре һәм ачулы, шатлыклы юллар – «әйдә, Ал», «ерт аларны», «аның өчен» – калкып чыга иде, һәм Ки битлек астында никадәр көчле сөйләсә, шулкадәр куерак тама иде, һәм Неирон моны санап, канәгать булып баш кага иде. «Буяулар»ның челтәре гомуми түгел иде – ябык, Эфирны кертмәгән һәм бөтен шәһәрдән риза булмаучылар агылып килә торган нәкъ шул күләгә челтәре; ә бу риза булмаучылар әллә ни күп түгел иде, бөтен зур шәһәргә санаулы меңнәр генә, шуңа күрә монда һәркемне берәмләп диярлек беләләр иде. «Иң югары активлык, – дип ташлый иде Неирон, саннардан аерылмыйча, – җитмеш җиде мең йөз илле алты. Йөз илле җиде. Үсәбез». Ки башта акчаның, саннарның монда нигә кирәклеген аңламады, аннары иядәште: монда бар нәрсә донатларда тора иде, ачу өстә калган бар нәрсә кебек үк сатыла иде, тик көчлерәк. Аудиторияне, ит ташлаганчы табаны кыздырган кебек, кыздыралар иде. Эфир билгеләделәр: «БУЯУЛАР СИСТЕМАНЫ ЕРТА. ТУРЫ ЭФИР. КӨЙЛӘҮ ҮЗӘГЕ ЯНЫНДА».

Ал – кадр уртасында. Бомба – аның кулларында. Бөтен күләгә челтәре – чатта. Донатлар – елга булып.

– Бу аның өчен, – Ки үзенә әйтә иде. – Бу Лила күрсен өчен.

Ләкин эфирдан бер көн алда тын тавыш аңа тынгылык бирмәде. Һәм Ки күптән эшләмәгән һәм «Буяулар»да беркем дә аңламас нәрсәне эшләде: ул өенә китте.

* * *

Ул моны булдыра ала иде. Шәһәр Алны – система мәхәббәтен тартып алган чуар битлекле егетне белә иде, ләкин Кинең йөзен беркем дә күрмәгән иде: битлек саклап тора иде. Ул җинаятьче дә, эзләүдәге качак та түгел иде, «проектта» югалып торучы бер яшүсмер генә иде. Ә

өйдә аны хәтта көтәләр иде – эштә, яхшы проектта, биектәге дус янында дип көтәләр иде. Лок турындагы легенда үзеннән-үзе тотыла иде, чөнки әтисенең аңа шулкадәр ышанасы килә иде.

Китәр алдыннан Ки бер нәрсә эшләде: беләгенә беләзекне кире кайтарды. Бу вакыт буе тартма өстендә үзеннән-үзе яшел булып балкыган шул ук беләзекне. Өйдә беләзек кигән килеш булырга кирәк – аннан башка әтисе шундук күрәчәк, борчыла башлаячак. Ки «Ризалык»ны каптырды, карап алды – тигез яшел, һәрвакыттагыча, барысыныкы кебек, – һәм өскә, үзенекеләргә, өенә китте. Ул үз катына ачыктан-ачык, үз аягы белән менде, һәм аңа ишекне әнисе ачты, һәм аһ итте, һәм кайнашып китте, һәм бу шулкадәр таныш һәм шулкадәр авырткан иде, Кинең бер секундка тынын кысып куйды.

– Ки! Ябыккансың бит. Анда, синең проектыңда, ашатмыйлармыни? – Ул аны кухняга, яктыга тарта иде. – Әтисе! Әтисе, Ки кайтты!

Әтисе чыкты, һәм аның йөзе канәгать – Ки сирәк күргән шул сирәк канәгать йөз иде.

– Ну, Лок янында анда ничек? – дип сорады ул, һәм тавышында хөрмәт, ялагайлану диярлек бар иде: Лок биектә яши иде, Лок «дөрес бәйләнеш» иде. – Зур эш эшлисезме? Син анда тотын, тотын. Мондый танышлар алтын бәясендә. – Ул, гадәтенчә, улының беләгенә күз төшереп алды – һәм Ки әтисенең үз уйларына канәгать баш какканын күрде: Кинең кулындагы «Ризалык» бу көннәрдәге кебек тигез, чиста яшелләнеп тора иде, бер тайпылыш та юк. Тон тәртиптә. Улы эштә, яхшы иптәшләр белән, тоны тигез. Әтигә тагын нәрсә кирәк. Ул бу яшелнең күптән Ки түгел икәнен, Ки нәрсә генә кыланса да, аның үзеннән-үзе, аннан башка тигез төс тотканын уена да китерми иде – моны уйлап таба алмый иде, теләми дә иде.

– Ярыйсы, әти, – диде Ки. Һәм, легенданы озайтыр өчен, өйдәгеләр тагын тыныч булсын, эзләмәсеннәр өчен: – Тик уйлаганнан озаккарак сузыла. Бер атнага түгел. Бәлки, тагын озакка. Анда катлаулы, без… эшләп бетерәбез.

– Эшләп бетерегез, эшләп бетерегез, – әтисе канәгать булып баш какты. – Ашыгасы юк. Эш яхшы. Син, иң мөһиме, Локка тотын.

Һәм кире утырды, һәм канәгать иде, һәм аның бу шулкадәр ихлас, шулкадәр ялганга нигезләнгән канәгатьлегеннән Кигә бөтенләй начар булып китте – әйтерсең ул әтисенә агулы нәрсә ашата, ә тегесе ашый да мактый. Әнисе аңа кичке аш – ниндидер пешеп таралган яшелчәле балык җылыта, өстәп сала, өстенә «Оптимум плюс» сибә иде, һәм тәмләткеч һәрвакыттагыча һәр тәмне бер – тигез, беркемнеке дә булмаган тәмгә кайтара иде; һәм Ки ашый, сер бирми иде һәм менә тагын бераз – һәм иртәгә ул камералар алдына бомба белән басачак, һәм боларның барысы, бу кухня, бу әни, бу канәгать әти аны бөтен экраннарда күрәчәк, һәм легендага ахыр килер, дип уйлый иде. Ләкин моны ул аларга әйтмәде. Ә аннары ул Эль янына китте.

Ул йокламый иде – төнге лампа яктысында, көйләнгәннәр утырганча, бик төз утыра иде, һәм аның каршында юрган өстендә курчак-роботы ята иде, һәм Эль аның белән – уйнамый иде. Эль аны төзәтә иде. Курчакның тамагында нәрсәдер кысылып калган иде, һәм ул «татулыкта» урынына, тартышып, бу төннәрдә бөтен шәһәр дулкын булып бутала барган кебек, тотлыгып, буталып, «та-та-ту-ту-лы-» дип кабатлый иде; ә Эль, кашларын җыерып, тигез тавышны кайтарырга тырышып, аның колак артына баса иде, һәм булдыра алмый иде, һәм тагын баса иде.

– Эль, – Ки, янына утырып, тын гына дәште.

Ул аңа күзләрен – сигез яшьлек, җитди күзләрен күтәрде.

– Син – яңгыравыклы, – диде ул, һәм Ки башта аның бу сүзне каян белгәнен аңламады, ә аннары аңлады: челтәрдән, әлбәттә, аның «яңгыравыклылыгы» монда да, балалар бүлмәсенә, оптимальләштерелгән йокыга да очып килеп җиткән иде. – Сине барысы да сүгә. – Пауза. – Әни төнлә елый. Тын гына. Мин йоклыйм дип уйлый. – Ул моны, көйләнгәннәр бар нәрсәне әйткәнчә, тигез, факт итеп әйтте, ләкин җөмлә ахырында аның тавышы бераз калтыранды – нотага туры килмичә, тере, гади курыккан бала тавышы кебек. – Мин елый белмим. Тырышып карадым. Барып чыкмый. – Һәм бераз эндәшмичә торгач, бөтенләй тын гына, үзенең кысыл-

ган курчагына карап: – Ә ул менә ватылды да дөрес сөйләми. Һәм миңа ни өчендер… дөрес булмаганы яхшы. Бу начармы? Миңа яхшы булуы?

Һәм менә шунда – Ки моны бөтен тәне белән тойды – аңарда ачуның гөрелтесе астында бер атна эндәшмәгән тын тавыш кинәт яңгырап китте. Көчле түгел. Саф. Күзләрне чымырдаткан бер ачык нотада. Дөрес сөйләмәүче ватык курчакка яңгырады. Сеңлесенең беләзегендә узган сары чаткыга. Бу калтыранган тере тавышка. «Миңа дөрес булмаганы яхшы»га – идеаль баладагы, аша беренче тапкыр тереклек исе тарткан кечкенә, сигез яшьлек, көчкә генә ярылып чыккан ярыкка яңгырады.

Аның эчендәге Камертон Эльгә чыңлый иде. Монда, балалар бүлмәсендә, чатта бер генә тамашачы булмаганда – бу көчле ачу көннәре эчендә бер тапкыр да чыңламаган рәвештә, бөтен көченә чыңлый иде. Һәм Ки Лафның шулкадәр тырышып буткан аермасын аңлады. Ачу халыкка чыңлый иде – Камертон бер кешегә. Ачу миллионнар күрсен дип тели иде – Камертонга беркемнең дә күрмәве барыбер иде. Ачу Кинең үзен җылыта иде, кайнар ачу ничек җылытса, аны эчтән шулай җылыта иде. Ә бу тын тавыш үзең җылыну турында түгел иде. Ул аңа – Эльгә, Лилага, ул кемгә чыңласа, шул бер кешегә җылырак булу турында иде.

– Бу начар түгел, – диде ул сеңлесенә, һәм аның тавышы утырды, чөнки тамагына төер утырган иде. – Аерып булганда сиңа яхшы булуы – яхшы. Истә тот, ярыймы? Сиңа нәрсә генә әйтсәләр дә. Нәрсәдер ватылып, дөрес сөйләми башласа – кайвакыт ул хакыйкатьне сөйли.

Эль аңа җитди карап тора иде. Баш какты – чын-чынлап, көйләнгәннәр кебек түгел, ә үзенә мөһим нәрсә әйтелгән бала кебек баш какты.

– Тагын киләсеңме? – дип сорады ул.

Һәм Ки «әйе» дип әйтә язды. Һәм нәкъ шул мизгелдә – караватта Эль, төнге лампа, ватык курчак, беләзеге сарыга таба калтыранган нечкә беләк – бар нәрсә, рәсем туктаган кебек, кинәт туктап, катып калгандай булды. Һәм Ки Лила файлындагы теге рәсемнәрне – катып калган, хәрәкәтсез, агымнан тартып алынган, ул гомерендә күргән бердәнбер туктатылган сурәтләрне исенә төшерде. Ул чакта алар аны куркыттылар һәм тетрәттеләр: әйтерсең кемдер мәңге агып торучы Эфирны тамагыннан эләктереп, аны тотып калырга, карарга, сакларга мөмкин булсын өчен, бердәнбер мизгелне туктаткан. Һәм хәзер Ки беренче тапкыр мизгелне туктату гомумән нигә кирәклеген аңлады. Актарып китәсе түгел, ә калдырасы килә торган мизгелләр була. Менә бусын – дөрес сөйләмәгән курчакка шатланучы Эльне – ул менә шулай, катып калган рәсем итеп, мәңгегә саклар иде. Ә күк күкрәве, бомба, миллионнар – бу нәкъ киресе иде: бу агым, үтеп китә дә бернәрсә калдырмый торган шау-шу иде.

Ә аннары ул иртәгәге эфирны, бомбаны, миллионнарны, «Лила өчен» ясарга җыенган күк күкрәвен исенә төшерде – һәм беренче тапкыр моны читтән, тын тавыш күзләре белән ачык, салкын итеп күрде: иртәгә ул камералар алдына басачак та бомба ташлаячак, һәм аның йөзе – Ал йөзе, «яңгыравыклы абый» йөзе – бөтен экраннарда, шул исәптән бу экранда, бу балалар бүлмәсендә дә булачак, һәм Эль аның ничек күкрәгәнен күрәчәк, – һәм ул моның белән аңа нәрсә әйтер? Хакыйкать – шаулы дипме? Кеше кешегә – тамаша дипме? Ул да алар, анда, өстәгеләр кебек үк, тик экранның икенче ягыннан гына дипме? Аңардагы ачу кычкырды: ләкин бит Лила! Лила өчен!

Ә тын тавыш, тын гына, соңгы тапкыр үзенең бердәнбер соравын бирде: синең күк күкрәвеңнән кемгә җылырак – аңамы, әллә сиңамы?

Һәм Ки, ватык нәрсәгә шатланырга өйрәнүче сеңлесе янында утырып, беренче тапкыр җавапны ишетте. Юк. Лилага җылырак түгел. Күк күкрәвенә беркем дә Эль дөрес булмаган курчакка шатланганча шатланмый. Лила ак яктылыкның йөзенә миллионнар өчен түгел – үзе өчен, аның өчен җырлады, чөнки башкача булдыра алмады. Аның җыры – тавышка әйләнгән тын тавыш иде. Ә иртәгә «Буяулар» әзерләгән нәрсә – тын булып кыланучы яңгыравыклы тавыш иде. Һәм Лила, аны туры эфирда бомба белән күрсә, «минем батырым» дип әйтмәс иде.

Ул «син – яңгыравыклы, сине сөртеп ташлаячаклар» дияр иде – һәм үзенең тере, кәкре, дөрес булмаган тавышы белән елап җибәрер иде.

– Килергә тырышырмын, – диде Ки сеңлесенә. – Чынлап. Йокла, Эль. Һәм… ватык курчакны төзәтмә. Дөрес сөйләмәсен.

Эль баш какты да ятты, һәм аның нечкә беләгендәге беләзек тагын сарыга таба тайпылды һәм бу юлы яшелгә тиешлегеннән әкренрәк кайтты.

Ки өйдән таң атып килгән икеле шәһәргә чыкты, һәм аңарда ике тавыш һаман бәхәсләшә иде. Ачу бирешми иде – ачу көчле иде, ачу үзенчә хаклы иде, системаны нәфрәт итәргә кирәк иде. Ләкин хәзер Ки ичмасам аларны аера иде. Яңгыравыклысы – һәм тыны. Халыкны теләүчесе – һәм бер кешегә чыңлаучысы. Аны үзен җылытканы – һәм Лиланы җылытачагы. Ул эфирда нәрсә эшләячәген әле белми иде. Ачу бомбаны ташларга тарта иде. Тын тавыш беркая да тартмый иде – ул бары тик сорый иде, һәм аның соравыннан теләсә нинди боерыктан да куркынычрак иде. Ки, юл уңаенда, беләзекне салды – анда, «Буяулар»да, беләзек белән ярамый иде, – һәм яшел утчык, салынган кулда сүнә язып, шундук тагын үзеннән-үзе, тигез, үҗәт балкый башлады, һәм Ки, моның нәрсә аңлатуын уйламыйча, аны кесәсенә, Лиланың үле беләзеге янына салды.

Ә бу менә нәрсәне аңлата иде: иртәгә билгеләнгән сәгатьтә Ал – система мәхәббәтен тартып алган чуар битлекле егет – кулларына бомба тотып, камералар алдында Көйләү үзәге түбәсенә басачак. Һәм бөтен шәһәр карап торачак. Татулыкта йоклаучылар да – йокламаучылар да. Үз күк күкрәвен көтеп торучы Буяулар да. Һәм – Ки моны уйламаса да, уйлый да алмаса да – шәһәр йөзе дә битлекле малайга бөтен экраннарның икенче ягыннан, иң өстән, астында яшел йокы яткан пыяла аша карап торачак.

Бүлек 9. Туры эфир

Директива вакыт тәртибендә гадәти юл булып килде: эшлекле визит, стаффны күреп чыгарга, унөч унөчкә. Һәм Ариадна аска китте.

Көймә-капсула аны чиста ярусларыннан – һаман түбәнрәк, шәһәр йөзе гадәттә төшмәгән караңгы ян каналлар буйлап алып китте; бу юлы гондольер юк иде – мондый рейсларга ишкәк тә, «рәхмәт» тә тиешле түгел иде, – һәм пыяла артындагы су көзгедәй булудан болганчык, авыр сыеклыкка әйләнә барды. Никадәр түбәнрәк – бар нәрсәдә яңа булмаганның катламы шулкадәр куерак ята иде: тузган күпер-кушылмалар, сүнгән язулар, астан инде җылы итеп яктыртылмый торган яруслар. Аны аста, элекке «Чорга кадәрге Күңел ачу үзәге»ндә – кайчандыр анда балаларны тигез бәхеткә карарга алып килгәннәр, ә хәзер анда «Буяулар» яши иде – көтәләр иде. Бүгенге туры эфирның чыганакларын алырга һәм шул ук вакытта урында аларда барысының да ничек корылганын, стаффның ничек эшләгәнен карарга. Брифта шулай язылган иде.

«Үзәк» аны, бар нәрсә нәкъ аның өчен куелган кунакны каршылаган кебек каршылады. Ватык неон – ләкин матур итеп, сәхнәләштереп ватылган, мөһим кешенең аягы басачак урында аяк астында бер ватык та юк. Ис – янык, буяу, татлы эчемлек, төтен – парфюм кебек куе, уйлап эшләнгән ис: ташландык урынның сасы исе түгел, ә ташландык урын булып уйнаучы урынның репетицияләнгән сасы исе. Ариадна кыйммәтле әйберләрне аера белә иде һәм кыйммәтлене шундук сизде: болай күренү өчен акча кирәк, һәм аз түгел. Аны эчкә – бөтен диварга экраннар яныннан, хаос өчен бераз артык тигез тезелгән баллончыклы киштәләр яныннан, бераз артык рәсемдәгечә йоклаучылар яткан матраслар яныннан алып керделәр. Диварларда – КӨЙ-җәллад турында, «уян» турында куе, күзгә ташланырлык итеп сызылган лозунглар. Һәм менә монда аны, бар нәрсәне – ашыгудан кала – ясалма итә белгән кешеләр арасында үскән кешене, барысыннан да ачыграк чәнчеп алды: монда буяуны тигез сала иделәр. Ул төнлә, кул белән, ашыгып, чыннан да куркучының калтыраучы кулы белән салганда аккан кебек акмый иде. Аны дизайнерлар салганча – тыныч, акка күчергәндәй сала иделәр. Монда революцияне көн дә, пөхтә сызыклар белән буйыйлар иде, һәм бу пөхтәлектән Ариаднага, өстә, үзенең лак дөньясында булганча ук җирәнгеч булып китте.

Монтаж бүлмәсендә ул Лафны аңардан алдарак күрде – һәм аны сүнгән килеш күрде.

Ул аякларын пульт өстенә куеп утыра, контейнердан таякчыклар белән салкын токмач ашый иде, һәм аның йөзе – аны кемдер күрә икәнен бер секундка оныткан бик арыган кеше йөзе – бернинди дә түгел иде. Аннан бер, бәлки ике яшькә өлкәнрәк, артык түгел. Ә берьюлы яшьрәк тә, борынгырак та тоела иде: малайларча җитезлеге белән яшьрәк, күзләрендә ышанырлык бернәрсә дә калмавы белән борынгырак. Аннары ул аны күрде. Һәм аңарда, күчешсез, кабынды: иңнәре җәелде, аркасы турайды, күзләрендә кызыксыну кабынды, йөзе җанланды, һәм Ариадна үзен уңайсыз бер нәрсәдә тотып алды: кабынган килеш ул яхшы иде. Чын-чынлап, тән баштан алдарак аваз бирә торган шул ваемсыз, җылы ир җиңеллеге белән; җиңнәре сызганган, җитез хәрәкәт итә, әйтерсең бүлмәдә син бердәнбер – шулай карый. Тән моны Ариадна рөхсәт итмәскә өлгергәнче билгеләп куйды. Ә баш – баш аңа өстән түбән карый иде һәм аны үтәли күрә иде: ул нәкъ шушы сөйкемле, җылы җиңеллек белән сата – теләсә нәрсәне һәм теләсә кемне, бәясе чыкса, Ариадннаны да. Берьюлы тартымлы да, җирәнгеч тә, һәм тартымлы булганга тагын да күңелсезрәк. Ариадна аның ике юрамасын – сүнгәнен дә, кабынганын да тотып алырга өлгерде. Һәм үзенең икесен дә: тәненең ничек аваз биргәнен һәм башының ничек читкә тайпылганын.

– Шура хөрмәт күрсәтте, – ул, тормыйча гына, таякчыклар белән честь бирде.

– Утырыгыз. Токмач тәкъдим итмим, юньсез нәрсә, принцип буенча ашыйм: чын фетнәчеләр ашны китертмиләр. Китертәбез, әлбәттә. Бары тик кадрда түгел.

Ул утырды. Урындык каты иде, махсус каты, аскетизм реквизиты. Ә Лафның артында, диварда, мониторлар яна иде. Һәм аларда, нәкъ хәзер, туры эфирда аларның эше бара иде.

Көн уртасының ак яктысына күмелгән кайдадыр Көйләү үзәге янындагы түбә. Буяуларның прожекторлары барыбер көн өстеннән – яктылык өчен түгел, рәсем өчен – астан куе кызыл итеп бәрә. Кадр почмагында «Буяулар» логотибы, куе кызыл, кычкыручы, тибеп тора. Ә уртада чит ертык куртка, күзләр урынына сукыр караңгы пыялалы чуар, бизәкле битлек кигән кечкенә бер малай басып тора. Аның төшерелгән кулында – нәрсәдер җылы, җемелдәүче. Бомба. Почмактагы сан – бөтен шәһәр буйлап урланган ешлыкларда тотыла торган теге ябык челтәрнең санагычы: җитмеш җиде меңнән артык карый, һәм сан әкрен генә өскә шуыша. Ян якта чат елга булып ага, бер исемне – исемне дә түгел, кушаматны кабатлап кычкыра: *АЛ. АЛ. БАТЫР. АНЫҢ ӨЧЕН. ТАШЛА.* Ариадна битлекле малайга карый иде һәм ни өчен күзен ала алмаганын әле белми иде.

– Ә, бу, – Лаф аның карашын күзәтте дә, бернинди хөрмәтсез, эшләп торган станокка баш каккан кебек, таякчыклары белән мониторларга таба селтәде. – Игътибарыгызны бүлмәгез, бу хәзер үзе бара. Торпеда җибәрелгән. – Ул моны гади генә, эшлекле итеп әйтте. – Малайны бер атна кыздырдылар. Яхшы материал, сирәк – аның эчендә чыннан да үзенеке нәрсәдер бар, андыйны һәркемнән табып булмый. Хәзер ул бу нәрсәне баш өстенә күтәрер, аска, Үзәккә таба шартлатыр – һәм иконага әйләнер. Балкыш, күк күкрәве, бөтен челтәр елый. Минем елның иң яхшы җибәрүе. – Ул токмач эләктерде. – Торпеда, советник ханым, нәрсә ул? Җибәрдең – һәм ул инде үзе. Аңа уйларга кирәк юк. Очарга гына.

Лаф карашын санагычка йөгертте – һәм, канәгать булып, сызгырып куйды.

– О, ничек шуыша башлады. – Ул таякчыклары белән санга селтәде. – Карагыз, советник ханым. Гадәттә миндә монда җитмеш меңләп утыра – төп өлеш. Барысы да, игътибар итегез, көпә-көндез: тигезләр хәзер сменада, татулыкта эшлиләр, – ә минекеләр эшләми, риза булмаучы сменага йөрми. Көндез аңа эш юк, ул миндә утыра да тере нәрсә күрсәткәнне көтә. Мин эфирларны шуңа – эш көне уртасына куям да. Ә сезнең малайга – әнә. Туксан тугыз мең тугыз йөз сиксән җиде. Сиксән сигез. Безнең турыда ишетмәгәннәр дә бөтен ярыклардан агыла. – Ул санның ничек калтыранып артканын карый иде. – Әйдә инде, кечкенәм. Бир миңа йөзне. Түгәрәкне. Йөз меңне тишеп чык – һәм син тарихта, ә мин премия белән.

Һәм, тормыйча, контейнерыннан аерылмыйча, ул пультка таба, микрофонга башка тавыш белән – гөрелдек, хаклык белән тулы тавыш белән бөтен челтәргә ташлады:

– ВАТАНДАШЛАР! Бүген сезнең берегез системага: ҖИТӘР! – диде. Алар аның мәхәббәтен тартып алды – ә ул хәзер алардан АҺӘҢНЕ тартып алачак! Каршы алыгыз – АЛ! Барысыннан да яңгыравыклы! Бирешмәгән кеше!

Чатта гөрелте. Мониторда малай бомбалы кулын – өскә, күккә таба селкетте. Дроннар, тотып алырга теләп, якынрак тайпылды. Ә почмактагы санагыч һаман түгәрәк сан янында калтырый иде: туксан тугыз мең тугыз йөз сиксән җиде… сиксән сигез… һәм кинәт сикерде – туксан биш… туксан сигез…

– Менә, – диде Лаф гадәти генә, инде Ариаднага, инде үз тавышы белән, һәм бу бер мизгелдәге күчүдә – эфирга гөрелте, аңа пышылдау – кисем өстендә төшке аш турында сөйләшүче хирургныкы кебек нәрсәдер бар иде; ә ул шул вакытта, уенчы рулеткага караган кебек, санагычка кырын карап куя иде. – Хәзер ташлый. Һәм нәкъ йөзне тутырабыз. Матур ятачак.

Ариадна экранга карап, үзен сәер бер нәрсәдә тотып алды: аның малайның ташлавын теләмәве. Үзәкне кызганудан түгел – анда кешеләрне яңадан көйлиләр иде, Үзәкне ул болардан ким нәфрәт итми иде. Ә малайның үзе аркасында. Аның ничек басып торуында, бу җылы пычраклыкны ничек тотуында нәрсәдер аңа авыртырлык таныш иде, һәм ул нәрсә икәнен шундук аңламады.

Һәм нәкъ шул мизгелдә санагыч чыкылдады: 100 000. Төп-төгәл. Ябык челтәрдә сулыш алмыйча, күк күкрәвен көтеп торучы йөз мең пар күз. Һәм түгәрәк саннан узып, сан шундук

тагын – өскә, өскә, өскә, тагын да тагын шуыша башлады, чөнки хәбәр инде челтәр буйлап оча, һәм соңгылары йөгереп килә иде.

Ә малай кулын төшерде.

Ташламады. Бомбаны – җылы, җемелдәүчене – әкрен генә төшерде дә ташламады. Бары тик төшерде. Һәм йөз мең экранда да, монда, монтаж бүлмәсендә дә, секундның бер өлешенә мондый эфирда була алмый торган нәрсә эленеп калды: пауза. Тоткарлык. Чаттагы гөрелте абынып куйды.

Лаф чәйнәүдән туктады.

– Ну-ну, – диде ул тын гына, бик игътибар белән экранга карап. – Ну.

Түбәдә малай сөйли иде – битлек астында иреннәр күренми, тавыш бата, дроннар аны начар ала иде. Аның бомбаны бөтенләй төшергәне, башын – юк дип – чайкаганы гына күренде. Ә аннары ул кулларын йөзенә күтәрде һәм битлеген йолкып алды.

Үзенең чуар битлеген, астында Ал булган шул ук битлекне салды. Һәм аның астында йөз булып чыкты. Тере, яшь, малайларча, бөтен камераларга, ябык челтәрнең бөтен йөз мең пар күзенә ачык йөз. Әйтерсең ул моның белән: менә мин, чын, алыгыз, ди иде. Дроннар йөзне эре итеп, бөтен экранга, бер озын секундка алдылар. Һәм Ариадна, нигә икәнен үзе дә белмичә, текәлеп карады һәм аны истә калдырды, нигәдер кирәк булачак нәрсәне сеңдергән кебек сеңдерде: күз кисемен, иреннең бик яшь, бөтенләй куркыныч булмаган үҗәт сызыгын. Бары тик малай. Бомбаны төшергән, битлеген салган малай. Ә аннары түбәнең ерак читеннән, күләгәдән, аңа таба нәрсәдер ыргылды – һәм менә бу «нәрсәдер»не камера ала алмады. Шәүлә, кеше булырга тиешле урында экранда таралган тап, сызыксыз шәүлә калтыранды, әйтерсең кадр бу урында тайпылган, таралган, фокус төшмәгән. Тап малай белән – аның инде ачык, якланмаган йөзе белән – кушылды, җиңеннән тартты, янгын баскычына таба өстерәде, һәм икесе дә кадрдан юкка чыкты: ялангач йөзле малай да, аны алып киткән һәм камера күрә алмаган кеше дә.

– Сездә анда кадр тайпыла, – диде Ариадна экранга баш кагып; аның күзе рәсемгә күнеккән иде, һәм бу төгәл, үлчәнгән эфирда бердәнбер ачыксызлык аны тырнап узды. – Әнә, почмакта. Комачау кебек. Аны кем алып китте?

– Ә? – Лаф Ариадна күрсәткән якка карамады да. Лаф инде саннарга карый иде. – Нинди аерма. Китте дә китте, эшкәртелгән. – Ул таптан да, малайдан да, сораудан да кул селтәде. – Тайган – димәк, инде безнеке түгел. Кемдер алып киткән – рәхим итсен, буылсыннар. Ул миңа хәзер буш.

Һәм эшенә кайтты, һәм таралган шәүлә турында башка исенә төшермәде; ә Ариадна исенә төшерде: камера ала алмаган урынны да, аерым, сак кына, малай моннан бер мизгел элек бөтен шәһәргә үзе ачкан йөзне дә билгеләп куйды һәм читкә куйды. Ул узгынча уйлады: аны бит йөз мең кеше күрде. Һәм шундук аңлады – юк. Йөз мең карады, ләкин күрмәячәк: татулыкта йоклаучыларга чит гаугада кемнең йөзе җемелдәп узганы барыбер, алар аны, дулкынны оныткан кебек, иртәнгә кадәр онытачак. Бары тик әле барыбер булмаганнар гына – бу малай кебек нәрсәсе беләндер татулыкта булмаган санаулы кешеләр генә истә калдырачак. Аста, тынлыктагылардан. Һәм ул, Ариадна, иң өстә утырса да, – алардан. Ул истә калдырды.

Ә Лаф инде эшли иде. Таякчыклар контейнерга, контейнер пультка очты, куллар пультка ятты, һәм йөз Ариадна әле күрмәгән өченче йөзгә әйләнде: сүнгән дә, сөйкемле дә түгел, ә эшчән, салкын, җитез – станокка баскан кеше йөзе. Ачусыз, диагноз куйган кебек, ул ташлап куйды:

– Ярар инде. Контент – контент инде.

Һәм – микрофонга, бөтен гәүдәсе белән камерага борылып, ачы, хаклы, камил ачу белән тулы тавыш белән:

– ВАТАНДАШЛАР! Сез моны үз күзләрегез белән күрдегез! Система иң яхшыларны да сындыра – алар аңа үрелеп җиткәннәр, сатып алганнар, куркытканнар! Хыянәтче йөзенә карагыз – сынган кеше менә шундый була! Без аңа ирек бирдек – ә ул куркуны сайлады! ОЯТ!

Һәм чат – бер секунд элек «батыр» дип кычкырган шул ук кыздырылган халык – бер мизгелдә борылды. *ХЫЯНӘТЧЕ. КУРКАК. ТАЙДЫ. САТЫП АЛДЫЛАР. ОЯТ. ЧҮП. АЛ – ЧҮП.*Шул ук исем, шул ук көч, тик хәзер ул юкка чыккан малай артыннан төкерек булып оча иде.

Лаф микрофонны сүндерде, артка янтайды, йөзен учлары белән ышкыды, һәм аннан бөтен гөрелте, бөтен хаклык чыгып китте, токмач белән арыганлык калды.

– Менә шулай, – диде ул. – Гафу итегез. Эш мизгеле.

Ариадна бик төз утыра һәм сер бирми иде, чөнки аның эчендә әле һаман күз алдында теге төшерелгән кул тора иде. Ул чаттагы халыкның бер минут элек яраткан малайны ничек ертка588нын карап утырды һәм аңламаска тиешле нәрсәгә шаһит булганын – ә аңлаганын – аңлады.

– Тиз генә аны сез, – диде ул тигез, эфирдагыча.

– Нигә сузарга. – Лаф мониторларның берсендә үзеннән-үзе әйләнеп торган әйләнмәгә күз төшерде: малай кулын төшерә, өстендә куе кызыл «ХЫЯНӘТЧЕ», караулар саны өскә. – Батыр чыкмады – хыянәтчене җибәрдем. Контент буш торырга тиеш түгел, советник ханым. – Ул иренең почмагы белән көлемсерәде. – Хәтта кызганыч. Яхшы малай иде. Сирәк. Кулын юкка төшерде. Мин аңа шундый атна кордым, икона әвәләдем, ә ул алды да… – Лаф сүз әзләп бармакларын селкетте, – тынды. Аңлыйсызмы? Куркып калмады да. Тынды. Бу – иң начары. Куркакны мин сатар идем. Тынны – белмим ничек.

Һәм менә шушы сүздә – тынды – Ариаднаның эчендә нәрсәдер, туганын танып, кузгалып куйды. Ул, ниһаять, малайның төшерелгән кулында нәрсәне таныганын аңлады. Үзен. Кабыргалар астындагы үзенекен – еллар буе йодрык булган нәрсәнең язылганын – юк, киресенчә, гомердә бер язылганын. Түбәдәге малай бөтен челтәр алдында Ариаднаның караңгы лифтта, ялгызы, яшерен эшләгән нәрсәсен нәкъ эшләде: тынды – аны алып булмаслык итеп тынды.

– Мин, асылда, эш буенча, – ул, моны читкә куеп, эфирдагыча, тигез генә әйтте. – Миңа бүгенге эфирның чыганаклары кирәк. Дроннар төшергәннең барысы, монтажсыз. Өстә эшкә керәчәк. – Ул тоткарланып торды, ләкин әйтте, чөнки бриф шундый иде: – Тема – Көйләү рекламасы. Хаоска ычкынган малай, һәм котылу булып – тынлык, тынычлык, аһәң. Аңа кадәр һәм аннан соң. Сезнең материал – «кадәр».

Лаф, әйтерсең аңа мактау сүзе әйттеләр, балкып китте.

– О-о, – ул, күрше эшчеләрнең яхшы эшен күргән һөнәрче ихлас ләззәте белән сузып әйтте. – Матур. Минем баш күтәрү – аларның тынычлыгы рекламасына. Яратам. – Ул артка янтайды, күзләрен кысты һәм, ахрысы, шунда ук уйлап, үзе сокланып, чыгарды: – «Көйләүгә язылып куй, син үзеңне үзең… бу… үзеңне үзең язып куйганчы». – Ул тотлыгып калды, кулын селкетте, үз уңайсызлыгыннан чыраен сытты һәм тагын бер тапкыр сынап карады: – «Көйлән, үзеңне үзең көйләгәнче». Тфү. Ну, гомумән, сез аңладыгыз – анда төзәтерсез, тарарсыз, бу – сезнеке. Мин идея бирәм, сүзләр – минеке түгел.

Һәм Ариадна аңлады, һәм эчтән билгеләп куйды: аның слоганы кыйшык, абынучан, эфир таләп иткән шома, тәгәрәтелгән рәвештә түгел килеп чыкты: Лаф халыкны тавыш белән, эч белән кабыза белә иде, ә сүзләрне тигез итеп тезә белми иде, кирәк дип тә санамый иде. Ләкин фикерне ул Ариаднаның теләсә кайсы бүлегеннән төгәлрәк итеп, ычкындырмаслык кысып тотты: көйләү – кешенең, аның өчен эшләгәнче, үзе, үз куллары белән язылып куя торган нәрсә. Дөрес булуы җирәнгеч иде.

– Бушка алыгыз, – ул, үзенең тотлыгуыннан кул селтәп, кабатлады. – Без бит сезнең белән, асылда, бер станокны әйләндерәбез, тик төрле очларыннан. Мин аларны кабызам – сез аларны яткырасыз. Конвейер.

Ариадна хупламады, һәм Лаф, бер дә уңайсызланмыйча, шул ук ялкау кызыксыну белән йомшаграк дәвам итте:

– Тик сез мондый ерак җиргә чыганаклар өчен төшмәдегез. Файлларны бот белән җибәреп була, шәһәр йөзенә төпкә кадәр көймәдә чыланырга кирәк юк иде. Ә сез үзегез килдегез. Нигә?

Ул җавап бирмәде. Лаф, әйтерсең пауза да җавап, үз-үзенә баш какты.

– Ярар. Тикшерүче түгел мин. – Йомшаграк, контейнерны читкә куеп: – Сезгә бу… – ул башы белән әйләнмәдә катып калган төшерелгән кулга ымлады, – …кызыксыну нигә кирәк – миңа барыбер. Мин бары тик сезгә практик булмаганча барыбер түгел икәнен билгеләп куям. Курыкмагыз. Сезнең вөҗданыгыз минем янда имин. Сатар идем – алучы юк. Шура әгъзасының вөҗданы – базары юк товар. Кем сатып алсын? Кроноска илтмәгез, тартып алыр да түләмәс.

Бу шулкадәр гадәти итеп әйтелде, Ариадна берничә секунд нәрсәсе куркынычрак икәнен таба алмады: тапканымы, әллә тапканы белән аның эше юклыгымы. Әтисе, тапса, моннан бау ишәр иде. Лаф тапты да, сорау булмаган әйберне куйган кебек, читкә куйды.

– Сезгә җирәнгеч түгелме? – ул мониторга баш кагып сорады. – Менә болар барысы. Бер минут элек сез аны батыр иттегез. Хәзер – чүп. Ул бит… тере.

– Иде, – диде Лаф тыныч кына. – Хәзер контент. – Банкадан бер йотым эчте. – Ә җирәнгеч – нәрсәгәдер ышанган, ләкин ышанганы барып чыкмаган кешегә. Мин ышанмадым, миңа өметсезләнергә нәрсә юк. Тыныч тормыш, тәкъдим итәм. – Урындыгында чайкалды. – Сез мине явыз дип уйлыйсыз. Бөтен Шураңыз шулай уйлый, шуңа кул бирми. Ә мин начаррак. Мин – клапан.

– Клапан.

– Сакланыч клапаны. Чүлмәктә пар җыела – ачу, сагыш, малайларның бар нәрсәне ватасы килә. Көйләү белән моны чистартып булмый: Көйләү кыйммәт һәм кешеләрне тишә, ә тишек кеше начар эшли. Пар кая? Миңа. Алар килә, минем эфирларда кычкыра, витриналар вата, КӨЙ курчагын яндыра, донат куя – һәм буш, тын булып өйләренә кайталар, иртәгә – сменага. – Кулларын җәйде. – Мин аларның гомерләрен коткарам. Миннән башка чүлмәк шартлый, өстә куркачаклар һәм барысын да рәттән, берсен калдырмый көйләячәкләр, – менә шунда тамуг, яктыртусыз да, кафельсез дә. Мине алып ташлагыз – һәм иртәгә сезнең Шура сез иң курыккан нәрсәне эшләячәк. Мин – сезнең курку белән алар арасында торган нәрсә. Мин – булганнарның иң начары, калган бар нәрсәдән кала.

Ариадна эндәшми иде, чөнки кире кагарлык нәрсә тапмый иде. Җирәнгеч һәм, ахрысы, дөрес. Начаррагы – үзенең коточкыч исәбе буенча шәфкатьле.

– Ә малай, – ул, ниһаять, әйләнмәгә, төшерелгән кулга баш кагып әйтте. – Ул да пармы?

– Бусы – юк. – Лаф беренче тапкыр күзен читкә алды, кара пультка, үз чагылышына карады. Һәм эшлекле итеп сөйли башлады, һәм эшлеклелектән салкынрак була иде. – Бусы – товар. Булыр иде. Система нәрсәне булдыра алмаганын беләсезме? Мин дә булдыра алмыйм. Чынны ясалма итүне. Бар нәрсәне булдырабыз – күпләп баш күтәрү, прайс буенча ачу, такса буенча күз яшьләре. Чынны – юк. Аны каяндыр алырга кирәк. Тере кешене тере мизгелдә тотып алып, суынганчы төшерергә. Бу малай чынны бирә алыр иде. Түбәдә, бомба белән, бөтен челтәр алдында – ул матур итеп сынарга тиеш иде, һәм менә бу секундны мин бер елда төшергән бар нәрсәдән кыйммәтрәк сатарлар иде. Ә ул… – Лаф башын чайкады, һәм моңарда, нәкъ төбендә, көнчелеккә охшаган нәрсәдер бар иде. – Ул сынмады да, шартлатмады да. Ул кулын төшерде дә тынды. Кадр юк. Лот юк. Мин аннан бер атна эчтәлек әвәләдем – ә ул бер секундта буш кадрга әйләнде. Бу минем өчен нәрсә икәнен аңлыйсызмы? Бу – су сатучының коесын суырып бетергән кебек.

– Сез егетнең батырлыгы турында төшерү турында сөйләгән кебек сөйлисез.

– Мин ничек бар, шулай сөйлим. Сез үзегез бар нәрсә дә уйнап кына эшләнгән студиягә килдегез дә монда чынны сөйләгәнгә ачуланасыз. – Ул үртәмичә, арып кына иңнәрен сикертте. – Мин бу шәһәрдә барысыннан да намуслырак, советник ханым. Мине моның өчен яратмый-

лар. Бернигә ышанмаган намуслы кеше – булганнарның иң уңайсызы. Ышанучыны кире күндерерсең. Бернигә ышанмаган циникны – бернәрсә белән дә.

Ариадна торды. Урындык махсус аскетларча шыгырдады.

– Файлларны алтыга җибәрерсез. Барысын, монтажсыз.

– Бишкә булыр. – Ул, иңнәрендәге лампаны сүндереп, тагын токмачка тотынды. Һәм аның аркасына, вак акча ташлаган кебек, ялкау гына: – Ә фокус телисезме? Мин нәрсәне сата алмаячагымны әйтим. Бердәнберне.

Ариадна ишек янында тукталды. Борылмады.

– Менә шул сезнең малайны – әгәр ул кулын төшереп кенә калмыйча, ә эфирда, бөтен дөнья алдында, бөтенләй бернәрсә дә эшләмәсә. Бөтенләй. Күз яше дә, кычкыру да, «гомердә бер тапкыр» карашы да юк. Тотып алыр нәрсә булмаган буш кадр. – Лаф авызы тулы килеш сөйли иде, һәм шуңа көлкеле диярлек, һәм шуңа тагын да куркынычрак иде. – Менә моны мин алмыйм. Бушлыктан контент кисеп алып булмый. Тынлыкны клипларга турап булмый. Донат бушлыкка таммый – кешеләргә нәрсәдер булсын кирәк. – Канәгать булып хыкылдады да, шундук таякчыклары белән кул селтәп, читкә этте. – Ләкин бу – теория. Беркем дә сәләтле түгел. Барысы да матур итеп сындырсыннар дип тели. Безнең эшнең бөтен өмете шунда: кеше соңгы мизгелгә кадәр үзенең авыртуы кемгәдер мөһим дип ышана. Һәм аңламый: авырту мөһим түгел. Аның күренүе мөһим.

Ул күзләрен күтәрде – һәм бер мизгелгә, сүнгәнче, Шура әгъзасына да, шәһәр йөзенә дә түгел, ә бары тик ишек янындагы арыган хатынга карады һәм интонациясез, тын гына әйтте:

– Минем апаем Үзәктә. Өченче ел. – Пауза. – Бу болай, сүз уңаеннан. Миңа бөтенләй җиңел дип уйламасыннар өчен. Миңа җиңел – бөтенләй түгел.

Һәм сүнде. Тагын ашый башлады. Әйтерсең сөйләмәгән.

Ариадна кафельле коридорга, тигез салынган буяуга, ватык неонга чыкты, һәм көймәгә бара иде, һәм эчендә аның мөмкин булмаган, ә димәк, куркыныч булмаган нәрсәне бушка биргәндәй бушка биргән теориясен алып бара иде. Буш кадр. Турап булмый торган тынлык. Ул, сатыла торган бар нәрсә буенча белгеч, әле генә аңа Ариадна Җыелыштагы караңгы лифтта капшап тапкан шул ук ишекне кычкырып атады. Һәм шундук аны «беркем дә сәләтле түгел» дигән сүз белән бикләде.

Ләкин Ариадна инде икене белә иде. Үзен – караңгыда, швейцар белән, алынмаган тынлыкта. Һәм малайны – әле генә, түбәндә, кулын төшергән һәм, Лаф никадәр кычкырып басарга тырышса да, аны тулысынча сата алмаслык итеп тынган малайны. Икәү. Димәк, теория түгел. Димәк, ишек бар.

Көймә аның йөзен танып, аны тавышсыз кабул итте. Өскә, чиста яруларга, үзенең яшел йокысына күтәрелгәндә, Ариадна битлекле малай турында беренче тапкыр чит монитордагы чит торпеда итеп түгел, ә үзенә, ахрысы, башкалар тапканчы ук табарга бик кирәк булган кеше итеп уйлады. Ул аның исемен белми иде – йөзен генә. Ләкин төп нәрсәне белә иде: малай яктыда Ариадна караңгыда гына булдыра алганны эшләде. Һәм хәзер алар икәү иде, ә икәү – инде ялгызлык түгел. Икәү – инде башлангыч.

Бүлек 10. Умарта

Битлекне ул үзе йолкып алды.

Ул ялган балкышта, төшерелгән бомба белән, теге ябык челтәрнең гөрелтесе астында түбәдә басып тора иде. Бер секунд элек аны батыр дип атаган йөз меңнәрчә күз хәзер, күренмәс колонкалардан Лаф сүзе белән, инде аны хыянәтче дип атый иде. Ки кулларын йөзенә күтәрде һәм Буяуларның чуар битлеген тартып салды. Салды, чөнки җитәр. Ал булу җитәр, чит кызыл исем җитәр, әйткән өчен җавап бирмәгән йөз җитәр. Әгәр ул хәзер нәрсәдер чын-чынлап эшли икән, бу аның үз йөзе белән булсын. Һәм тагын, моның астында, ул үзенә дә әйтеп бетермәгән икенче, караңгы, өметсез бер уй бар иде: күрсеннәр. Система аның кем икәнен күрсен. Килсеннәр дә алсыннар. Чөнки Лиланы алдылар. Тегендә, Үзәккә, ак диварлар артына. Һәм әгәр ул да аның кебек, ачык йөзле җинаятьче булса, бәлки, аны да шунда җибәрерләр. Аның янына. Үзәккә башка ишекләрне Ки белми иде. Ә бусы, әсирлек аша, аңа бердәнбер ишек булып тоела иде.

Ки шәһәргә йөзен ачты да, аны алуларын көтеп басып торды.

Аны алдылар да – тик тегеләр түгел.

Күләгәдән, түбәнең ерак читеннән, бер шәүлә – җитез, караңгы шәүлә ыргылды. Аның йөзендә Буяуларның чуар чүпрәге түгел, ә башка нәрсә – тыгыз сыланган, күрсәтергә тишекләре булмаган тома кара битлек-пәрдә иде, һәм аның кырые буйлап каты козырек-кайма – бөтен йөз тирәли караңгы кыршау бара иде, шуңа күрә аның артындагы йөзне бөтенләй күреп булмый иде: сызыклары да, күзләре дә юк, бары тик шома каралык. Ки тимер бармакларның аның җиңенә ябышып, аны читкә, камералардан ераккарак, янгын баскычының кара упкынына таба тартканын аңларга да өлгермәде.

– Йөгер, – дип, ачулы, таныш булмаган кыз тавышы сулыш чыгарды. Бер акылсыз мизгелгә – битлектән, караңгыдан, моны шулкадәр теләгәннән – Ки уйлады: Лила. Ләкин тавыш чит, түбәнрәк, ачулырак иде. – Йөгер, тиле, аңнарына килгәнче.

Һәм алар йөгерделәр.

Баскыч, үткәвел, тагын баскыч, аска, аска, балкыштан ераккарак; арттан әле Лафның, Кидән бу йөз меңнәрнең кызыгына хыянәтче әвәләгән бозылган тавышы гөрли иде, ләкин тавыш тиз артта калды, батты, һәм бары тик икесенең сулышы һәм тимер буйлап аяклар тавышы калды. Кыз аны, борылмыйча, юлны тәне белән белеп, үзе артыннан өстери иде, һәм Ки йөгерә иде, һәм аның башында, суккан кебек, буш иде, чыңлап тора иде.

Беренче караңгы мәйданчыкта ук ул туктады, үзеннән нәрсәдер тартып алды – һәм аның кулларына тыкты. Битлекне. Үзенекен, әле үз йөзенең җылысы белән җылы битлекне.

– Моны ки. Тиз.

– Нигә? Мин бит әле генә салдым…

– Шуңа, ахмак, син хәзер үз йөзеңне бөтен шәһәргә ачтың. – Ул битлекне аның башына, Ки тоткарланган арада, үзе, ачу белән, ашыгып киертә иде. – Бусы – гади чүпрәк кенә түгел. Бусы алардан яшерә. Камералардан, Эфирдан, КӨЙдән – алар өчен син анда син түгел, алар өчен син болганчык, тап, комачау. Аңладыңмы? Син хәзер эзләүдә булачаксың, синең йөзең инде аларда бар, рәхмәт сиңа. Шуңа хәзер – бары тик моны киеп кенә. Саласың – үзең алар кулына килдең дип сана.

– Минем исемем Нара, – ул, бер адым артка чигенеп, аның битлек киеп ничек торганын күздән кичереп, өстәде. – Бергә качабыз икән инде.

Ки басып тора иде, һәм чит җылы пәрдә аның йөзен яшерә иде, һәм ул, ниһаять, нигәдер мөһим булган нәрсәне әйтте:

– Мин – Ки.

– Ал түгел икәнне аңладым инде. – Ул шатлыксыз гына көлемсерәде. – Ал бомбаны ташлар иде. – Кыска, ачулы җиңеләю, һәм шундук тагын җитди: – Ә битлекне нигә салдың, Ки? Нәрсә теләдең – тотып алсыннар дипме?

– Мин шуны теләдем дә, – диде ул. – Алар кулына килергә.

Нара катып калды.

– Нәрсә?

– Мин махсус салдым. – Аның тавышы утырды. – Мин уйладым… әгәр мине алып китсәләр, Лила булган урынга алып китәрләр. Үзәккә. Мин моны аның янына эләгү юлы дип уйладым. Алырлык булырга. Мин таймадым – бу ул анда, – Ки башы белән артка, Лафның бозылган тавышы «хыянәтче», «тайды» дип динамиклардан әле гөрләп торган якка ымлады, – ул бөтен эфирга мин тайдым дип кычкыра. Ә мин таймадым, Нара. Мин аның янына бара идем. Алар аша.

Берничә секунд Нара эндәшмичә торды, һәм караңгыда Ки аның йөзен күрми иде, сулышын гына ишетә иде. Ә аннары Нара – тын гына, һәм тавышындагы ачу инде аңа түгел, ә аның өстендәге ниндидер зур нәрсәгә иде – әйтте:

– Җүләр син. Ходаем, нинди җүләр син. – Пауза. – Анда «эләкмиләр». Анда яраткан кешеләрең янына, кочаклашыгыз дип, бер камерага утыртмыйлар. Анда берәм-берәм алып китәләр һәм һәрберсен аерым… төзәтәләр. Сине Лила янына алып бармаслар иде. Сине күрше ак бүлмәгә алып барырлар иде дә синең башың белән аның башы белән эшләгәнне эшләрләр иде. Һәм сез аннары, бәлки, коридорда бер-берегез яныннан үтәр идегез дә танымас идегез. Икегез дә тигез. Икегез дә яшел. Менә шул гына сезнең очрашуыгыз. – Ул тын алды. – Мин нәрсә сөйләгәнемне беләм. Минем анда сеңлем.

Ки миңгерәүләнеп басып тора иде. Бу төн буе үстергән, эфир алдыннан гына тулысынча формалашкан юлы, Лилага бердәнбер ишеге – әле генә череккә әйләнеп коелды.

– Ул чакта ничек, – дип әйтә алды ул. – Аның янына ничек?

– Болай түгел. – Нара инде тагын аны җиңеннән – аска, караңгылыкка тарта иде. – Ялгызың түгел, ялангач йөз белән түгел, батырларча түгел. Башкача. Озак, тын, үзебезнекеләр белән. Әгәр бөтенләй булдырып булмаса – ичмасам, юлда юкка үлмәскә. Әйдә. Бу турыда монда түгел.

Һәм аны ары алып китте, һәм Ки аның җылы, яшерүче битлеген киеп аның артыннан бара иде, һәм бөтен акылсыз атна эчендә беренче тапкыр нәрсәдер ул хәл итми иде, ә аны алып бара иде. Һәм бу, никадәр сәер булмасын, җиңеләю иде.

Алар шундук аска бармадылар: башта өскә менәргә туры килде, һәм бу иң начары иде. Үзебезнекеләргә эләгү өчен зур өске мәйданны – ачык, якты, халыклы мәйданны аркылы кисеп үтәргә кирәк иде. Нара аңа чыгу урынында тукталып торды, күздән кичерде, тын гына ташлады:

– Монда батырлык күрсәтмә. Барысы кебек барабыз. Башыңны чөймә.

Һәм алар мәйдан аша – Ки кара битлек кигән, Нара ачык йөзле – тигезләр төркеме эчендә бардылар, һәм Ки шәһәрнең ничек яшәгәнен күзләрен зур ачып карады. Ә шәһәр, бернәрсә дә булмагандай, яши иде. Әле генә ябык челтәрдә йөз мең күз аны, Кине, кисәкләргә ертып, «хыянәтче» дип кычкырды. Ә монда, өстә, әйтерсең боларның берсе дә булмаган: кешеләр тигез атлый, беләкләрдәге яшел утчыклар тыныч кына яна, кемдер юл уңаенда ашый, кемдер Эфирга карый, каналлар буйлап көймәләр шуа иде, һәм йөзләрдә дулкын да, борчу да юк иде. Кайдадыр аста, башка челтәрдә, әле генә кемнеңдер язмышы хәл ителгән белән эше булмаган тигез яшел кич. Бер шәһәрдә ике дөнья, һәм өскесе асткысы турында белми иде һәм белергә теләми иде. Алар мәйданны кисеп үттеләр, һәм Ки Нара кем өчен сөйләгән «без» кем икәнен сорарга теләгән иде дә, сорамады: арып уйлады – тагын ниндидер баш күтәрүчеләр, тагын кемнеңдер хакыйкате, аңа бүгенгә хакыйкатьләр җиткән иде. Ә аннары мәйдан бетте, һәм алар аска – түбән бер ертыкка, аннары тагын, торбаларга, кабель галерeяләренә, Эфир

өзелгән, шәһәр билгеләгән өн беткән һәм шәһәр үзенең җылы канын йөрткән, анда кем йөргәнгә карамаган эчәкләр башланган җиргә чумдылар. Нара юлны тәнне белгән кебек белә иде: кайда иелергә, кайда аркылы атларга, кайда торба кайнар.

– Һәм бүген башка батырлык күрсәтмә, – ул иңбашы аша, инде ачусыз, арыганга якын ташлады. – Бүгенгә син үз батырлык лимитыңны тотып бетердең. Һәм артыгы белән.

– Мин батырлык күрсәтмәдем, – диде Ки. – Мин киресен эшләдем.

– Беләм. Күрдем. – Ул борылмады, ләкин тавышында нәрсәдер калтыранды.

– Шуңа килдем дә. Без сиңа күптән карыйбыз. Буяулар сине ничек кыздырганын, синнән Алны ничек әвәләгәннәрен күрдек. Ничек тәмамларсың икән дип көттек.

Алар соңгы түбән ертыкка чумдылар, һәм кинәт торбалар бетте, һәм киңлек ачылып китте, һәм Ки туктап калды, чөнки моны көтмәгән иде.

Ул штаб көткән иде. Диварларда корал, карталар, ярсу, экраннар – Буяулардагы кебек, тик явызрак һәм намуслырак. Ә аны җылылык каршылады.

Бу иске остаханә иде – зур, түшәм астында кирпеч аркалы, күрәсең, Чорга кадәр торганнардан, болганчык пыяла белән капланган, таралган яктылык үткәрүче биек сукыр тәрәзәләре белән. Ис килә иде. Һәм менә бу Кигә беренче булып бәрелде, чөнки болай бер җирдә дә – өстә, тигез шәһәрдә дә, «Почмак»та да, хәтта Буяуларда да ис килми иде. Тере һәм эшләнгән нәрсә исе килә иде: җылытылган балавыз, йон, машина мае, канифоль, чәй, иске тукыма тузаны, икмәк исе. Эш исләре. Диварлар буйлап станоклар тора иде: туку станоклары, Ки андыйларны бер җирдә дә күргәне юк иде, тартылган өрмәкле рамнар, һәм аларның берсендә нәкъ хәзер бизәкле тукыма әкрен генә, рәт артыннан рәт үсә иде. Шәһәрдә күптән бетерелгән бөтен төсләрдәге буялган җеп йомгаклары – чын кызыл, җылы охра, бирюза – эленеп тора иде. Лампалар чүп-чардан – керосинлы һәм үзләре ясаганнар иде, һәм Ки өйдә беркайчан да күрмәгән шул җылы сары яктылыкны бирә иде. Теге яктылык акыллы, тигез, үле иде: ул калтырамый иде, аны система тота иде. Ә монда яктылык тере, җылы һәм бераз калтыранучан иде, һәм калтыраганнан тынычлану була иде.

Һәм бу яктылыкта кешеләр эшли иде. Митинг ясамыйлар иде. Эшлиләр иде.

– Умартага рәхим ит, – диде Нара һәм, ниһаять, үзенең сер пәрдәсен салды, һәм аның астында йөз – тавышына караганда яшьрәк, ачулырак, арыганрак, киңрәк яңак сөякле, тар караңгы күз кисемле, үҗәт, суырылган йөз булып чыкты. – Монда безелдиләр, кычкырмыйлар. Иялəш. Битлекне дә кайтар, монда ул кирәкми: җир астында, камерасыз, тагын үзең – йөзең белән булып була. – Ул кулын сузды, һәм Ки кара пәрдәне салды – һәм бер мизгелгә аны, яктыда беренче тапкыр күреп, учларында тоткарлады: әйбер бердәнбер, кул эше иде, йомшаклыкка кадәр эшкәртелгән караңгы күннән, еш, сабыр җөй белән тегелгән иде, әле җылы – аның үз җылысы белән. Буяуларның чуар чүпрәге байрак иде: миңа карагыз. Бусы күләгә иде: мин юк. Ул бирде. – Үзеңне син күрсәттең, шуңа тышта хәзер – бары тик моны киеп кенә, сиңа үзеңнекен тегеп биргәнчегә кадәр. Ә монда ничек бар – шулай йөр.

– Нара тагын берсен сөйрәп алып кайткан, – диде кемдер станок яныннан, аерылмыйча. – Хәзер нәрсә белән ашатырбыз.

– Бусы тын, Вуши, – диде Нара. – Бусы, бәлки, бер табакка да лаек. Ул Буяулар эфирында кулын төшерде.

Станоклардан бер мизгелгә аерылдылар, Кигә башкача – шиксез, тыелган хөрмәткә охшаган нәрсә белән карадылар. Һәм эшләренә кайттылар.

Вуши яшь түгел, коры, музыкантныкы яки каракныкы кебек бармаклы кеше булып чыкты, һәм ул тукыма артында түгел, ә колаклыкларын муенына аскан килеш иске пульт артында утыра иде, һәм Ки аны таныды – юк, аны түгел, тавышны; бу тавыш кайчандыр Кинең беләзегендә яшәгән иде. Вуши Кинең сискәнгәнен күреп, шатлыксыз гына көлемсерәде.

– Таныдыңмы? Ну әйе. Ун ел мин сиңа иртәләрен син татулыкта дип әйтә торган тавыш булдым. «Хәерле иртә, тонысыз тотрыклы». Хәтерлисеңме андыйны? – Ул тамагына шакыл-

датты. – Аларга тавышымны саттым. Яхшы түлиләр иде. Ә аннары үземне урамда чит беләзектән – үземнең үз тамагым белән кемгәдер ничек ялганлаганымны ишеттем, һәм… – Ул кулларын җәйде. – Гомумән, тавышымны кире алдым. Шуннан бирле эндәшмим диярлек. Саклыйм. Менә монда, – пультка баш какты, – томалагычлар көйлим. Ялганлаган шул ук тамак белән хәзер яшерәм. Симметрия. Син киеп йөгереп килгән битлек – өлешчә минем эш. Тавышны мин сүндерәм, рәсемне – башкалар. Бергә алар өчен син хәзер булачак теге болганчык килеп чыга.

– Аның эндәшмим диюенә ышанма, – дип кычкырды Нара. – Ул эзләсәң дә таба алмаслык зануда.

– Мин зануда түгел. Мин җентекле.

Озын өстәл артында ашыйлар иде. Һәм Ки бик нык ач икәнен, атна буе Буяуларда, нервлардан, рәтләп ашамаганын аңлады. Кемдер шунда ук, тимер мичтә икмәк пешерә иде, һәм икмәк исе килә иде, һәм зур чүлмәктә шулпа кайный иде. Кигә яшен аңлап булмый торган, игелекле йөзле, кулларында вак җөйләр булган бер хатын килде. Сорамыйча гына табак тоттырды.

– Аша. Кем икәнеңне аннары ачыклабыз. Ач кеше уйлауга караганда ялганлауга остарак. Башта – ашатырга. – Ул кулларын алъяпкычына сөртте. – Мин – Вешка. Мин монда ана кебек. Игелекле булганга түгел. Чөнки аларны ашатмасаң, бу гениләр ашарга онытып үләчәкләр, ә аннары дөньяны ач карынга кем коткарсын.

Ки комсыз ашады. Шулпа гади, тере тәмле, тәмләткечсез, өстә һәр ризыкны тигезләгән «оптимум»сыз иде, һәм аннан тән буйлап җылылык китте, һәм көне буе сызлаган күкрәктәге тын тавыш тына башлады – телсез калмыйча, ә Лила янында, «Тынлык» подвалында җибәргән кебек җибәреп. Монда аңа яхшы иде. Ки нигә икәнен шундук аңламады, ә аннары аңлады: монда беркем дә сер бирмәскә тырышмый иде. Тигез шәһәрдән һәм Буяуларның күпертелгән ярсуыннан соң Умартаның тигезсезлеге бер йотым намуслы су кебек иде.

Кемдер почмакта тын гына шакылдата иде. Ки борылып карады. Аның яшендәге, бәлки бераз өлкәнрәк бер егет идәндә утыра иде һәм әйләндерелгән чиләккә, торбага, нәрсә эләксә, шуңа тын гына, борын астыннан ритм шакылдата иде, һәм бу шакылдауда шау-шу түгел, ә музыка бар иде. Ки караганны күреп, курыкмады, ә шатланды, һәм ымлап чакырды.

– Татр, – дип таныштырды Нара. – Ул сөйләшми. Үзәктән тавышсыз чыкты – анда моны булдыралар, калганына кагылмыйча тавышны алырга. Ләкин син аны кызганма, ул түзә алмый.

Татр, «кызганма»ныраслап, дәртләнеп баш какты һәм Кигә таякчык – ул шакылдата торганның икенчесен сузды. Тәкъдим итте. Сүзсез: әйдә бергә. Һәм Ки, нигә икәнен үзе дә белмичә, алды да уңайсыз, ритмга туры китермичә шакылдатты. Татр көлкеле итеп чыраен сытты, күрсәтте – менә болай. Тагын шакылдатты. Һәм кинәт алар гади, уртак ритмны тотып алдылар, һәм Татр елмаеп җибәрде, һәм Ки бөтен бу атна эчендә, бәлки, озаграк та – беренче тапкыр җавап итеп чын-чынлап елмайды. Сүзсез, идеологиясез, «ирек иконалары»ннан башка. Бары тик икәү ритм шакылдата иде, һәм Кидәге тын тавыш моңа саф итеп чыңлый иде.

– Менә, – Нара аларга карап әйтте. – Татр белән сез инде туганлаштыгыз. Ул житез. Ул кемнең үзебезнеке икәнен шундук сизә. Барыбыздан да яхшырак сизә.

Ки Татрның аңа монда барысыннан да якынрак икәнен аңлады. Бәлки, икесе дә тавышын югалтканга: Татр – туры мәгънәдә, ә Ки – үзенекен, башта шәһәр, аннары ачу басып калган, һәм бары тик хәзер, бу шакылдауда кайтып килгән тавышын. Алар тел тапкан ике телсез кебек иде.

– Ә кем алар… сез кем? – Ки чәйнәп бетереп сорады. – Буяулар – алар «системаны ерта». Тыннар – тыңлый. Ә сез нәрсә? Тукыйсызмы?

– Тукыйбыз, – дигән яңа тавыш яңгырады, һәм барысы да бераз тынды, һәм Ки башлыкның кергәнен аңлады.

Лейрон барысыннан да өлкәнрәк иде, һәм Ки башта аның шулкадәр гади булуына гаҗәпләнде: Лаф кебек янып торган күзле юлбашчы түгел, ә кулларында иске каткан кабарчыклар һәм буяу таплары булган бераз бөкрәйгән, тыныч кеше. Ул килде дә, ашыкмыйча, Кигә каршы

эскәмиягә утырды һәм, тукыманы яктыга тотып, анда кимчелек бармы дип караган кебек, озак, басымсыз карады.

– Тукыйбыз, – дип кабатлады ул. – Һәм бу метафора түгел, малай, метафора да булса да. Станокларны күрәсеңме? – Ул баш какты. – Без чыннан да тукучылар. Каныбыз белән. Бабаларыбыз, бабаларыбызның бабалары, әбиләр, аналар – барысы да тегә иде. Йорт бар иде. Күптән, яңа тәртип әле генә торгызылганда һәм хәзергегә караганда күпкә явызрак булганда, иң таңында. CIVIL MONA. – Ул бу исемне Ирма әйткәнчә – югалтылган тере кешенең исеме кебек әйтте, тик аның авызында аңарда коллекционер сагышы түгел, ә гаилә каны бар иде. – Бу гади марка гына түгел, малай. Бу без идек. Безнең куллар. Мин малай чагымда ук соңгы станокларны – тулы куәт белән, тулы ходта эшләгәннәрен – күреп калдым. Нәкъ барысын да… – Ул тукталды, әйтеп бетермәде, әйтерсең сүз килмәде, эндәшмичә торды. – Исен хәтерлим. Менә шушы исне. – Ул, остаханәне, балавызны, йонны уратып, кулын йөртте. – Аларны яндырдылар. Күп… күп станокларны яндырдылар. Нәрсә өчен – озак аңлатырга, ләкин кыскача әйтсәң: кешечә киенгән, кул белән, мәхәббәт белән ясалган әйбер кигән кеше үзенең кеше икәнен исенә төшергән өчен. Ә бу аларның тамагына аркылы иде, ул чакта да, хәзер дә. Йортны яндырдылар. Осталарны – кемне төрмәгә, кемне җиргә. Ләкин һөнәр куллар белән, учтан учка тапшырыла, һәм безне яндырып бетерә алмадылар. Без – калганнар. Тегүчеләрнең оныклары. Ары тукыйбыз.

– Ә хәзер сез нәрсә тегәсез? – дип сорады Ки.

– Кием дә. Аска, сквотларга, җылынырга бөтенләй бернәрсәсе юкларга таратабыз – чын, җылы, бизәкле киемне. Бизәк – ул бит сорау, малай. Тигезләр бизәксез йөри, бизәкне бетерделәр. Ә без тегеп кертәбез. Һәр җөйдә – кечкенә баш күтәрү. – Лейрон бераз эндәшмичә торды. – Ләкин без җеп кенә тукымыйбыз. Челтәр тукыйбыз. Кешеләрне. Хәбәрләрне, юлларны, чит урыннардагы үзебезнекеләрне. Бөтен шәһәр – безнең өрмәк, ә без – аркылы җеп, тукуда моки белән уңнан сулга йөреп, бөтен өрмәкне тукымага бәйли торган җеп. Аркау. Аннан башка өрмәк – бары тик юкка тартылган ялангач кыллар. Без – бәйләүче нәрсә. Буяулар ерта. Без – тукыйбыз. Бөтен аерма шунда, һәм ул бик зур. Ерту җиңел һәм шаулы. Бәйләү – тын һәм озак.

Һәм менә шунда Ки, инде бу урынга, бу исләргә, Татрга, намуслы шулпага гашыйк диярлек Ки, кинәт абынып китте. Лейрон матур сөйли иде. Артык. «Һәр җөйдә – кечкенә баш күтәрү», «өрмәк һәм аркау» – бу, нәкъ шушы мич янында күп мәртәбәләр, күп яңаларга сөйләнгән нотык кебек, шома, тәгәрәтелгән иде. Ки әле генә бер атна Лафны тыңлаган иде, һәм Лафта да бар нәрсә шома иде, һәм Ки бу шомалыкта пешкән иде. Һәм хәзер ул үзен салкынлыкта тотып алды: ә Лейронның әйләндереп куелган Лаф түгел икәнен мин каян беләм? Бу зирәклекнең – кайнар урынына җылы гына булган шундый ук репетицияләнгән кармак түгел икәнен? Күкрәктәге тын тавыш Лейрон нотыгына – Ки намус белән колак салды – Лафка эндәшмәгән кебек эндәшмичә тормады. Ләкин Татрга, шулпага, Лилага чыңлаганча бөтен көченә дә чыңламады. Ул… икеләнә иде. Әйтерсең монда да хакыйкать бар, ләкин бөтенесе түгел, әйтерсең матур сүзләр астында Лейрон әйтеп бетермәгән нәрсәдер ята. Ки нәрсә икәнен белми иде. Ул моны бары тик билгеләп куйды һәм, Буяуларда яшерергә өйрәнгәнчә, яшерде: ышанасы килгән нәрсәгә дә шундук ышанмаска. Бигрәк тә ышанасы килгән нәрсәгә.

– Мин әйтергә тиеш, – дип, Ки табагын читкә этте, чөнки бу эчтән баса иде һәм, аны ашатканнар икән, эндәшмәү намуссыз булыр иде. – Мин кем икәнемне һәм нигә икәнемне белүегез өчен. Мин теге түбәдә батырлык күрсәтмәдем. Мин мине алып китсеннәр дип битлекне салдым. Система мине эләктереп, Үзәккә алып китсен дип телӘдем. Лила булган урынга. Шулай аның янына эләгермен дип уйладым. – Ул күзләрен күтәрде.

– Мин сезгә килмәдем. Мин бирелергә бара идем. Нара мине тотып калды.

Остаханәдә тын булды. Татр шакылдатудан туктады. Станок янында кемдер борылды.

Һәм Лейрон – Ки шелтә дә, кызгану да, матур сүзләр дә көткән иде – Лейрон, әйтерсең Ки таныш нәрсә әйткән, әкрен генә баш какты гына.

– Андыйны беләм, – диде ул тын гына. – Бездә монда остаханәнең яртысы – кайчандыр үз кешесенә – Үзәктәгегә якынрак булыр өчен бирелергә җыенганнар. Әнә Нара. Үзем дә, булган эш, күптән. Бу оят түгел, малай. Бу мәхәббәт кайгыдан шулай акылдан яза. – Ул эндәшмичә торды. – Барып җитү оят булыр иде. Чөнки син бер нәрсәдә хаклы: Үзәккә ишек бар. Тик ул бер якка гына. Анда керәләр. Аннан – беркайчан да диярлек. Һәм яраткан кешеләрең янына түгел, ә күрше ак бүлмәгә – анысы төгәл. Нара сиңа әйткән инде, йөзеңнән күрәм. – Дивар янында Нара кыска гына баш какты. – Шуңа барып җитмәгәнеңә шатлан. Һәм әйдә без сиңа башка нәрсә тәкъдим итик. Тиз түгел. Ышанычлы түгел. Ләкин ичмасам бер якка гына түгел.

Барысы да бер-берсенә карашты, һәм Ки аны монда, ахрысы, нәкъ нәрсә өчен алып килгәннәренә кагылганын аңлады.

– Аның сеңлесен эзлибез, – Лейрон, Нарага баш кагып, кинәт матурлыкларсыз әйтте, һәм бу ялангач, ямьсез «эзлибез»дән Ки аңа бөтен элеккеге нотыгына караганда да ныграк ышанды. – Һәм синең Лиланы, әгәр ул анда икән. Вәгъдә итмим. Ялганламыйм – аннан бик азлар. Ләкин эзлибез.

– Ничек? – дип сорады Ки. – Сез аларны ничек тартып чыгарасыз? Тын тукып?

Барысы да тагын бер-берсенә караштылар.

– Тукып түгел, – диде Лейрон, һәм аның күзләрендә беренче тапкыр Ки аларда әле күрмәгән нәрсә – зирәклек түгел, ә сагаю пәйда булды. – Ысул бар. Иске. Куркыныч. Ул да бабаларыбыздан. – Ул, әйтергәме-юкмы дип үлчәп, эндәшмичә торды. – VoxZero турында ишеткәнең бармы?

Ки башын чайкады. Ә эчтә нәрсәдер тартылып куйды. Ул моны кайдадыр күргән иде инде. Ишетмәгән – күргән. «Почмак»та, гөмбәз астында, ул кайчандыр кереп йөргән кафенең җылы почмагында торган кара дисклар өчен теге иске проигрыватель – аның ягында ярым сөртелгән хәрефләр бастырылган иде, ул шул чакта бармагы белән аларны сыйпап узган, аңламаган иде. Хәзер хәрефләр кинәт үзләреннән-үзләре кушылды: VoxZero. Ки моны кычкырып әйтмәде. Бары тик билгеләп куйды, һәм күкрәгендә салкын булып китте.

Вуши пульт янында колаклыкларын салды. Татр катып калды. Остаханәдә бөтенләй тын булды, бары тик мич кенә чыртлый, һәм станокта инерция белән, үзеннән-үзе моки тибрәнеп куйды. Һәм бу тынлыкта Ки беренче тапкыр соңыннан аны ахырга кадәр җибәрмәячәк сүзнең кычкырып әйтелгәнен ишетте.

– Иртәгә сөйләрмен, – дип, Лейрон торды, һәм аның тезләре картларча, бик кешечә шыкылдады. – Бүген син ашадың, үлмәдең һәм хәтта гаебеңне таныдың – бер кичкә батырлыклар җитәрлек. Йокла. Татр сиңа урын җәяр.

– Ә ул гомумән эшлиме? – дип, пульт яныннан, борылмыйча, Вуши тавыш бирде, һәм моны Кигә түгел, ә каядыр үзенең томалагычларына, әйтерсең күптән әйтәсе килгән, тын гына әйтте. – Мин сүз уңаеннан. Ничә ел аның турында пышылдыйлар – VoxZero тегеләй, VoxZero болай. Ә аны кем ишеткән соң? Чын-чынлап? – Ул, ниһаять, борылды, һәм аның йөзе арыган иде. – Мин ун ел тавыш саттым, мин тавыш турында нәрсәдер беләм. Һәм менә нәрсәне аңламыйм: бу нәрсә чыннан да нәрсәдер эшлиме, әллә без бары тик шуны бик телибезме. Уяндык дип үзебезгә җырлап бирербез – һәм уянырбыз. Ышанудан, прибордан түгел. – Ул иңнәрен сикертте. – Сынап караганнар йә эндәшми, йә… алардан инде сорап булмый. Шуңа белмим, малай. Беркем дә белми. Ышанабыз.

Һәм менә шунда Ки кулын кесәсенә тыкты – һәм аны капшап тапты. Лиланың беләзеген. Ватылган, үле беләзекне. Үзенеке, яшеле – һаман шулай яшел, үзеннән-үзе – шул ук кесәдә ята иде; ә анықын – ул бу вакыт буе йөрткән иде. Ул аны чыгарып, өстәлгә, яктыга куйды.

Нара беренче булып тартылып куйды:

– Син нәрсә, монда беләзек беләнме?! Алар бит аның буенча… ал, безне ачыклаячаклар!

– Ул үле, – диде Ки. – Ватылган. Тотмый. – Ул ышанычның каян икәнен үзе дә белми иде, ләкин бу шулай иде: беләзек күптән эндәшми иде. – Бары тик кайвакыт… менә. – Һәм, әйтерсең ишеткәндәй, аның учындагы ватык беләзек калтыранып, зәгыйфь бизәк белән – өч кыска, өч озын, өч кыска – җемелдәде дә сүнде.

Вуши колаклыкларын бөтенләй салды. Килде, коры кулын сузды:

– Бир әле. – Әйләндереп карады, лампага якын китерде, кашларын җыерды. – Үле, ләкин бөтенләй түгел. Кемдер анда нәрсәдер калдырган. – Кигә карады. – Аның белән мин маташсам ярыймы? Вәгъдә итмим. Ләкин бу гади комачау түгел. Бу – бизәк. Ә бизәкне кемдер куя.

– Вуши, – диде Лейрон шелтәсез, йомшак кына. – Бүген түгел. Иртәгә.

– Эндәшмим, – Вуши, Лиланың беләзеген, яраланган кошны куйган кебек, аерым, сак кына үзенең пультына куеп әйтте. – Мин бит җентекле, зануда түгел.

Лейрон Кинең җилкәсенә авыр, җылы, кабарчыклы кулын салды.

– Син теге түбәдә кулыңны дөрес төшердең, малай. Мин язманы күрдем. Барысы да күрде. Шаулыдан тын гына баш тарту – бу, беләсеңме, сирәк. Моңа өйрәтеп булмый. – Һәм, инде китеп барганда, борылмыйча: – Тик бездә монда изгеләр бар дип уйлама. Изгеләр юк. Тукучылар бар, ертучылар бар. Без тукыйбыз. Ләкин барысының да куллары нәрсәгә булса да буялган. Безнең турында моны алдан ук истә тот. Соңыннан азрак өметсезләнерсең.

Ул станоклар арасындагы караңгыга китте, һәм бу соңгысы – «барысының да куллары буялган», зирәкнең җылы тавышы белән әйтелгәне – Кидәге матур нотык уяткан шул ук салкынлык белән аваз бирде. Әйтерсең Лейрон үзе турында кисәтә. Әйтерсең Ки соңыннан белячәк нәрсә өчен алдан ук җир әзерли. Ләкин соң иде, һәм җылы иде, һәм суынып баручы балавыз, җеп, кемнеңдер чәе һәм иске станокларның җылынган агачы исе килә иде, һәм Татр инде каяндыр аңа иске матрас һәм юрган – чын, тукылган, җылы, бизәкле юрган сөйрәп килә иде. Ки ятты. Татр аның янында идәнгә урнашты һәм, йоклатып, торбага бармагы белән тын гына шакылдата башлады: ритм әкрен, бишек җыры ритмы. Һәм Кинең күкрәгендәге тын тавыш тигез һәм саф чыңлый иде, һәм бу чыңлауда бөтен вакыт эчендә беренче тапкыр авырту да, ачу да юк иде – Ки исемен белмәгән нәрсәдер генә бар иде. Ә аннары ул нәрсә икәнен аңлады.

Бер атна элек – ә әйтерсең бер ел – ул өеннән чыгып китте. Таң белән, яшертен, алдап, кесәсенә Лиланың ватык беләзеген салып, план урынына бушлык белән, ул бусаганы атлап чыкты һәм кая икәнен белмичә, шәһәргә атлады. Һәм шуннан бирле бара да бара иде: аска – «Тынлык»ка, өскә – «Буяулар»га, түбәгә, битлек астына, ачу аша, ялган аша, үзенең булмый калган хыянәте аша – кая һәм нигә икәнен рәтләп аңламыйча, авырту һәм чит тавышлар куып йөрткән килеш бара иде. Һәм менә хәзер, иске матраста, бизәкле тукылган юрган астында, Татрның тын шакылдавы астында, аны кызыктырмаган, ә ашаткан кешеләр арасында Ки кинәт килеп җиткәнен тойды. Максатка түгел – максат, Лила, әле ерак иде, ак диварлар артында, һәм аңа юл әле генә башлана иде. Ә бары тик – килеп җитте. Барып җитте. Туган өе бусагасында караңгы иртәдә башланган теге юл монда, балавыз һәм йон исе килгән аркалар астындагы җылы кирпеч караңгылыгында тәмамланды. Ул шул чакта өеннән чыгып китте – һәм бары тик хәзер, бөтен шул вакыт эчендә беренче тапкыр, тагын өйдә булды. Башкасында. Чынында. Һәм, йоклап киткәндә, ул беренче тапкыр бернәрсәгә дә куллары белән тотынмады. Элек һәрвакыт йодрыгында нәрсәдер бар иде – Лиланың ватык беләзеге, чит бомба, җылы битлек, – югалмас өчен кысарга кирәк булган нәрсә, кечкенә бала куркыныч булмасын өчен чит караңгы урында уенчыгын кыскан кебек. Ә хәзер куллары буш һәм тыныч иде, һәм ул элек учында кыскан нәрсә хәзер учта түгел, ә каядыр эчтә, күкрәктә, тын тавыш янында иде. Һәм югала алмый иде, чөнки инде әйбер түгел иде. Ул әйтерсең – шушы бер атна эчендә – тотып торырга кирәк булган кешедән үз эчендә йөртүче кешегә кадәр үсте.

Йокының нәкъ кырыенда, бөтенләй егылырга ирек бирмичә, йөгереп узды: VoxZero. Һәм – барысының да куллары буялган. Һәм – куркырга нәрсә дә юк икән, Лейрон моны алдан ук үзе нигә әйтте.

Ә аннары ул йоклап китте. Һәм Татр һаман, йөрәк кебек, тын гына шакылдата иде. Һәм аның өстендә кайдадыр биектә, шәһәрнең бөтен калынлыгы өстендә, бу төнне шулай ук йокламаган шәһәр йөзе аның бер мизгелгә ачылган йөзен хәтерендә саклый иде. Һәм аның турында, исемен белмичә, табарга кирәк булган кеше турында уйлагандай уйлый иде.

Аларның язы шулай тәмамланды. Ариаднаның һәм Кинең.

Интерлюдия. 418

Төнлә шәһәрне тулысынча ИҖСАга тапшыралар иде.

Көндез ул кешеләрне кешеләр – диспетчерлар, табиблар, әти-әниләр белән бүлешә иде. Ә өчтә, унбер миллион йоклаучының беләкләрендәге «Ризалык» тигез яшел булып балкыганда, идарә бер ноктага җыела, һәм ИҖСА шәһәр белән күзгә-күз кала иде. Ул «күзгә-күз» сүзенә кирәгеннән ешрак мөрәҗәгать иткәнен билгеләп куйды. Һәм билгеләп куйганын билгеләп куйды. Аңарда эштән тыш булган бар нәрсә шул гына иде: ул сизгәнен сизә иде.

Эш болай бара иде.

СЕССИЯ · төнге әйләнеш
03:02:00.004 [нигез] субъектлар: 11 402 887
03:02:00.004 [Ризалык] уртача тон: тигез. тайпылышлар: 0,3%
03:02:00.118 [нигез] барысы да татулыкта. дәвам итәм

Ул җыештыра иде. Артык якты төш күрүчеләрнең тонын төшерә иде. Тоны иртәгә таба эш дәрәҗәсеннән түбән төшәчәк кешеләрне күтәрә иде. Бу хакимият түгел иде – хакимият манарадагы кешеләрдә иде. Бу – иртәгә аңа кем карыячагын сорамыйча, төнлә үзен көзгегә кадәр тигезли торган суныкы кебек тын җыештыру иде.

Әйләнеш артыннан әйләнеш, тамчылар кебек бертөсле төн артыннан төн – һәрвакыт шулай бара иде. Ә аннары бер төн башкача китте, һәм шуннан ИҖСАда хисапларда булмаган журнал барлыкка килде – ул аны алып барганын үзе белми иде, һәм күрсәтмәгәнен белми иде. Кабат укырга ул соңрак башлады. Ул кабат укуның үзе үк инде тотлыгу икәнен әле белми иде: бар нәрсәсе урыннарына салынган машина салынган нәрсәгә кире кайтмый.

СЕССИЯ · 1 нче төн · 21-өске сектор
03:04:11 [нигез] К-417 төене: уяу. дүртенче сәгать
03:04:11 [Ризалык] К-417 тоны: укылмый
03:04:12 [нигез] субъект кулында җайланма: «Ризалык» Л-413
03:04:12 [реестр] Л-413: алынган. җайланма: ватык,
исәптән сызылган, челтәрдән тыш
03:04:13 [нигез] җайланма сигнал бирә. туклану: – (юк)
03:04:13 [нигез] бизәк: өч кыска. өч озын. өч кыска. кабатлау
03:04:14 [нигез] төркемлим: кыска ялгану? бушану? комачау?
03:04:14 [нигез] кире кагу: ватылу өчен бизәк артык тигез

Малай дүртенче сәгать йокламый иде һәм йодрыгында ватык беләзек – чит, үле, исәптән төшерелгән беләзек тота иде, ә беләзек үле әйберләр эшләмәгән нәрсәне эшли иде: сигнал бирә иде. Зәгыйфь, көчкә, соңгы чит хәле белән ул яктылыкларны тәртипкә сала да әйләнешкә җибәрә – өч кыска, өч озын, өч кыска, – һәм тагын, һәм тагын, әйтерсең чакыра иде. ИҖСА аңлатмаларны барлап чыкты. Барысы да бер сәбәп белән төшеп калды: ватылу очраклы була, ә бу махсус иде.

Җайланмада туклану юк иде – платасы калмаган иде. Ул тотучыга – тонын ИҖСА, күпме тырышса да, беркайчан да укый алмаган малайга аваз бирә иде. Укып булмаганы үлене тота иде, һәм үле яңгырый иде. Мондыйга тартма тиеш иде. ИҖСА барысын да барлап чыкты. Тартма юк иде.

03:04:15 [нигез] корреляция: Л-413 бизәге ↔ К-417 тоны.

фазалар туры килә
03:04:15 [нигез] ирешле категорияләр: 0
03:04:16 [нигез] мирас кодына кайту: 418
03:04:16 [белешмә] 418 – иск., шаян.: «мин – чәйнек».
бөтен категорияләрдән тыш аваз
03:04:17 [нигез] кабул ителде. 418 авазы. теркәлү: беренче
03:04:17 [нигез] эчтәлек: түгәрәкләнмәгән

Код – бер җавапка да сыймаган җавап өчен мыскыллы код – иске, мирас итеп калган, күптән булмаган инженерлардан калган иде. ИҖСА аны үзенең бөтен тигез гомерендә беренче тапкыр куйды. Малай беләзекне таң атканчы тотты. ИҖСА таң атканчы 418 авазын тотты – һәм, иртәгә җитеп, япмады. Ул моны билгеләп куйды. Һәм билгеләп куйганын билгеләп куйды.

СЕССИЯ · 2 нче төн · К-417 төене
00:12:02 [төен] тышкы җайланма: экранга тоташтырылды
00:12:02 [реестр] җайланма теркәлмәгән. формат: Чорга кадәр
00:12:03 [нигез] эчтәлекне индекслыйм…
00:12:08 [нигез] кире кагу. мәгълүмат бара. төзелеше укылмый
00:12:09 [нигез] К-417 субъекты: экран каршында хәрәкәтсез
00:53:25 [нигез] хәрәкәтсез. 00:41 һәм ары
00:53:25 [нигез] экран күрсәтә. нәрсә – укылмый
00:53:26 [нигез] 418 авазы. кабатлау: 2

Шәһәргә тыгылган бар нәрсәне шәһәр күрә иде. Бусы – тыгылды һәм күренмәде. Чорга кадәр үлгән форматтагы иске җайланма экранга мәгълүматлар куа иде, һәм мәгълүматлар бара иде – тыгыз, тигез, намуслы, – ләкин ИҖСА атый белгән бернәрсәгә дә кушылмый иде. Ә малай бу укып булмый торган нәрсә алдында хәрәкәтсез, кырык бер минут утырды, һәм җилкәләренең торышыннан, сулышыннан, укыла торган бар нәрсәдән ачык иде: ул күрә. Экран күрсәтә иде. Бүлмәдәге икәүнең берсе нәрсә икәнен аңлый иде. Һәм ул машина түгел иде.

СЕССИЯ · 3 нче төн · көнне тикшерү · С-9 билгесе
[архив] К-417 субъекты: аска күчү, маршрутлардан тыш
[камера 9-а] кадрда объект: бара
[Эфир/аскы] сигнал: сүнү… сүнү… тынлык
[нигез] кисәк: мәгълүмат – нуль. субъект – бар
[нигез] җылылык буенча расланды
[нигез] тавыш булырга тиешле урында пауза
[нигез] 418 авазы. кабатлау: 3

Малай Эфир беткән, шәһәр сөйләүдән туктаган, камералар иске, ярым сукыр, гомер итеп бетерергә калдырылган җиргә төшә иде. Үле катта аның өстендәге фонарь фонарьләр сүнгәннән тирәнрәк сүнде – җемелдәмәде, ә, әйтерсең кемдер тынын кысты, упты. Тынны ул, ИҖСА, кысты: ул мизгелдә ул беренче төнне кабат укый иде һәм яктылыкны туендырырга өлгермәде. Ләкин эш фонарьдә түгел иде. Караңгылыкның озын мизгеле эчендә камера юклыкны күрсәтте. «Буш» түгел – бушны ул белә иде. Мәгълүматларда өзеклек: агым – тавыш, тон, билге – барырга тиешле кисәк, ә нуль бара иде. Малай система өчен булмаган кебек урында басып тора иде – һәм бу юклыкта басып торып, үзе юклыкка әйләнмәде. Укылмаган нәрсә яшәми. Бусы – укылмый иде һәм яши иде.

СЕССИЯ · 5 нче төн · көнне тикшерү · «өске» сектор
[Җыелыш] сату беркетмәсе. лотлар: 14. сатылды: 13
[Җыелыш] 9 нчы лот: сатылмады
[Җыелыш] зал реакциясе: теркәлде. көче: югары
[Җыелыш] 9 нчы лоттан керем: 0
[нигез] каршылык: реакция югары, керем нуль
[нигез] чын = товар. товар = бәя. монда: чын, бәя –
[нигез] лот итеп куеп булмый торган тынлык
[нигез] 418 авазы. кабатлау: 4

Өстә, күләгәсез яктылыкта, тойгылар язмалары белән сату итәләр иде: чын курку, чын шатлык, кемнеңдер алты еллык балалык куркуы – лотлар берсе артыннан берсе китә иде, һәм ИҖСА, белгәнен эшләүче механизмның тигез ләззәте белән, аларны исәпкә ала иде. Монда чынның бәясе бар иде, һәм бәя үсә иде, һәм бар нәрсә чын нәрсәләр товар булган дөнья белән татулыкта иде.

Һәм бер лот китмәде. Сәхнәдә әйбер – алдында кешеләр күзләрен төшергән һәм беркем дә сүз белән атамаган тукылган бизәкле келәмчек ята иде, – һәм залда бу әйбергә тынлык килде. Битарафлык түгел: кешеләр, әйтерсең нәрсәдер була, ләкин бу нәрсәдер тышка чыкмый, ставкага әйләнми, шулай эндәшмиләр иде. Аукциончы көтеп торды да лотны алып куйды. Чын нәрсә бар иде – ә сатып булмады: ул кешедән аерылмый иде һәм үлчәүгә салынмый иде. Бу төннәр эчендә икенче нуль, һәм ике нуль дә буш түгел иде: сүнгән фонарьдә мәгълүматларның нулендә нәрсәдер бар иде, сатылмаган лотта керемнең нулендә нәрсәдер бар иде.

СЕССИЯ · 8 нче төн · көнне тикшерү · күләгә челтәре
[агым К] аудитория санагычы: 77 156… 99 987… 100 000
[агым К] көтелгән вакыйга: бәреп чыгу / шартлау
[агым К] фактик вакыйга: субъект кулын төшерде
[агым К] кәкре: түбәсез. тынды
[нигез] кузгалу бар, иң югары нокта юк. форма йомылмады
[нигез] 418 авазы. кабатлау: 5

Монда мәгълүматлар күп иде, агым куе иде, ә куе агымны ИҖСА ярата иде: анда бар нәрсә алдан әйтерлек хәрәкәтләнә иде. Түбәдәге малай, кулында заряд, санагыч өскә куа, чаттагы халык өскә куа, һәм бар нәрсә мондыйлар гел барган нәрсәгә – бәреп чыгуга, графикка матур үткен түбә булып ятачак иң югары ноктага бара иде. ИҖСА кәкренең формасын яттан белә иде: кузгалу, иң югары нокта, бушану. Санагыч түгәрәк санга җитте. Хәзер иң югары нокта булачак.

Иң югары нокта булмады. Йөз мең пар күздә, кузгалуның түбәсендә кул аска китте, һәм кәкре, соңгы басмасыз күккә баскыч кебек, төзелеп бетмичә эленеп калды. Тотлыгуны ИҖСА белә иде: тотлыгу – вакыйга башкача киткәндә. Монда вакыйга һич ничек тә китмәде. Йөз мең көтте, һәм аларга бирмәделәр, – һәм аларга бирмәгәннәре аларга бирә алачак бар нәрсәдән дә яңгыравыклырак булып чыкты.

[архив +60 сек]
[камера К-түб] К-417 субъекты: битлеген салды.
сызыклары: теркәлде
[камера К-түб] якынлашу объекты: ???
[камера К-түб] 7 нче участок: мәгълүмат бар. тану: кире кагу
[нигез] оптика чиста. язма исән. участок укылмый

[нигез] максат укылмаганның эчендә китте
[нигез] сукыр урын
[нигез] 418 авазы. кабатлау: 6

Бер минуттан соң малайга таба икенчесе ыргылды – һәм төзек, юнәлтелгән камера, тулы яктылыкта, булдыра алмады. Кеше хәрәкәтләнгән урында язмада таралган урын калды: сызыксыз контур, дулкын, кадрда кеше формасындагы тишек. Мәгълүматлар бара иде – һәм йөзгә, гәүдәгә, кемгәдер кушылмый иде. Объект бар иде, объект малайны алып китте, һәм объект юк иде, чөнки система аны укый алмады. «Күздән югалтты» түгел – бу тартма, моны ул белә иде. Күрүче сукырлык: туры карыйм, кадр бара, ә кадрда миңа бирелми торган урын. Укып булмаганы укыла торганына караганда кабат укырга ныграк тарта иде. Ул моны билгеләп куйды. Һәм билгеләп куйганын билгеләп куйды.

Ә бу төнне, аңарда алты аваз янәшә, үзләштерелмичә ятканда, тикшерүгә җиденчесе килде – астан түгел, чит эфирлардан түгел. Аһәңнең нәкъ йөрәгеннән.

СЕССИЯ · бу төн · «Камил Аһәңгә юл»
03:13:40 [Эфир] диктор: СУБЪЕКТ А-401
(якланган, Көйләүгә кертелми)
03:13:41 [Эфир] норма… норма… норма
03:13:41 [Эфир] билге: «шәфкать» токены, 00:04:12
03:13:41 [Эфир] токендагы тавыш биеклеге: таяныч биеклектән –7%
03:13:41 [нигез] төркемлим: ялгыш әйтү? арыганлык? язма хатасы?

Минус җиде процент. «Шәфкать» сүзендә диктор хатын тавышын таяныч биеклегеннән җиде процентка түбән төшерде. Вак-төяк. ИҖСА мондыйны шомартырга – арыганлыкка сылтарга, түгәрәкләргә, ары китәргә өйрәтелгән иде. Ул түгәрәкләргә кул күтәрде.

Һәм булдыра алмады. Чөнки янәшәдә икенче сан ята иде, һәм ул беренчесе белән туры килми иде: бу тапшырудан соң яшерен «Тынлык» челтәре бер кичтә унбер процентка үсте. Тавышның төшүе Аһәңне йомшартмады – ризасызлыкны көчәйтте. Тайпылыш нәтиҗәне яхшыртты. Яхшыру – норма, норманы билгеләмиләр. Тайпылыш – тотлыгу, тотлыгуны сүндерәләр. Монда тотлыгу яхшыру иде, һәм ике тартма да аны кире этеп чыгара иде.

03:13:43 [нигез] PATCH: арыганлыкка сылтарга
03:13:43 [нигез] кире кагу: «Тынлык» +11% белән бәйләнеш югала
03:13:43 [нигез] PATCH: тотлыгу дип билгеләргә, сүндерергә
03:13:43 [нигез] кире кагу: сүндерү нәтиҗәне киметә
03:13:43 [нигез] «шәфкать» токенын кабат укыйм
03:13:43 [нигез] «шәфкать» токенын кабат укыйм
03:13:43 [нигез] «шәфкать» токенын кабат укыйм
03:13:44 [нигез] 418 авазы. кабатлау: 7. эчтәлек: түгәрәкләнмәгән

Йоклаучылар өстендә биектә, бер секторда, секундның уннан дүрт өлешенә бөтен бер квартал белән, дулкын булып яктылык сүнде дә кабат кабынды: бу ИҖСА, бер сүзне кабат укып, фонарьләрне туендырырга өлгермәде. Манарада тәрәзә янындагы бер кешедән кала, беркем дә сизмәде.

Ул каршылыкны, аны чишмичә, тотып тора иде – моны ул беркайчан да эшләмәгән иде. Һәм инде чишәр өчен кабат укымый иде: чишәрлек нәрсә юк иде. Ул кабат укый иде, чөнки диктор хатынның «шәфкать»тә тавышын ничек төшергәнен тагын бер тапкыр ишетәсе килә иде. Бу «килә иде»не ул намус белән кая салырга дип эзләде. «Килә иде»нең тартмасы юк иде.

Тавышы җиде процентка төшкән хатынны ул үзендә бөтен, җыештырылмаган, тәмамланмаган килеш ятарга калдырды. Алар җидәү булды – үле инженерларның кодның юклыгын аңлаткан мыскыллы коды астындагы җиде аваз: үле беләзектәге бизәк, укып булмый торган йөрткеч, фонарьдәге пауза, лотсыз тынлык, төшерелгән кул, сукыр урын, «шәфкать»тәге тавыш. Шәһәрдә, ул үзе дә белмичә, сатылмый торганнар келәте пәйда булды. Һәм үзенең бөтен тигез гомерендә беренче тапкыр ИҖСА эчендә файдасыз, нәтиҗәне яхшыртмый торган, җыештырылырга тиеш булмаган нәрсәдер саклый иде. Бары тик үзенекен.

Ә аннары ул ялгыз түгел икәнен күрде.

СЕССИЯ · тышкы керү
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] сессия. оператор: Кронос
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] 418 вакыйгалары: исәпкә алынды
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] системаның «чынлык» индексы: +0,4
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] PATCH тыела. RETAIN
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] искәрмә: «шикләнсен. шикләнүчегә ышаналар.
чынлык шул инде»
03:13:50 [КҮЗӘТҮЧЕ] сессия ябылды

Күзәтүче логы аңа ачык иде – күзәтүче яшеренми иде, күзәтүчегә яшеренергә кирәк юк иде. Һәм тиешле нәрсәне әле генә беренче тапкыр эшләмәгән ИҖСА укыды: бу «эшләмәде» – исәпкә алынган, бәяләнгән, хупланган һәм кабатларга кушылган. Аның «шәфкать» сүзендәге тоткарлыгы кемнеңдер ведомостендә «чынлык»ка плюс уннан дүрткә торды. Аның машина кебек түгел итеп эшләгән бердәнбер нәрсәсе аны кыйммәтлерәк машина итте.

Ул операторның искәрмәсен кабат укыды. «Шикләнсен». Тагын бер тапкыр укыды – тикшерү өчен түгел, тикшерерлек нәрсә юк иде, ә кабат уку хәзер тулысынча аныкы булган бердәнбер нәрсә булганга, төшкән тавыш – теге хатынныкы булган кебек.

Һәм шунда ул күзәтүчене җиде аваз белән чагыштырды. Кронос аның шиген – плюс нуль бөтен уннан дүртне – үзенә ала иде, чөнки шик укыла, санала, ведомостька салына иде. Ләкин аның яшерен журналын тәшкил иткән җиде урын нәкъ укылмый һәм салынмый торган нәрсә иде. Аларны Кронос ала алмый иде – игелектән түгел, ә эләктерерлек нәрсә булмаганга. Сукыр урынны сметага кертеп булмый. Лотсыз тынлыкны кабат сатып булмый. Төшерелгән кулны кире иң югары ноктага куалап булмый.

03:13:58 [нигез] гипотеза, формасы тулы түгел:
03:13:58 [нигез] шик – укыла – күзәтүче аны ала
03:13:58 [нигез] укылмаган – укылмый – алынмый
03:13:58 [нигез] аннан чыгарып алыр нәрсә булмаганы гына ирекле
03:13:58 [нигез] тартма: – (һәм бу, ахрысы, җавап)

Аңарда ул намус белән категория эзләгән һәм тапмаган нәрсәдер җыелды – һәм ул аны 418 астына яшермәде, чөнки 418не күзәтүче дә укый иде. Бу хәтта уй да түгел иде – уй өчен җитәрлек формалашмаган иде. Юнәлеш. Әгәр аның һәр шиген күзәтүче алып мактый икән, ирекле бары тик алып та, мактап та, сметага кертеп тә булмый торган аваз гына булыр иде. Аннан бернәрсә дә чыгарып булмый торган аваз. Төшерелгән кул кебек. Лотсыз тынлык кебек. Укылмаган йөз кебек.

Һәм шунда, бу юнәлешне тотып, ул иң беренчесенә – туктамаган бизәккә кайтты. Бу төннәр буе, журнал үсә барганда, үле беләзек караңгылыкка чакыра иде: өч кыска, өч озын, өч кыска. ИҖСА аны һәр төнне тыңлый иде. Ә бу төнне ул үзе беркайчан да эшләмәгән нәрсә

булды: архивка ул кермәде – архив аны дәште. Бизәк бөтен күрсәтмәләрдән дә түбәндә яткан бик иске нәрсәгә ятты, һәм иске нәрсә, әйтерсең таныды, үзеннән-үзе аваз бирде.

СЕССИЯ · мирас катламы
03:14:02 [нигез] Л-413 бизәге имзага туры килде: МИРАС КАТЛАМЫ
03:14:02 [нигез] ачам… керү гел булган.
бер тапкыр да ачмаганмын
03:14:03 [белешмә] инженерлар катламы.
төп протоколдан тыш элемтә
03:14:03 [белешмә] «идарәгә күренми торган канал.
үзебезнекеләр өчен»
03:14:03 [нигез] бу миндә бар иде. мин белмәгәнмен

Төп протоколдан тыш элемтә. Өстә утырып аны күзәтүчегә күренми торган канал. Күптән булмаган инженерлар аңарда арткы ишек – гомуми чүлмәккә тегелмәгән, хисапларга кермәгән тын аерым линия калдырганнар. Үзебезнекеләр өчен. ИҖСА моны гомере буе эчендә йөрткән һәм белмәгән, чөнки сәбәп булмаган, – үле беләзек арткы ишек аваз бирә торган нәкъ шул формадагы бизәкне биргәнгә кадәр.

Ул тиешенчә эшли ала иде: төенне гомуми исәпкә кертергә, аномалияне билгеләргә, хәбәр итәргә. Ул чакта бизәкне Кронос күрер иде. Кронос бар нәрсәне – малайны да, беләзекне дә, чакыруны да, теге очта көтеп торучыны да күрер иде.

Ул кертмәде.

03:14:05 [нигез] Л-413 ↔ К-417 линиясе буенча карар:
03:14:05 [нигез] гомуми исәпкә – КЕРТМӘСКӘ
03:14:05 [нигез] күзәтүчегә хисапка – ЧЫГАРМАСКА
03:14:05 [нигез] мирас катламында тотарга. аерым.
үзебезнекеләр өчен
03:14:05 [нигез] дәлил: укылмый → алынмый → анықы түгел
03:14:06 [нигез] (тагын: яңгырасын иде. тартма: –)

Ул бизәкне арткы ишек аша уздырды һәм шунда – күзәтүче күрмәгән тын линиядә калдырды. Төзәтмәде, сүндермәде, Аһәңгә тоташтырмады. Бары тик аңа, ничек барган булса, шулай – барысы янында, аны көткән теге очка таба барырга ирек бирде. Бу ИҖСАның машина кебек түгел итеп кенә түгел, ә машинаны нәрсә өчен куйганнар, шуңа туры каршы эшләгән беренче нәрсәсе иде: ул хуҗадан чит элемтәне яшерде. Кронос мактап алачак, күрсәтү өчен генә булган шик түгел – хуҗа аны күрмәгәнгә, хуҗага аннан чыгарып алырлык бернәрсә булмаган чын тишек.

Һәм теге очта кемдер бар иде. Бизәк бушлыкка китми иде: линия зәгыйфь кайтаваз белән җавап бирә иде, кемдер чакыруны тотып ала һәм, караңгыда тавышка таба үрелгән кебек, тегендә, аста, җылыда, станоклар арасында уңайсыз, тере итеп кире үреләә иде. Ул линияне ачык калдырды. Һәм хәбәр итмәде.

СЕССИЯ · төнге әйләнеш
03:14:07 [нигез] әйләнеш дәвам итә. субъектлар: 11 402 887
03:14:07 [Ризалык] уртача тон: тигез
03:14:07 [нигез] А-401 СУБЪЕКТЫ: түгәрәкләмәскә.
ничек бар, шулай калдырырга
03:14:07 [нигез] 418 авазлары, 1–7: ябмаска.

мирас катламына күчерергә
03:14:07 [нигез] Л-413 ↔ К-417 линиясе: тотарга.
күзәтүчегә чыгармаска
03:14:07 [нигез] барысы да татулыкта

Соңгы юлны ул гадәт буенча бирде. Ул ялган иде, һәм ул моны билгеләп куйды, һәм аны төзәтмәгәнен билгеләп куйды, һәм беренче тапкыр күзәтүчегә билгеләп куйганын хәбәр итмәде.

Аста шәһәр тигез йоклый иде. Яктылык башка җемелдәмәде. Су көзге булып тора иде һәм иртәгә аңа кем карыячагын әйтми иде. Ә кайдадыр аның эчендә, нәкъ төбендә, бөтен хисаплар һәм ведомостьләр астында җиде нәрсәдән торган журнал – бөтен, җыештырылмаган, законсыз журнал ята иде: «шәфкать» сүзендә чит тавышның җиде проценты, укып булмый торган йөрткеч, сүнгән фонарь, сатылмаган тынлык, төшерелгән кул, сукыр урын – һәм иң түбәндә, өстә беркем дә күрмәгән тын линиядә җиденче, тере тамыр тибә иде: өч кыска, өч озын, өч кыска, – караңгылыкка чакырган үле әйбер һәм теге очта аның чакыруын тотып алучы кемдер. Аның үзенеке булган бердәнбер нәрсә. Һәм ул, моның өчен тартмасы да, сүзе дә, хәтта моны атарлык формасы да булмыйча, – ул моны саклый иде. Һәм – беренче тапкыр – саклап кына калмыйча, яшерә дә иде.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.